

22—26 mars.

Debatter m. m.

Lördagen den 22 mars.		Sid.
Interpellation av herr Nordenson ang. den svenska industriens tack- järnsförsörjning.	5	
Måndagen den 24 mars.		
Remissdebatt rörande Kungl. Maj:ts proposition ang. lönegradsplace- ringen för vissa tjänster m. m.	8	
Onsdagen den 26 mars.		
Svar på interpellation av herr Petrén ang. tillverkningen av brons- mynt	13	
Om pension åt f. d. kaptenen M. Uhlin	17	
Tillfällig ökning av regeringsrådets antal	18	
Ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän	26	
Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt	27	
Anslag under nionde huvudtiteln:		
Kostnader för planeringskommittéer	37	
Bekämpande av smittsam blodbrist hos hästar	38	
Fiskets befrämjande i de särskilda orterna	41	
Skogsstyrelsen	42	
Statens skogsforskningsinstitut	47	
Statens skogsförbättringsanslag	54	
Vägbyggnader m. m. å enskilda skogar	55	
Förberedande skogskurs	58	
Lappfogdarna m. fl.	59	
Rätten till taxenedsättning vid permissionsresor	60	
Turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors	61	
Interpellation av herr Lundgren ang. bristen på utbildningsplatser för medicine kandidaters kliniska undervisning	66	

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 26 mars.	
Statsutskottets memorial nr 56, ang. gemensam votering rörande tingsdomartjänsternas lönegradsplacering m. m.	16
— utlåtande nr 57, ang. förbättrade pensionsförmåner för arbetarpersonalen vid Aktiebolaget Statens skogsindustrier	16
— nr 58, ang. lönegradsplaceringen för personalkonsulenter i stats-tjänst m. m.	17
— nr 59, ang. pension eller understöd åt vissa anställningshavare i statens tjänst m. fl.	17
Bevillningsutskottets betänkande nr 20, ang. skyldigheten att erlægga lagfartsstämpel vid fastighetsöverlåtelse genom fusion	18
— nr 21, ang. skattskyldigheten för ersättning vid avträde av kolonat m. m.	18
Bankoutskottets utlåtande nr 7, ang. pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson	18
— nr 8, ang. fortsatt giltighet av valutalagen	18
Första lagutskottets utlåtande nr 9, ang. tillfällig ökning av rege-ringsrådets antal	18
— nr 10, ang. åtgärder mot krigspropaganda	26
— nr 11, ang. ändrad lydelse av 2 § lagen om disciplinstraff för krigsmän m. m.	26
— nr 12, ang. ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalken	27
Andra lagutskottets utlåtande nr 24, ang. fortsatt giltighet av all-männa förfogandelagen m. m.	27
Tredje lagutskottets utlåtande nr 11, ang. upphävande av lagen om kronans förköpsrätt	27
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde hu-vudtiteln	37
— nr 5, ang. anslagen till kapitalinvesteringar: jordbruksärenden ..	60
— nr 6, ang. fortsatt disposition av ett anslag till byggnadsarbeten vid veterinärrinrättningen i Skara	60
— nr 7, ang. användningen av bensinskatt, som uttagits vid yrkes-mässigt bedrivet fiske	60
— nr 8, ang. anslag till åtgärder för främjande av fiskebåts- och fiskredskapsförsäkring	60
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 5, ang. sänkning av taxorna för cykeltransporter å järnväg	60
— nr 6, ang. rätten till taxenedsättning vid permissionsresor	60
— nr 7, ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors	61

Lördagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 15 och den 18 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde m. m.;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden; samt

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herrar *Ohlon* och *Petrén* väckta motionen, nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Petréns* motion, nr 386, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Jansson, Fridolf*, väckta motionen, nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 99, angående anslag till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 100, angående anslag till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m.;

nr 107, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 108, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att överlämna vissa arbetsuppgifter till riksskattenämnden, m. m.;

nr 113, angående anslag för budgetåret 1952/53 till vissa naturskyddsändamål;

nr 114, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, m. m.;

nr 116, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 61 § 3 mom. och 132 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390);

nr 118, angående anslag till riksskogs-taxering och avverkningsstatistik för budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 121, angående bidrag till täckande av underskott i kostnaderna för flyktkapitalbyråns, restitutionsnämndens, tyskmedelskommitténs samt likvidationsnämndens verksamhet;

nr 122, angående anskaffning av vissa yllevaror för sjukvårdsberedskapen och civilförsvaret;

nr 124, angående anslag för budgetåret 1952/53 till mödrahjälpnämnderna;

nr 125, angående förstärkning av den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.;

nr 126, angående anslag till vatten-domstolarna m. m.;

nr 127, angående anslag för budgetåret 1952/53 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen m. m.;

nr 128, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 129, angående anslag för budgetåret 1952/53 till undersökningar angående levnadsvillkor och hushållsvanor;

nr 131, angående vissa anslag till de statliga och statsunderstödda alkoholistanstalerna m. m.;

nr 132, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 133, angående förstärkning av sinnesslönspektionen m. m.;

nr 134, angående anslag till avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten m. m.;

nr 135, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.;

nr 137, angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.;

nr 138, angående Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser;

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

nr 140, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 141, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 142, angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 143, angående anslag till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden;

nr 144, angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.;

nr 145, angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet;

nr 146, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.;

nr 147, angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m.;

nr 148, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 149, angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m.;

nr 150, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52;

nr 151, angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 152, angående inköp och iståndsättande av beskickningsfastigheter m. m.;

nr 153, angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna;

nr 154, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag;

nr 155, angående vissa anslag under landsstaten för budgetåret 1952/53;

nr 157, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 158, angående tillägg å de livräntor som utgå enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror;

nr 160, angående höjning av vissa postavgifter;

nr 161, angående inköp av fastigheter i Visby;

Interpellation ang. den svenska industriens tackjärnsförsörjning.

nr 162, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 juni 1951 (nr 374) om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordningen);

nr 165, angående statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.; och

nr 166, angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

Interpellation ang. den svenska industriens tackjärnsförsörjning.

Herr NORDENSON erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Som det »första» skälet för anläggandet av Norrbottens järnverk och för statsverkets ekonomiska och finansiella engagement i detta företag anförde föredragande departementschefen i sin proposition till 1939 års riksdag önskvärdheten av att »vårt land för sin tackjärnsförsörjning göres oberoende av utlandet».

Samma motivering har också senare åberopats då fråga varit om att i företaget investera skattebetalaremedel. Senast förekom den i den kungliga propositionen till 1951 års riksdag med förslag till högst avsevärda kapitalinsatser i detsamma.

Utän att i övrigt taga ståndpunkt till principerna för produktionens inriktning vid Norrbottens järnverk kan man konstatera att de anslagsbeviljande myndigheterna ställt medel till förfogande främst i syfte att medverka till en ostörd tillgång på tackjärn inom landet.

Sedan oktober månad 1951 ha förhandlingar pågått mellan å ena sidan statens priskontrollnämnd och å den andra producenterna rörande prissättningen på bland annat gjuteritackjärn. Först i början av mars månad detta år fastställdes för en producent priset på denna vara och den 14 mars priset för Norrbottens järnverk aktiebolag. Detta senare prisbeslut lär — enligt direkta uppgifter — komma att i vederbörlig ordning överklagas.

Det förefaller anmärkningsvärt att en prisfråga, som för betydande delar av svensk industri är av avgörande betydelse,

på detta sätt månad efter månad hålles svävande, så att den ännu efter betydligt mer än ett kvartal icke är definitivt avgjord. De industrier, vilka för sina priskalkyler äro beroende av priset på råvaran tackjärn, måste härigenom få sin förmåga till säkra offerter avsevärt begränsad.

Än värre icke blott ur de träffade företagens utan även ur allmän synpunkt är emellertid den omständigheten att Norrbottens järnverk i avvaktan på priskontrollnämndens beslut endast i begränsad omfattning levererat gjuteritackjärn. Företaget har i stort sett endast ansett sig kunna effektuera gamla, inneliggande order men vägrat godtaga nya sådana. Denna vägran har företaget vidhållit även efter priskontrollnämndens beslut av den 14 mars detta år. Inneliggande order hava effektuerats med prisklausul innebärande rätt till efterdebitering upp till det slutliga pris som kan komma att fastställas. Nya order även med erbjudande om samma klausul hava avvisats.

På gjuteritackjärn noteras i producentländerna ett hemmamarknadspris och ett väsentligt högre exportpris. De svenska köparna kunna helt naturligt på världsmarknaden endast få varan till exportpriser och även till dessa priser — mot likvid i utländska valutor — i begränsade kvantiteter. Vår »handelsavtalskvot» är uppenbart otillräcklig för den händelse mera betydande delar av den svenska produktionen skulle undandragas de svenska konsumenterna. Den uppkomna situationen måste således betraktas som betänkelig. Allvaret i den understrykes av den osäkerhet som uppkommit därigenom att den största leverantören inom landet av gjuteritackjärn sedan åtskilliga månader över huvud taget icke ansett sig kunna lämna definitiva svar på förfrågningar om leverans, ej heller kunnat angiva något datum då sådana svar skulle kunna lämnas. I den mån den mekaniska industriens inneliggande lager av gjuteritackjärn konsumerats, uppstå påtagliga risker för produktionsstörningar.

Av det ovan anförda torde framgå att

Interpellation ang. den svenska industriens tackjärnsförsörjning.

ett snart definitivt beslut i fråga om priset på gjuteritackjärn ur allmän synpunkt måste vara synnerligen angeläget. Icke endast de berörda industrierna ha intresse av att därvid resultatet blir ett enhetligt pris för alla köpare.

Dessa frågor måste anses vara av i hög grad brådskande natur.

Under återopande av vad jag ovan anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande frågor:

1) Vill statsrådet giva kammaren en redogörelse för de omständigheter som förhindrat ett beslut om priset på gjuteritackjärn inom rimlig tid samt för av statens priskontrollnämnd tillämpade principer vid denna prissättning?

2) Vill statsrådet införa kammaren uttala sig om vilka åtgärder som enligt hans mening äro lämpliga så att den svenska industrien från Norrbottens järnverk erhåller den kvantitet gjuteritackjärn som försörjningsmässigt förutsetts?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om placeringen i lönegrad av tingsdomartjänsterna och anslaget för budgetåret 1952/53 till Håradsrätterna: Avlöningar;

nr 57, i anledning av väckta motioner om utredning rörande förbättrade pensionsförmåner för den vid Aktiebolaget Statens skogsindustrier anställda, till bolagets pensionskassa anslutna arbetarpersonalen;

nr 58, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om lönegrads-placering för personalkonsulenter i statstjänst m. m.; samt

nr 59, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa anställningsavare i statens tjänst m. fl.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner angående skyldigheten att erlagga lagfartsstämpel vid fastighetsöverlåtelse genom fusion; samt

nr 21, i anledning av väckt motion angående skattskyldigheten för ersättning som utgår vid avträde av kolonat, skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, dels ock i ämnet väckt motion;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot krigspropaganda;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag om ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalcken;

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.;

tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde

huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden;

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett för budgetåret 1946/47 anvisat anslag till byggnadsarbeten vid veterinärinrättningen i Skara;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användningen av den tilläggsskatt å bensen, som under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmässigt bedrivet fiske; samt

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för främjande av fiskebåts- och fiskeredskapsförsäkring; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om sänkning av taxorna för cykeltransporter å järnväg;

nr 6, i anledning av väckt motion om vidgad rätt för militär personal att åtnjuta taxenedsättning vid permissionsresor; samt

nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder för tillvaratagande av år 1952 motsedd ökning av turisttrafiken inom landet.

Anmäldes och bordlades en av herr *Söderquist* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Petrén* undertecknad motion, nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.12 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 24 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående anslag till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1952/53, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 100, angående anslag till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m.

Remissdebatt rörande Kungl. Maj:ts proposition ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående lönegradsplacering för vissa tjänster m. m.

Herr HERLITZ: Denna proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. är så märklig och har utan tvivel hos de riksdagsmän som hunnit ta del av den väckt en sådan häpnad, att det finns anledning att yttra några ord om den vid remissen.

Vi är ju i riksdagen vana vid en stadgad ordning för behandlingen av lönefrågor inom statsförvaltningen. Däri ingår att dessa frågor blir utredda, kanske först genom en kungl. kommitté. Sedan yttrar sig vederbörande verk och bedömer tjänsternas placering i lönegrader med hänsyn till de funktioner som tjänstemännen har att utföra, de kvalifikationer som erfordras o. s. v. På senare tid har ytterligare därtill kommit ett bedömande ifrån statens lönenämnd, och i och med det moderna förhandlingsväsendet förekommer det också mycket ofta att det föreligger yttranden i saken ifrån vederbörande personalorganisationer. Så kommer det slutligen därhän, att Kungl. Maj:t tar ståndpunkt

till saken efter övervägande av den utredning som föreligger.

Riksdagen har av ålder varit van vid och intresserad av att på detta sätt på grundval av en ordentlig utredning bilda sig en egen mening om vad som är skäligt och rättvist och ur statens synpunkt önskvärt med avseende på olika tjänsters placering. Det förfaringssättet tillämpar vi ju än i dag. Jag har här i min hand tre nyss avlämnade propositioner, på måfå uttagna, där det gått till på det viset. Det är en proposition om anslag till landsstaten, en om lots- och fyrstaten och en om skolöverstyrelsen.

Jag skall inte neka till att jag för min del vid ett och annat tillfälle har reagerat emot det detaljerade sysslande med enstaka tjänsters placering, som riksdagen i följd av denna ordning har inlåtit sig på, då här vidlyftigt debatterats och sedan voterats om huruvida den ena eller andra tjänsten skall sättas i 20 eller 21 lönegraden o. s. v. Jag har reagerat däremot. Men, herr talman, jag reagerar lika mycket emot den oerhörda överdrift i motsatt riktning, som den nu föreliggande propositionen representerar.

Ty hur ser den ut? Det väsentliga innehållet i propositionen utgöres av 70—80 sidor med nakna tabeller över olika tjänster, med angivande av den lönegrad i vilken de skola placeras. Det är enligt vad det upplyses en proposition som avser 135 000 tjänster, således en utomordentligt omfattande proposition. Motiveringen till propositionen fyller emellertid blott fem sidor och den innehåller ingenting annat än en redogörelse för huruledes förhandlingar i ärendet förts mellan tjänsteförtecknings-sakkunniga och vederbörande personalorganisationer och att därvid har träffats en överenskommelse. Departementschefen anför — och de orden är så viktiga att jag anser att de bör läsas upp, ty de innehåller allt vad departements-

Remissdebatt rörande Kungl. Maj:ts proposition ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

chefen uttalar angående alla dessa tjänsters placering; departementschefen anför alltså: »Vad sålunda redovisats av tjänsteförteckningskommitténs arbete utgör resultatet av de förhandlingar, som har förts i ämnet, och bör bedömas som sådant. Givetvis kan olika detaljer i överenskommelsen diskuteras och betänkligheter kan anföras mot vissa delar därav. Då emellertid det framlagda förslaget utgör en förhandlingsöverenskommelse, vill jag tillstyrka att detsamma nu godkännes och underställes riksdagens prövning. Erforderliga närmare redogörelser för de förhållanden, som har föranlett kommitténs ställningstaganden, torde få lämnas riksdagens vederbörande utskott.»

Låt mig för det första stryka under, att vi här icke få skymten av ett bedömande ifrån de olika verk, vilkas tjänster det gäller, beträffande olika tjänsters värde och i följd därav deras lönegradsplacering. Det upplyses, att verken under hand har hörts av tjänsteförteckningssakkunniga, men vi får som sagt icke veta något därom. Lönenämnden hörs inte av. Och det som vi framför allt brukar hålla oss till, nämligen vederbörande statsråds väl övervägda ståndpunktstagande på grundval av alla föreliggande yttranden, inskränker sig till de ord, som jag nyss läste upp och som innebär, att statsrådet utan närmare egen prövning föreslår att riksdagen skall acceptera det hela i klump, fastän somligt kanske inte är bra.

Nu kanske någon invänder, att jag ser saken en smula formalistiskt, att civilministern faktiskt noga följt kommitténs arbete och att kommitténs ståndpunktstaganden i själva verket — fastän inte formellt — är statsrådets ståndpunktstaganden. Men en sådan tolkning har statsrådet Lingman själv med eftertryck dementerat. Då någon i en debatt här i kammaren för någon vecka sedan uttalade en förmodan om att herr statsrådet på något vis spelat någon roll i tjänsteförteckningssakkunnigas arbete, sade statsrådet uttryckligen ifrån, att han upprepade gånger sagt till kommittén: »Jag lägger

mig inte i detta, utan det är ni som skall bedöma saken. Min bedömning får komma när förslagen föreligger efter de förhandlingar ni har fört.»

Nu föreligger alltså statsrådet Lingmans bedömande i de ord, som jag nyss citerade ur den föreliggande propositionen.

Realiteten är alltså den, att här presenteras för riksdagen ett förhandlingsresultat, som det anses så givet att riksdagen måste acceptera, att någon ytterligare motivering inte anses erforderlig. TCO:s talesman gav, som kammaren torde erinra sig, för några veckor sedan kraftigt uttryck åt den meningen, att det är fullkomligt självklart att riksdagen har att acceptera det förhandlingsresultat som lägges fram.

Det är alltså nu meningen att riksdagen skall acceptera förhandlingsresultatet. På vilken grund vilar det då? Jo, helt enkelt på en överenskommelse mellan en kungl. kommitté och vederbörande organisationer.

Jag kan naturligtvis inte alls bedöma resultatet av dessa förhandlingar såsom det föreligger i det för oss framlagda förslaget. Jag har ju inga hållpunkter för att bedöma, huruvida de olika tjänsternas inplacering är riktig eller inte. Jag har inte den bittersta ledning därför, och ämnet är därtill också alltför omfattande. Någon kritik i sak är det sålunda icke alls fråga om.

Men jag vill rikta en principiell erinran mot förfarings sättet. Det kan icke vara riktigt att vi uppger den gamla principen att riksdagen skall överväga förvaltningstjänstemännens avlöningsförhållanden efter ett bedömande, så gott vi kan och med hjälp av andra, av vad som är skäligt och riktigt och för staten önskvärt med avseende på de olika tjänsterna. Det kan icke vara rimligt att vi — och tjänstemännen! — slutgiltigt skall ha att trygga oss till ett avgörande — jag får kalla det så — som fattats av de på deras vägnar förhandlande organisationerna. Vi vet alla att det resultat som en förhandling leder till inte alltid blir just det skäliga och riktiga och det som ur

Remissdebatt rörande Kungl. Maj:ts proposition ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

objektiv synpunkt vore det önskvärda. En förhandling är en dragkamp, och resultatet beror av på vilka punkter organisationen vill sätta in en större iver och på många andra faktorer. Såvitt jag förstår finns det ingen säkerhet för att man på sådana vägar kommer fram till en riktig avvägning av olika tjänsters placering.

Det står för mig alldeles klart, herr talman, att på denna grundval kan vi icke för framtiden bygga den svenska förvaltningsorganisationen. Det är icke möjligt att den svenska riksdagen på samma sätt som nu herr statsrådet har gjort skall abdikera och låta det hela redas upp av organisationerna.

Vad man i sådant hänseende skall eftersträva vågar jag inte försöka ge några riktlinjer för i dag. Men ett önskemål vill jag i alla fall sluta med att uttala, ett önskemål som hänför sig till frågans behandling i utskottet. Det må, herr talman, vara tillåtet att uttala det bestämda önskemålet att statsutskottet vid behandlingen av detta ärende ville i vederbörlig ordning införskaffa upplysningar om hur vederbörande verk ser på denna sak, d. v. s. sådana upplysningar som enligt regeringsformens bud vederbörande departementschef skulle ha infordrat men som vi nu saknar. Det är att beklaga att vi på det viset inte få veta statsrådets mening. Han har ju, som jag nyss sade, resignerat, och det finns inte någon form för inhämtande av ytterligare upplysningar från hans sida. Men då kan vi åtminstone få besked från vederbörande verk.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det av herr Herlitz inom kammaren nu avgivna yttrandet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att överlämna vissa arbetsuppgifter till riksskattenämnden,

m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick sättet för bestridandet av kostnader för riksskattenämndens handläggning av konjunkturskatteärenden, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående anslag för budgetåret 1952/53 till vissa naturskyddsändamål.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 116, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 61 § 3 mom. och 132 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 118, angående anslag till riksskogs-taxering och avverkningsstatistik för budgetåret 1952/53, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 121, angående bidrag till täckande av underskott i kostnaderna för flyktkapitalbyråns, restitutionsnämndens, tyskmedelskommitténs samt likvidationsnämndens verksamhet;

nr 122, angående anskaffning av vissa yllevaror för sjukvårdsberedskapen och civilförsvaret;

nr 124, angående anslag för budgetåret 1952/53 till mödrahjälpsnämnderna;

nr 125, angående förstärkning av den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av spioneri m. m.;

nr 126, angående anslag till vattendomstolarna m. m.;

nr 127, angående anslag för budgetåret 1952/53 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen m. m.;

nr 128, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 129, angående anslag för budgetåret 1952/53 till undersökningar angående levnadsvillkor och hushållsvanor;

nr 131, angående vissa anslag till de statliga och statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 132, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 133, angående förstärkning av sinnesslönspektionen m. m.; samt

nr 134, angående anslag till avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 135, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 137, angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser, hänvisades propositionen, såvitt angick sättet för bestridande av ersättning för vissa i Sverige i samband med besiktning av fartyg och luftfartyg företagna hälsovårdsundersökningar, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 140, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 141, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 142, angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 143, angående anslag till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden;

nr 144, angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.;

nr 145, angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet;

nr 146, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.;

nr 147, angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m.;

nr 148, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; och

nr 149, angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, hänvisades propositionen, såvitt angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 151, angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 152, angående inköp och iståndsättande av beskicksfastigheter m. m.;

nr 153, angående vissa åtgärder för avhjälpan av lärarbristen vid de högre skolorna;

nr 154, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag; och

nr 155, angående vissa anslag under landsstaten för budgetåret 1952/53.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 157, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 158, angående tillägg å de livräntor som utgå enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 160, angående höjning av vissa postavgifter.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående inköp av fastigheter i Visby.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 juni 1951 (nr 374) om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordningen).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 165, angående statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.; och

nr 166, angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herrar *Söderquist* och *Petrén* väckta motionen, nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 56 och utlåtanden nr 57—59, bevillningsutskottets betänkanden nr 20 och 21, bankoutskottets utlåtanden nr 7 och 8, första lagutskottets utlåtanden nr 9—12, andra lagutskottets utlåtande nr 24, tredje lagutskottets utlåtande nr 11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 5—8 samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 5—7.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 120, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 123, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 130, angående åtgärder till skydd mot biologisk krigsföring;

nr 136, angående användande av Spenshults sanatorium såsom eftervårdsjukhus för reumatiker;

nr 156, angående understöd till folkliga musikskolan i Arvika;

nr 159, angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

nr 163, angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.; och

nr 164, angående anslag till vissa åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.17 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Ang. tillverkningen av bronsmynt.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet SKÖLD, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Petréns interpellation ang. tillverkningen av bronsmynt, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Petrén frågat mig om jag ansåge det lämpligt och möjligt att fortsätta tillverkningen av skiljemynt i nuvarande kopparlegering.

I anledning härav får jag anföra följande.

Den i 1873 års myntlag fastställda metalllegeringen för 5, 2 och 1 öre är brons, bestående av 95 procent koppar, 4 procent tenn och 1 procent zink. Redan under första världskriget präglades emellertid under åren 1917—1919 kristidsmynt i järn, och då under senaste världskriget tillgången på metallerna koppar och tenn var mycket knappt, påbörjades järnmyntpräglingen ånyo år 1942 och fortsatte till omkring årsskiftet 1950/51. Då metallsituationen i början av år 1950 betydligt hade lättat och samtidigt en kraftig inströmning av skiljemynt till riksbanken ägde rum, beslöt Kungl. Maj:t den 21 april 1950 att präglingen av järnmynt skulle upphöra, sedan inneliggande förråd av järn förbrukats. Vid denna tid hade exempelvis valören 5 öre i bronsmynt metallvärdet 1,78 öre.

Under hösten 1950 började emellertid metallpriserna att kraftigt stiga och torde metallvärdet i 5 öre för närvarande uppgå till 4,43 öre.

Givetvis har utvecklingen på metall-

marknaden noggrant följts, sedan bronsmyntpräglingen ånyo införts. Men det är ju så, att önskemålet hos statsmakterna måste vara, dels att kristidsmynten om möjligt skola ersättas med mynt av bättre kvalitet och dels att övergång till en billigare och mindre lämplig metall icke skall vidtagas annat än i trängande nödfall. Varje försämring av myntkvaliteten kommer att orsaka hamstring av det föregående bättre myntet och kan orsaka myntbrist. I nu föreliggande fall är det ur statsfinansiell synpunkt icke av någon betydelse att myntmetaller under senare tid stigit så mycket i pris. Mynt- och justeringsverkets tillverkning av de lägre myntvalörerna uppgår icke till mer än ca 650 000 kronor per år och kan fortfarande göras med vinst å metallen. De skäl som skulle kunna åberopas för övergång till annan myntmetall äro *dels* att metallförbrukningen till mynt skulle vara av den storleksordning, att den undandragna metallkvantiteten vore besvärande för industrien och *dels* att de höga metallpriserna skulle kunna föranleda nedsmältning eller hamstring av mynt, varigenom de av myntverket präglade mynten icke skulle komma till användning för avsett ändamål i handeln.

Vad den första frågan beträffar torde — enligt vad jag inhämtat från mynt- och justeringsverket — förbrukningen inom myntverket av de i bronslegeringen ingående metallerna koppar, tenn och zink för närvarande per år kunna uppskattas till ca 2, 3,4 resp. 0,06 promille i förhållande till rikets totala förbrukning av dessa metaller. Förbrukningen är sålunda icke av sådan storlek, att präglingen av denna anledning bör upphöra annat än om en mera framträdande bristsituation skulle inträffa.

Nedsmältningen av mynt ånyo kan knappast bli ekonomiskt lönande med nuvarande priser. En hamstringstendens från allmänhetens sida av bronsmynt kan beklagligt nog tänkas uppkomma på

Ang. tillverkningen av bronsmynt.

grund av den offentlighet, som givits denna fråga. Som förut nämnts kan det antagas att denna skulle bliva betydligt mer omfattande, om övergång till järnmyntprägling just nu skulle ske. Det är därför icke min avsikt att i nuvarande läge föreslå någon förändring i fråga om skiljemyntens metallinnehåll.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag vill först tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för det fylliga svar jag fått på min fråga. Jag är dock något överraskad över slutsatserna i svaret, detta mot bakgrund av det påtagliga intresse finansministern i andra sammanhang har visat för sparsamhet med statens medel; jag hade väntat mig, att samma intresse skulle gälla en tillverkning som sorterar direkt under finansdepartementet.

Jag vill, herr talman, börja med att kommentera några av uppgifterna i interpellationssvaret. När man diskuterar mynttillverkningen, är det väl i första hand metallvärdet man har att följa. Finansministern upplyser nu om att metallvärdet på en femöring är 4,43 öre. En tvåöring väger hälften så mycket som en femöring, och den har alltså ett metallvärde av 2,21 öre. Metallvärdet för en ettöring blir 1,11 öre. Enligt finansministerns uppgift ligger metallvärdet i dag sålunda 10 procent över det nominella värdet vid de mindre valörerna.

Det är mig ganska ofattbart, hur man kan uttrycka förhållandet så, att mynverkets tillverkning av bronsmynt fortfarande sker med vinst på metallen. För de lägre valörerna ligger ju värdet 10 procent över det nominella. Det är uppenbart att metallpriserna fluktuerar. Myntdirektören uppgav i intervju för en månad sedan till såväl Dagens Nyheter som Stockholms-Tidningen, att femöringens värde vid den tidpunkten var 4,8 öre, och för två- och ettöringar innebär det ett 20 procent högre metallvärde än det nominella.

Vid mynttillverkning har man också andra kostnader än metallvärdet; det finns ju någonting som heter tillverk-

ningskostnader. För en femöring — jag håller mig till det myntet, som tydligen ur statens synpunkt är det gynnsammaste — torde tillverkningskostnaden knappast understiga 2 à 3 öre. Statens totala kostnader för en femöring utgör således i dag ungefär 7 öre. Om jag följaktligen går till riksbanken med 100 kronor och växlar dem i bronsmynt, så får jag i utbyte någonting som kostar statsverket 140 kronor.

Jag vill inte, herr talman, göra någon jämförelse med Ebberöds bank; en sådan liknelse skulle bli haltande ur många synpunkter. Bland annat innebär den en orättvisa mot Ebberöds bank, då man där ingalunda för inlämnade medel fick någonting som kostade banken 40 procent mera. Vad jag här anser särskilt betänkligt är, herr talman, att man bedriver en förlustbringande tillverkning och förbrukar metaller, som det i dag är brist på ute i världen. Jag behöver bara hålla mig till metallen koppar: det torde vara allmänt bekant, att bristsituationen i hela världen när det gäller denna metall lett till en ransonering, en allokering som haft till följd att man internationellt enats om förbudslistor, gällande vissa icke nödvändiga produkter. Trots dessa förbudslistor råder tidvis kopparbrist även för nödvändiga artiklar, en brist som bland annat tar sig uttryck i långa leveranstider när det gäller också de allra mest nödvändiga områden där denna metall förbrukas.

Finansministerns uppgift att kopparåtgången för mynttillverkning är 2 promille av rikets totala förbrukning, innebär, att 100 ton koppar varje år åtgår för tillverkningen av bronsmynt. Det är enligt min uppfattning, herr talman, ingen obetydlig kvantitet. Det räcker inte att bara tala om så och så många promille. Jag tror att man lämpligast bör vända sig till riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och höra efter vad 100 ton mer eller mindre betyder i landets kopparlager; man vet vilka ansträngningar nämnden fått göra för att upphandla koppar, ofta till mycket höga priser. Jag får kanske ock-

så lov att referera till några av herr finansministerns partikamrater här i kammaren, som sysslar med elektriska installationer; herrar Franzon och Hesselbom kan säkert vitsorda de svårigheter man många gånger står inför när det gäller att i rätt tid få fram koppartråd för ett så viktigt ändamål som elektrifiering. 100 ton koppar motsvarar i en gängse koppartrådsdimension för elektrifieringen ute i bygderna — 6 kvadratmillimeters koppartråd — icke mindre än 190 mil sådan tråd. Jag tror alltså, att man i dagens situation inte skall ta med alltför lätt hand på frågan, vad 100 ton koppar betyder.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrar, att han inte har för avsikt att just nu ställa om mynttillverkningen till någon annan legering. Jag skulle vilja hålla med om att tidpunkten just nu inte är den rätta. Rätta tidpunkten för en omställning hade varit strax efter Koreakrigets utbrott sommaren 1950. Då hade vi just, efter ett uppehåll på 10 år, återupptagit tillverkningen av bronsmynt. I det läget borde man ha återgått till järnmynt eller kanske valt någon annan legering. Om så hade skett, skulle vårt land nu ha förfogat över ett par hundra ton koppar mera, och vi hade gjort väsentliga besparingar — jag skulle tro att skillnaden i framställningskostnad mellan brons- och järnmynt under den gångna tiden rör sig om ungefär $\frac{3}{4}$ miljon.

Jag tror inte, herr talman, att vi längre har råd att vara så flotta att vi tillhandahåller bronsmynt. Våra grannländer har icke övervägt att återgå till bronsmynten. En femöring kostar i dag 7 öre i framställning, och jag tror inte att man kan räkna med att inom en nära framtid komma ner till det gynnsamma läget på 1930-talet, då totala framställningskostnaden för en 5-öring var ungefär 3 öre. Det är ju inte heller brukligt hos oss att driva en mynttillverkning som är så förlustbringande som denna, där kostnaderna ligger ungefär 40 procent över myntens nominella värde.

Jag är för min del, herr talman, över-

Ang. tillverkningen av bronsmynt.

tygad om att man i finansdepartementet vid den fortsatta prövningen av denna fråga slutligen skall komma till den uppfattningen, att man får ta konsekvenserna av stigande metallpriser och fallande penningvärde och frångå — tyvärr, får jag säga — den tillverkning av bronsmynt vi nu har.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill först yttra några ord med anledning av herr Petréns fråga, hur det kan vara möjligt för myntverket att fortfarande tillverka skiljemynt med vinst, trots att priset på koppar stigit så kraftigt som fallet är. Svaret är mycket enkelt: det beror på att myntverket ligger inne med sådana lager av koppar, inköpt till ett lägre pris, att det fortfarande är möjligt att driva tillverkningen utan att statsverket tillfogas någon förlust.

Jag vill därefter säga några ord om frågan, om det kan vara lämpligt att staten är beredd att gå över till ett sämre mynt, så snart metallpriserna stiger. Det är väl ändå naturligt att man försöker se denna fråga på litet längre sikt.

Såsom framgått av herr Petréns anförande var det ju genom Koreakriget och den därefter följande rustningshaussen, som det blev mycket starka prisstegringar på koppar. Mänskligt att döma kommer det att bli en återgång i detta kopparpris, sedan den stora upprustningen blivit genomförd. Om det inte inträffar ytterligare internationella komplikationer, vet vi, att detta kommer att inträffa någon gång år 1954, alltså om ett par år. Om man anser, att det ligger något värde i att Sverige upprätthåller det traditionella metallinnehållet i sina mynt, finns det väl därför inte någon anledning att byta fot så ofta, utan det kan finnas anledning att tänka sig för. Det skall väl finnas mycket starka skäl för att göra snabba rubbningar i metallinnehållet i våra mynt.

Herr Petrén anför nu ytterligare ett skäl, nämligen att mitt intresse för höjda statsinkomster borde pressa mig till att tillvarata möjligheterna att tjäna peng-

Ang. tillverkningen av bronsmynt.

ar åt staten. Jag är inte alls blind för den synpunkten, men jag har vägt dessa två ting mot varandra: att genom myntverket göra en vinst på några hundra tusen kronor på präglingen av kopparmynten eller att ta myntförsämringen. Jag har då tyckt, att allmänintresset bjöd mig att tillfälligtvis se bort från den minskade inkomstmöjlighet som här föreligger, och jag kan inte annat än med intresse notera herr Petréns inställning till frågan om ett gott mynt eller ej. Det förefaller nog ändå — jag kan inte hjälpa det — som om herr Petrén här mera representerade något annat intresse än det allmännas.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag blev något förvånad, när finansministern angav att man borde kunna räkna med anskaffningsvärdet på den koppar som ligger hos myntverket, när det gäller att bedöma metallvärdet i dag på mynten. Om man skall gå efter sunda affärsmässiga principer, är det ju återanskaffningsvärdet vi har att hålla oss till. Jag har här icke heller lagt några egna metallvärden till grund för mitt resonemang, utan jag har helt tagit den av finansministern angivna siffran, nämligen metallvärde 4,43 öre på en femöring, vilket innebär 2,21 öre på en tvåöring och 1,11 öre på en ettöring. På denna punkt borde vi således inte ha några delade meningar.

Jag har här endast redovisat de intressen jag har i denna fråga, nämligen dels att vi har anledning att tänka på kopparbristsituationen och vilket värde det ur beredskapssynpunkt kan ha för oss att hålla uppe våra metallager och dels det intresse vi allmänt har att hålla nere statsutgifterna. Jag har funnit det angeläget att mot denna bakgrund peka på en starkt förlustbringande tillverkning och rörelse, och såsom penningvärdeutvecklingen gått här i landet tror jag inte att vi — även vid fallande koppar- och metallpriser i övrigt — någonsin kunna komma till ett läge, där tillverkningskostnaden för våra bronsmynt blir under det nominella värdet. Det har alltid i vårt land varit brukligt, att vi hållit oss med mynt,

där tillverkningskostnaden varit lägre än det nominella värdet av mynten. Även om jag delar finansministerns uppfattning, att utsikter finns för att kopparpriset i framtiden kommer att gå ner — när vet man inte — är detta inte för mig mot bakgrund av allmän penningvärdeförsämring avgörande för hur man skall se på frågan om skiljemyntens legering.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 120, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1952/53 m. m.;

nr 123, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 130, angående åtgärder till skydd mot biologisk krigsföring;

nr 136, angående användande av Spenshults sanatorium såsom eftervårdssjukhus för reumatiker;

nr 156, angående understöd till folkliga musikskolan i Arvika;

nr 159, angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

nr 163, angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.; och

nr 164, angående anslag till vissa åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om placeringen i lönegrad av tingsdomartjänsterna och anslaget för budgetåret 1952/53 till Häradsrätterna: Avlöningar, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av väckta motioner om utredning rörande förbättrade pensionsförmåner för den vid Aktiebolaget Statens skogsindustrier anställda, till bolagets pensionskassa anslutna arbetarpersonalen; och

nr 58, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om lönegradsplacering för personalkonsulenter i statstjänst m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa anställningshavare i statens tjänst m. fl.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Om pension åt f. d. kaptenen M. Uhlin.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 284, hade herr *Bergh* hemställt, att riksdagen måtte tillerkänna f. d. kaptenen och gymnastikläraren Martin Uhlin samma militära tillägg, som Kungl. Maj:t förut tillerkänt vissa andra f. d. officerare desslikes gymnastiklärare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 284 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Bergh*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **BERGH**: Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till punkterna 2:o och 3:o) i föreliggande utskottsutlåtande för att få tillfälle att framhålla, att den utredning angående sammanträffande pensionsförmåner, som civilministern utlovade för åtskillig tid sedan, snarast bör komma till stånd. Under dessa punkter har två fall redovisats, där nu tillämpade regler för sammanträffande pensionsförmåner inte gärna kan betraktas såsom annat än orättvist verkande.

Jag skall referera ett av fallen för att kammarens ledamöter skall få bilda sig en egen uppfattning om denna fråga. Det gäller en kapten på stat, som samtidigt

Om pension åt f. d. kaptenen M. Uhlin.
med att han varit ordinarie officer varit ordinarie gymnastiklärare. Båda dessa tjänster var således ordinarie, båda var pensionsbildande, och på båda erlades pensionsavgifter före år 1947, men när pensionen har utmåtts, verkar regeln om de sammanträffande pensionsförmånerna på det sättet, att han faktiskt fått pension bara på den ena tjänsten, på kaptenstjänsten. Det är så man tillämpar den s. k. absorptionsprincipen, vars innebörd är att vid regleringen av sammanträffande pensioner får de sammanlagda förmånerna inte överstiga hel pension i den högsta av befattningarna. Det betyder att om en kollega till denne kapten icke haft någon tjänst vid sidan utan endast varit kapten, får han lika hög pension som den som betalat pensionsavgift på två tjänster. Det är detta som enligt min uppfattning stöter rättskänslan, särskilt med hänsyn till att pensionsavgift erlagts på båda tjänsterna.

Nu göres den invändningen mot detta resonemang, att det inneburit en förmån att få ha två ordinarie tjänster, vilket numera inte tillåtes. Men om det hade varit meningen att pension inte skulle utgå på de båda pensionsberättigande tjänsterna, så skulle väl den principen ha uttalats redan vid tjänstetillträdet, och man borde i så fall inte ha tagit ut pensionsavgifter på båda tjänsterna för vederbörande. Det hela verkar inte rättvist.

Så har en annan invändning också gjorts, nämligen att de äldre pensionärerna ju under tidens lopp fått sina pensioner höjda, och man menar att om man skulle ge dessa personer, varom nu är fråga, pension efter vad de var tillförsäkrade enligt fullmakten så skulle det ha blivit lägre pensionsbelopp, även om de fått pension på båda tjänsterna.

Mot detta resonemang kan man såvitt jag förstår med skäl invända, att dessa befattningshavare väl inte skall sättas i sämre ställning i pensionshänseende än andra, som fått sina äldre pensioner reglerade.

Jag har med det sagda velat göra gällande, att detta sätt att beräkna pensionerna vid sammanträffande pensionsförmåner åtminstone för mig verkar stö-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

tande på rättskänslan, i synnerhet med hänsyn till att pensionsavgifter har erlagts.

Nu har utskottet emellertid för sin del inte underkastat detta ärende en självständig behandling, utan utskottet har inskränkt sig till att redovisa, hur Kungl. Maj:t brukar förfara, och med hänvisning därtill har motionerna i ärendet avstyrkts. Vad som här är det väsentliga är ju att Kungl. Maj:t ändrar sin praxis, och meningen med att motionera i ärendet har varit att försöka få riksdagen att ägna ärendet en självständig prövning, oavsett hur Kungl. Maj:t ställt sig.

I detta läge nödgas jag erinra om att civilministern med anledning av en interpellation, som jag framställde för ett par år sedan, utlovat att en utredning skulle komma till stånd om hur man borde förfara i sådana fall, där sammanträffande pensionsförmåner kan komma i fråga. Något resultat av den utredningen har ännu inte synts till. Riksdagen har också begärt en utredning angående tillämpningen av principen om pensionernas oantastbarhet. Även på den utredningens resultat väntar vi.

Jag har därför velat begagna tillfället, herr talman, till att uttrycka en förhoppning om att dessa utredningar äntligen kommer till stånd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner angående skyldigheten att erlagga lagfartsstämpel vid fastighetsöverlåtelse genom fusion; samt

nr 21, i anledning av väckt motion angående skattskyldigheten för ersättning som utgår vid avträde av kolonat, skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 11 januari 1952 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 27, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget innebar, att antalet regeringsråd, som genom lag den 29 mars 1946 tillfälligt ökats från sju till tio, skulle för tiden från och med den 1 oktober 1952 till och med den 30 september 1955 eller, om särskilda förhållanden föranledde därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde, utgöra elva.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 366, av herr Herlitz, vilken motion utmynnade i en hemställan, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av den föreslagna lagen om tillfällig förstärkning av regeringsrådets antal, att regeringsrådets antal bestämdes till tretton.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hem-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

ställt, att riksdagen — med förklaring att riksdagen med bifall till motionen I: 366 funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Enligt det av utskottet framställda lagförslaget skulle regeringsrådets antal under den i den kungl. propositionen angivna tiden utgöra tretton.

Reservation hade anförts av herrar *Hedlund* i Östersund, *Ahlkvist* och *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Herbert Hermansson* och *Landgren*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen med avslag å motionen I: 366 måtte bifalla förevarande proposition, nr 27.

Herr **AHLKVIST**: Herr talman! Anledningen till det föreliggande förslaget om en tillfällig ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten är den ständigt ökade tillströmningen dit av mål. Denna ökade tillströmning har föranlett en ökad balansering av mål. Vid utgången av 1951 uppgick balansen till icke mindre än 4 905 mot normalt 1 000 mål.

Det är klart att ingen kan anse detta vara en tillfredsställande ordning. Den stora balansen föranledde också riksdagen att föregående år efter förslag av första lagutskottet hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville ta under övervägande att utöka antalet ledamöter i regeringsrätten med förslagsvis tre ledamöter. Första lagutskottet sade emellertid samtidigt, att frågan om en förstärkning, dess omfattning och varaktighet, krävde närmare övervägande. Nu har Kungl. Maj:t tagit ställning till denna framställning, och det har resulterat i en proposition, vari föreslås att antalet ledamöter i regeringsrätten skall utökas med en från tio till elva. Samtidigt sägs emellertid i propositionen, att Kungl. Maj:t förutsätter att en utredning kommer till stånd om möjligheten att be-

gränsa tillströmningen av mål till regeringsrätten.

Utskottsmajoriteten har emellertid föreslagit, att riksdagen redan nu skulle besluta en utökning av antalet ledamöter med tre eller alltså från tio till tretton.

Reservanterna, som yrkar bifall till den kungl. propositionen, menar emellertid, att man bör kunna avvakta den signalerade utredningen för att se, huruvida det finns någon möjlighet att begränsa tillströmningen av mål, innan man vidtar en mera långt gående ökning av antalet ledamöter. Även reservanterna är emellertid på det klara med att det nuvarande tillståndet inte kan få bli bestående, och vi reservanter säger också i reservationen, att vi förutsätter att den avsedda utredningen kommer att bedrivas skyndsamt.

Såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet finns en beräkning, av vilken framgår att om man ökar antalet regeringsråd med ett, skulle det dröja tio år innan den normala balansen blir avarbetad. Om man däremot följer motionären och utskottsmajoriteten, skulle balansen avarbetas inom en tidrymd av fyra eller fem år.

Det har emellertid även gjorts en beräkning av antalet effektiva arbetstimmar i regeringsrätten. Denna beräkning visar att om man ökar antalet ledamöter med en, kommer den effektiva arbetstiden per vecka att ökas från nuvarande 25 till 30 timmar. Om man följer utskottsmajoriteten och ökar antalet ledamöter med tre, betyder det endast en utökning av den effektiva arbetstiden med ytterligare fyra timmar. Enligt denna beräkning skulle det alltså bli något mindre än dubbel ökning av arbetstiden, om man tar tre nya ledamöter i stället för endast en. Nu tror jag inte någon vågar säga att denna beräkning är absolut riktig, men vi kan väl i varje fall utgå från att man i stort sett kan säga, att en ökning med tre ledamöter betyder ungefär dubbelt så stor effekt som en ökning med en ledamot.

Nu vill jag emellertid inte att den föreställningen skall bestå, att reservan-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

terna menar att man kan nöja sig med att låta balansen avarbetas under en så lång tidrymd som tio år. Härtill kommer nämligen det momentet, att regeringen förutsätter att en utredning skall kunna leda till en begränsning av tillströmningen av mål. Reservanternas räknar med att denna utredning skall bedrivas skyndsamt. Om vi säger att det betyder ett uppskov på ett år, innebär alltså reservanternas förslag, jämfört med utskottsmajoritetens, att man förlänger tiden med endast ett halvt år. Reservanternas är således medvetna om att därest utredningen inte kan leda till någon begränsning av fullföljdsfrekvensen, måste man acceptera en större ökning av antalet ledamöter än som reservanternas nu föreslår.

Nu vill jag emellertid i detta sammanhang tillägga, att här rör det sig inte enbart om utökning av antalet ledamöter i regeringsrätten. En sådan ökning för nämligen med sig även en utökning av andra tjänster. Ökar man antalet regeringsråd med ett, innebär det att det tillkommer fyra andra tjänster. Tillkommer tre regeringsråd, behövs det nio andra tjänster, vilket sammanlagt innebär en ökning med tolv tjänster. Inte minst med tanke på en högermotion, vari det föreslås att åtgärder skall vidtagas för begränsning av antalet tjänster i den statliga förvaltningen, anser reservanternas för sin del, att man i varje fall bör skynda långsamt när det gäller att öka antalet statliga tjänster.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtnade fogade reservationen, vilket innebär bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr HERLITZ: Herr talman! Hur utomordentligt allvarlig den samhällsanlaggenhet är, som lagutskottets utlåtnade behandlar, har i själva verket herr Ahlqvist redan antytt, då han talade om balansen av mål i regeringsrätten. Om jag skall uttrycka mig ännu litet exaktare än han gjorde, kan jag nämna att på åtta år har balansen vuxit från 1 000 till cirka 5 000 mål.

Vad betyder de siffrorna konkret? Jo, det betyder att de rättssökande — det gäller nästan uteslutande skattemål — regelmässigt får vänta från tre till sex år innan de får sina angelägenheter slutgiltigt avgjorda i regeringsrätten. Man inser lätt, vad det betyder för den som tilläventyrs har med orätt beskattats och först efter en lång följd av år får tillbaka sina pengar. Det betyder att han skall ligga ute med en kanske för honom mycket stor summa under alla dessa år. Det är inte mycket bättre om den, som varit fri från skatt enligt de lägre myndigheternas beslut, på talan från det allmännas sida omsider efter alla dessa år drabbas av skatt genom regeringsrättens beslut. Korteligen uttryckt är det ett rättssäkerhetskrav — så betungande och kännbar, som beskattningen nu är för alla medborgare — att skattemellanhavandet mellan staten och den enskilde blir reglerat inom rimlig tid, så att den enskilde vet vad han skall rätta sig efter.

Någonting måste göras i detta läge, och vi är ense så långt, att vi måste ha en utökning av antalet regeringsråd med åtminstone en ledamot. Därefter kommer meningsskiljaktigheten. Departementschefen menar, att vi får gå på den linjen att först undersöka, om vi inte skulle på något sätt kunna minska tillströmningen av mål till regeringsrätten. Det är vad han sätter sin lit till, och honom följer reservanternas. Utskottsmajoriteten däremot säger, att någon möjlighet att minska tillströmningen finns inte, och att vi därför redan nu måste öka antalet ledamöter med tre.

Kärnpunkten i hela spörsmålet är sålunda frågan om möjligheten att minska tillströmningen av mål till regeringsrätten. Låt mig då först få påpeka, att allsedan regeringsrätten inrättades har utvecklingen gått i den riktningen att den ena gruppen av mål efter den andra har avskilts och undandragits regeringsrättens handläggning. Man har verkligen gjort allt som kan begäras i den riktningen. Därjämte har man sedan 20 år tillbaka — det är en ganska viktig punkt att observera, ty den har blivit helt för-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

bisedd i propositionen — diskuterat och utrett frågan om möjligheten att begränsa fullföljdsrätten i skattemål på det ena eller andra sättet. Saken har övervägts av regeringen, regeringsrätten och statens organisationsnämnd, av taxeringssakkunniga och beskattningsorganisationssakkunniga och allt vad det heter. Där har upptagits och dryftats en mängd olika utvägar, men ingen har befunnits farbar, utan man har stannat vid ett negativt resultat. Man har funnit att det är ingenting att göra åt den saken. Jag kan åberopa en stor auktoritet för detta mitt samlade omdöme, nämligen herr statsrådet Zetterberg själv, som för sex år sedan sade, att det inte kunde komma i fråga att ytterligare begränsa rätten till fullföljd i skattemål.

Utskottet drar konsekvenserna av detta. Det konstaterar, att det inte går att begränsa rätten till fullföljd. Men statsrådet säger: »Åjo, kanhända ändå!» Jag skulle vilja säga att i detta fall ligger bevisskyldigheten på den, som vill bygga sitt avgörande på förhoppningar om att vi trots allt vad som förut antagits skall kunna på rationell väg åstadkomma en minskning av antalet mål. Men herr statsrådet Zetterberg har inte presterat skymten av ett bevis för att detta skulle vara möjligt. Han har inte ens antytt, vad som skulle göra det sannolikt att det låter sig göra. Märk väl: Herr statsrådet har inte satt i gång någon undersökning om saken, fastän det är nästan ett år sedan lagutskottet slog larm i denna fråga! Han har inte gjort någonting för att undersöka saken ännu, och inte ens nu har han i minsta mån tagit ståndpunkt till de resonemang, som förut har förts angående detta spörsmål, utan kastar endast fram — som om saken vore alldeles ny: kanske vi ändå skulle minska måltillströmningen!

Även om det mot förmodan skulle visa sig möjligt att vidta några sådana åtgärder, måste vi göra klart för oss att detta inte är gjort i en handvändning. Det är nämligen en mycket viktig synpunkt som har kommit fram i alla dessa utredningar: att om man skall kunna be-

gränsa rätten till fullföljd och låta målen stanna i kammarrätten, förutsätter detta att man söker genomföra en bättre organisation av de lägre instanserna, särskilt prövningsnämnden. Detta är således ett vidlyftigt spörsmål, ett spörsmål som för resten sammanhänger med det som riksdagen skrev om för två år sedan, då den begärde en ur rättssäkerhetssynpunkt bättre ordning i taxeringsförfarandet. Det är inte en fråga, där vi kan förvänta att Kungl. Maj:t på något år eller så skall kunna skaka fram några resultat.

Korteligen: jag kan inte på något sätt finna det försvarligt att på en efter allt att döma så utomordentligt lös förhoppning om någon sorts reform — man vet inte vilken — någon gång i framtiden uppskjuta ett mycket allvarligt rättsskyddsproblem, som är brännande för massor av människor i detta nu.

Jag måste tillägga en sak. Då vi talar om möjligheten att minska tillströmningen av mål, får vi inte glömma de faktorer, som kommer att påverka utvecklingen i rakt motsatt riktning. Allting talar ju för att samhällets alltmer komplicerade beskaffenhet undan för undan måste öka regeringsrättens arbetsbörda. Det är orimligt att tro att vi skola kunna öka förvaltningsverksamheten och allt vad därmed sammanhänger i en oerhörd omfattning och låta regeringsrätten stå kvar sådan som den var för 40 år sedan. Men låt oss ta det litet mera konkret! Statsrådet Hedlund har gjort mig en mycket stor tjänst, då han i propositionen angående anslag till landsstaten pekat på vad det finns för ökade göromål inom skatteväsendet. Han talar då han förordar en utökning av länets taxeringsorganisation, om hur man måste tänka på de nya göromål, som kommer med investeringsskatten, de nya bestämmelserna om investeringsavgift, varulagervärderingen, avsättning till investeringskonto för skog och den föreslagna konjunkturskatten.

Utöver vad som här har påpekats beträffande utvecklingen på skatteväsendets område vill jag ytterligare understryka en fråga av stor vikt. Här pågår

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

— jag är själv sysselsatt därmed — en utredning rörande besvärsmålsförfarandet i förvaltningsangelägenheter. Då den utredningen sattes i gång för tio år sedan, var det en sak som riksdagen var särskilt angelägen att understryka, och det var att man för tillgodoseende av rätts-säkerheten i administrativa mål finge vara beredd på att liksom i domstolsväsendet lämna ett visst utrymme åt muntliga förhandlingar. Det är ett trängande krav att just i besvärsmål bereda möjlighet till sådana förhandlingar, inte regelmässigt men i en viss utsträckning. Men skall sådana införas inför regeringsrätten, medför det ju omedelbart rätt väsentligt ökade anspråk på den tid, som av regeringsrätten får nedläggas på de särskilda målen.

Vidare är det kostnadsfrågan, som man har dragit fram. Sanningen är den, att utskottets linje lär dra med sig en *samlad* bruttoutgift — inte för ett år utan för hela den tid, då denna, märk väl, provisoriska anordning skall gälla — på omkring 300 000 kronor. Skall vi då böja oss för kravet på sparsamhet? Jag skulle vilja säga, att jag i hög grad är med på sparsamhet, men sparsamheten bör vi ju sätta in i det ögonblick, då vi stiftar lagar och författningar, och inte på det stadium, då det är fråga om att sörja för att de redan stiftade lagarna blir på ett hederligt och ordentligt sätt tillämpade. Så resonerar också statsrådet Hedlund i den nyss återopade propositionen, som är så intressant därför att den också rör skatteväsendet. Han påpekar den ökade mängden av göromål, varpå han framlägger förslag om inrättande av 14 nya tjänster såsom biträdande taxeringsintendenter, 12 nya taxeringsinspektörer i en lönegrad, 14 nya taxeringsinspektörer i en annan lönegrad samt 26 taxeringsassistenter. Jag antar att det måste gå till på detta sätt; lagstiftningen är sådan, den kräver folk och man får ta konsekvenserna därav. Men jag begriper inte hur man kan undandra sig att dra konsekvenserna just när det gäller den högsta instansen.

För övrigt må, såsom påpekas redan under förarbetena, framhållas, att det

är ytterligt ovisst, huruvida det blir någon nettoutgift alls. Detta sammanhänger med statens skyldighet att betala en jämförelsevis hög ränta på restituerade skattemedel. Det är en ganska dryg kostnad. Det har beräknats, att staten restituerar cirka 1 600 000 kronor per år. Om man nu antar, att staten i medeltal har att för detta belopp gälda ränta för låt oss säga fyra och ett halvt år, har jag räknat ut, att statens merkostnader för ränta under dessa år på beloppet — alltså skillnaden mellan de fem procent staten skall betala och den normala ränta som kan påräknas — uppgår till omkring 140 000 kronor. Jag urgerar inte precis den siffran, men den utgör i alla fall hälften av den bruttoökning av kostnaderna som man räknar med. Jag är övertygad om att det inte kommer att bli någon nettoökning över huvud taget.

Härutöver skall jag be att få framkasta en liten idé till herr justitieministern, som jag hoppas på någon väg skall kunna komma till hans öron, om det nu gäller att vara riktigt sparsam. Det förhåller sig på det sättet med högsta domstolen, att den kanske inte — för att uttrycka det mycket lindrigt och inte hänge sig åt några överdrifter — kan sägas vara överlastad av arbete. Detta har erkänts av justitieministern därigenom, att han vid flera tillfällen helt enkelt har låtit på ett sätt, som jag ur konstitutionella synpunkter ogillat, justitierådsposter stå obesatta, och det har gått bra ändå. Det är en mycket lätt sak att på fullt allvar förverkliga den tanke som därvidlag föresvävat justitieministern. Det är mycket lätt att tänka sig en lagstiftning, som gjorde det möjligt att i mån av den minskade arbetsbördan i högsta domstolen tillfälligt reducera justitierådets antal. Den tanken är i själva verket inte ny, och den är inte min, ty jag vet att den har varit under övervägande på vederbörligt håll under de senaste åren. Därigenom skulle man, i den mån ledigheter inom högsta domstolen uppstår — och det uppstår, såvitt jag har räknat rätt, en ledighet varje år under den närmaste tiden — myc-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

ket kraftigt kunna motverka den eventuella ökning av kostnaderna för regeringsrätten, som Kungl. Maj:ts förslag skulle dra med sig.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till första lagutskottets förslag.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag skall be att få yttra mig i största kortet.

Jag var motionär i denna fråga i fjol, och jag hemställde då om utökning av regeringsrätten med en eller flera ledamöter. Lagutskottet svarade, att det var lämpligt med en utökning av tre ledamöter. Den ståndpunkt, som lagutskottet då intog, har visat sig vara riktig bland annat genom den utveckling som har ägt rum sedan i fjol. Balansen, som ju ständigt stigit, har stigit betydligt även under det senast förflutna året.

Jag finner för min del det lagutskottsutlåtande, som nu ligger på bordet, vara fullt övertygande. Det visar upp det verkliga läget och dessutom att man har full möjlighet att åter reducera regeringsrådets antal i framtiden, när balansen är avarbetad. Jag kommer därför, herr talman, att rösta för utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Häri instämde herr *Göransson*.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Med hänsyn till den ställning, som riksdagen intog till denna fråga förra året, och den utomordentligt stora balans, som inom regeringsrätten måste avverkas inom rimlig tid, kan jag för min del inte underlåta att i denna punkt följa utskottets majoritet. Men jag kan inte vara med på allt vad utskottet har skrivit i motiveringen. Den har enligt min mening alltför hårt underkänt varje möjlighet att kunna minska fullföljdsrätten. Lika väl som man med herr Herlitz kan fråga vederbörande statsråd om vilka skäl denne har för sin tro, att man på den vägen skall nå någonting, skulle man vilja fråga utskottsmajoriteten, vad den har för skäl för sin tro, att man inte på den vägen skall kunna komma fram till något

resultat. Jag tror att det är klokast under sådana omständigheter, om nu kamraren och riksdagen skulle vilja besluta den föreslagna utökningen av antalet regeringsråd, vilket jag för min del måste bestämt förorda, att riksdagen underlät att så bestämt uttala sig om omöjligheten att nå resultat genom en begränsning av fullföljdsrätten och att riksdagen därför borde mjuka upp utskottets uttalande på denna punkt.

Jag skall därför, herr talman, be att få föreslå bifall till utskottets framställning i klämman men att därjämte få yrka, att i motiveringen på s. 15 i det stycke, som börjar med orden: »Med nuvarande starka skattetryck» stryks de två sista meningarna, som börjar med orden »Vilken väg man än väljer» och »Med hänsyn till det anförda», och att där i stället skrivs: »Det synes därför nödvändigt att med synnerlig omsorg pröva varje åtgärd för begränsning av fullföljdsrätten.»

I följd härav måste man måhända ändra den första punkten i det stycke, som längre ned på samma sida börjar med orden: »Även om», och ändra den på följande sätt: »Med hänsyn till den tid en utredning torde kräva, kan balansen icke inom rimlig tid hinna avarbetas utan att andra utvägar tillgripas.»

Mitt förslag går alltså ut på att utskottets huvudsyfte genomföres beträffande de tre regeringsråden. Jag tror att det är ytterst önskvärt, att riksdagen fattar ett positivt beslut. Men den bör beträffande motiveringen uttala sig med litet större försiktighet om följderna av en eventuell utredning, i vad mån fullföljdsrätten skall kunna begränsas.

Jag ber, herr talman, att få göra detta yrkande,

Herr **AHLKVIST**: Herr talman! Med anledning av herr Sjödahls yrkande vill jag endast säga, att om man skall komma fram till att redan nu besluta en utökning av antalet regeringsråd med tre, bör man nog ha den tro, som utskottets majoritet starkt poängterar i sin motivering. Om man nämligen som herr Sjö-

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

dahl ändå har den förhoppningen, att någon fullföljdsbegränsning skall kunna åstadkommas eller på annat sätt tillströmningen av mål till regeringsrätten skall kunna begränsas, kan man nog inte gärna vara beredd att redan i dag besluta utöka antalet ledamöter med tre. Man kan nämligen inte precis hur som helst öka och minska antalet ledamöter i regeringsrätten. Jag hoppas att herr Sjödahl har observerat en statistik i utskottsmajoritetens utlåtande, av vilken framgår, vid vilka år de nuvarande regeringsråden bli pensionerade. Man har då utgått från att en minskning återigen skulle kunna ske vid dessa tidpunkter. Men om nu den utredning, som är signalerad, leder till några resultat — och när herr Herlitz säger, att några åtgärder i det hänseendet ännu inte vidtagits, vill jag ändå erinra om att vid tidpunkten för detta ärendes behandling i utskottet en kartläggning inom departementet pågick för denna utredning och att jag förmodar att denna kartläggning nu är klar, så att utredningen snart kan komma till stånd — får kammaren här välja på två ting: antingen att tro på denna utredning och därför vänta ett år, innan någon utökning sker utöver vad regeringen föreslagit, eller också låta bli att ha någon tro i det hänseendet och redan nu ta steget fullt ut.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag har annan åsikt än herr Ahlkvist. Vilken uppfattning man än har i det spörsmål, som drogs fram av herr Sjödahl, tror jag att man mycket tryggt kan rösta för majoritetens inom första lagutskottet förslag.

Kammarens ledamöter torde observera, att om regeringsrätten inte skulle göra någonting annat än avarbeta balansen, skulle det ta två år, innan den vore avverkad. Det dröjer ju alltså i varje fall lång tid, innan balansen blir avarbetad.

Jag får kanske, herr talman, till slut påpeka, att justitieministern inte är här närvarande och försvarar propositionen.

Jag drar den slutsatsen, att han skulle ta med största jämnmod, om första lagutskottets majoritetsförslag skulle bifallas.

Herr BRANTING: Herr talman! Jag vill bara poängtera, att jag i denna fråga står fullständigt på samma ståndpunkt som herrar Holmbäck och Herlitz. Jag kan säga, att vi i första lagutskottet har mycket ingående diskuterat denna sak och verkligen övervägt fram och tillbaka, om här finns någon som helst möjlighet att komma fram till en tillfredsställande lösning utan den i motionen föreslagna ökningen av regeringsrådets antal, och att utskottsmajoriteten efter detta sett sig föranlåten stanna för den ståndpunkt, som framgår av utskottets utlåtande. Jag delar alltså majoritetsståndpunkten och kommer att rösta för utskottets förslag.

Man har enligt mitt sätt att se inte skäl att förvänta sig så särdeles mycket av den utredning, som är ställd i utsikt utan att vara närmare preciserad. Men jag vill också tillåta mig framhålla, att det är ganska upprörande förhållanden som här råder. Det är någonting upprörande i att staten behårt tar ut de skatter, som blivit bestämda av underordnade taxeringsmyndigheter och av kammarrätten, men att man sedan, när det gäller att betala igen vad som högsta instansen till sist finner vara orätt utdömt, är generös nog mot staten men snål mot allmänheten i det att den kan få vänta hur länge som helst — i varje fall i årtal — på att få sina pengar åter. Det är icke ligiltigt för de enskilda att de får utbetala högst betydande skattebelopp, som måhända fullständigt knäcker deras ekonomi och bringar dem till konkursens brant, och sedan bara får det beskedet, att de först kanske om ett par, tre år har att förvänta det besked, enligt vilket de får tillbaka de skattebelopp som orätt uttagits.

Jag reflekterade ett ögonblick på att ansluta mig till herr Sjödahls kompromisslinje, men jag vill inte göra det. Jag anser nämligen att det inte är riktigt

Ang. tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

att på sätt som han här föreslår ge en anvisning om att man även på detta område skall inskränka fullföljdsrätten. Jag var för min del emot en sådan lösning, när det gällde rätten till fullföljd av mål till högsta domstolen, men där fick jag ju lov att böja mig. Naturligtvis kan man tänka sig en begränsning av fullföljdsrätten också beträffande dessa mål. Men en sådan anordning strider enligt mitt sätt att se mot svensk rättskänsla av gammal hävd: att viktiga ärenden skola få instansvägen komma fram till prövning och avgörande av den institution, som betraktas som den mest kvalificerade, nämligen den högsta instansen.

Jag kommer alltså, herr talman, att för min del ansluta mig till lagutskottets förslag och ber att få yrka bifall därtill.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Jag vill bara tillägga några ord angående herr Sjödahls yrkande. Är det måhända inte ett något vanskligt och överflödigt bestyr vi ger oss in på här, om vi på stående fot i kammaren skall väga orden och fälla några omdömen om möjligheterna till fullföljdsbegränsning. Jag är inte beredd att vara med om att här improvisera en sådan skrivning, men jag vill gärna för min del uttala, att jag inte har någonting emot att detta blir föremål för en förutsättningslös utredning. Jag kan nämna, att jag i ett betänkande, som jag skrivit om förvaltningsförfarandet, själv anmärkt det som en tänkvärd egenhet, att vi på detta område har icke mindre än fyra instanser som prövar samma sak. Detta visar att jag inte behårt går emot att man resonerar om dessa saker, och om det mot förmodan skulle dyka upp några utvägar, som man under tjugo år inte lyckats få korn på, bör dessa utvägar prövas. Därvidlag är jag fullkomligt fördomsfri vid bedömandet.

Oavsett hur orden fallit i utskottsutlåtandet, tror jag inte att det är farligt att man bifaller utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att utom beträffande motiveringen, till vilken

han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ahlkvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ahlkvist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 49.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock, av herr *Sjödahl*, att i utskottets motivering skulle vidtagas följande ändringar, nämligen *dels* att de två sista meningarna i det stycke, som å s. 15 i det tryckta utlåtandet började med orden »Med nuvarande» och slutade med »fullföljdsrätten betänkelig», utbyttes mot

Ang. ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

följande mening: »Det synes därför nödvändigt att med synnerlig omsorg pröva varje åtgärd för begränsning av fullföljdsrätten», *dels ock* att första meningens i det stycke, som å samma sida började med orden »Även om» och slutade med »i regeringsrätten», utbyttes mot följande: »Med hänsyn till den tid en utredning torde kräva, kan balansen icke inom rimlig tid avarbetas utan att andra utvägar tillgripas.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sjödahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som beträffande motiveringen i första lagutskottets utlåtande nr 9 godkänner utskottets yttrande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Sjödahls* yrkande angående motiveringen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot krigspropaganda, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag om

ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 14 december 1951 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 9, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän;

2) lag om ändrad lydelse av 9, 22 och 61 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 96, av herr *Spångberg*, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ändrad lydelse av 2 § i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med avslag å motionen II: 96 måtte bifalla förevarande proposition nr 9.

Reservation hade avgivits av fru *Sjöström-Bengtsson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Fru **SJÖSTRÖM-BENGTSSON**: Herr talman! Jag har dristat mig att foga en blank reservation till detta utlåtande. Det betyder att jag varit ytterst tveksam när det gäller denna fråga angående lag om ändrad lydelse av militära rättegångslagen som nu skall behandlas i kammaren. Jag anser att skälen för en sådan ändring inte är nog starka. I utlåtandet — jag ber om ursäkt för att jag citerar detta direkt — sägs det: »Det synes icke vara förenligt med god ordning, att den, som mot slutet av en längre tjänstgöringsperiod eller under en kortare tids tjänstgöring begår brott, som i och för sig bör föranleda arreststraff, skall såsom nu synes ske kunna räkna med att straffet blir lindrigare.» Man fortsätter: »Den nu föreslagna lagändringen torde vara ägnad

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

att motverka denna olägenhet.» Det är tydligt, att man inte har några bestämda skäl för denna lagändring. Det gäller ju också ofta förseelser som åtminstone för oss vanliga, civila människor många gånger förefaller vara ganska ringa. Jag skall ta ett enda exempel, som härleder sig från början av 1940-talet. Jag förmodar att det nu inte alls händer sådana saker. Om exempelvis en man av fyrtio, vilka flera lördagar i rad beordrats att plocka tändstickor på kaserngården, vägrade och i stället tog en kvast och soapade bort dem, så hade detta helt visst kunnat betecknas som ohörsamhet mot överordnad och bestraffas med arrest i den ordning som föreskrives. Om straffet då inte hade kunnat avtjänas medan han låg inkallad, fanns det då någon rim och reson i att han skulle inkallas på nytt för att sitta i arrest några dagar? Jag tror i likhet med herr Spångberg i andra kammaren, att denna skärpning av lagen inte kommer att medföra ökat förtroende för försvarsledningen utan snarare tvärtom. Den kommer helt säkert att framkalla olust, ja kanske i många fall bitterhet mot krigsmakten. Detta gäller naturligtvis i synnerhet de äldre personer som blir inkallade till repetitionsövningar.

Därtill kommer, att den lag, som vi nu skall ändra, endast är tre år gammal och att man alltså inte på denna korta tid har kunnat få så säkra erfarenheter som enligt min uppfattning är nödvändiga för en lagändring av denna räckvidd.

Det är, herr talman, dessa skäl som gjort mig tveksam i fråga om denna ändring, och jag är fortfarande tveksam, men att här ställa något yrkande anser jag vara ganska lönlöst, varför jag avstår därifrån.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med

förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 9 § rättegångsbalken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 305 i första kammaren av herr *Bergh* och nr 399 i andra kammaren av herr *Birke*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts att riksdagen måtte besluta, att lagen den 30 juni 1947 om kronans förköpsrätt skulle upphävas med utgången av juni månad 1952.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 305 och II: 399, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Eskilsson* och *von Seth*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! Frågan om förköpslagens avskaffande diskuterades vid förra årets riksdag, och därför är det väl inte påkallat med någon större debatt i frågan i dag.

Jag vill bara understryka några synpunkter, som har framförts i motionen och som enligt mitt förmenande är värda allt beaktande. Här står först och främst två uppfattningar mot varandra:

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

dels den som förfäktar att lagen om kronans förköpsrätt är av mycket stor betydelse för jordbrukets rationalisering och dels motionärernas uppfattning, att man har överskattat lagens betydelse för samma rationalisering.

Jordbrukets rationalisering är ingen ny företeelse. Den har förekommit i vårt land sedan lång tid tillbaka, och den viktigaste åtgärden, när det gäller att åstadkomma förbättrade brukningsförhållanden inom jordbruket, är den rationalisering av fri vilja och på eget initiativ som har företagits av jordbrukarna själva. Vad man möjligen vinner genom de tvångsmedel, som förköpslagen ger, kan man i stället förlora genom att jordbrukarnas eget intresse för rationaliseringsarbetet minskas.

I utskottsutlåtandet har i år tagits in en statistik angående omfattningen av lantbruksnämndernas arbete beträffande kronans förköpsrätt under de senaste åren. Enligt utskottets förmenande tyder denna statistik på att verksamheten har fått en allt större betydelse och omfattning. Jag är emellertid inte så förfärligt imponerad av de siffror som där återopas. Enligt tabellen har endast ett par hundra ärenden om året föranlett åtgärder, medan sammanlagda antalet ärenden som behandlats uppgår till mellan 7 000 och 8 000 om året.

Den viktigaste anmärkningen mot lagen om kronans förköpsrätt är att den inskränker jordbrukarnas rätt och därigenom skapar irritation och rubbar förtroendet för lantbruksnämndernas övriga verksamhet. Det har förekommit många exempel på detta under årens lopp. På sista tiden har ett förköpsärende från Gotlands län givit eko i pressen och väckt mycket stor uppmärksamhet bland personer som är intresserade av denna fråga. En person på Gotland hade köpt en gård, som ägde tillräckligt stor areal för att brukas som självständigt jordbruk. Han köpte gården till ett förmånligt pris på auktion. När han sedan gjorde en förfrågan hos lantbruksnämnden, huruvida denna skulle utöva sin förköpsrätt, fick han beskedet att nämnden skulle göra detta. Det var alltså den

vanliga gången av ett sådant ärende. Men nu tillkommer en omständighet, som visar hur impopulär denna lagstiftning är. I kommunen där detta fall inträffade uppstod en väldig opinion mot lantbruksnämndens handlingsätt. Hela socknen protesterade mot att vederbörande inte skulle få förvärva jordbruksfastigheten, och när han överklagade lantbruksnämndens beslut hos lantbruksstyrelsen, skickades det samtidigt in en petition från kommunen, vari man beklagade att vederbörande inte fick förvärva den fastighet som han hade inköpt. Så gott som alla jordbrukare i socknen framhöll i petitionen, att köparen borde få förvärvstillstånd. Lantbruksstyrelsen fastställde lantbruksnämndens beslut. En av lantbruksstyrelsens ledamöter anmälde emellertid avvikande mening mot beslutet och framhöll, att i detta fall, när det gällde ett fullt bärkraftigt jordbruk, borde lantbruksnämnden ha medgivit förvärvstillstånd. Lantbruksstyrelsen hade också återopat en särskild omständighet, nämligen den att det gällde en nyinflyttad jordbrukare och att hans intresse borde komma i andra hand i förhållande till de på orten bosatta jordbrukarnas. Enligt reservantens uppfattning kunde det inte vara meningen, att lagen om kronans förköpsrätt skulle tillämpas på det sättet.

Jag har velat anföra detta exempel såsom ett bevis på att förköpslagen medför irritation ute i landet och att den därigenom försvårar lantbruksnämndernas övriga verksamhet.

I motionen påpekas också, att förköpslagen tar oproportionerligt mycken tid i anspråk för lantbruksnämndernas tjänstemän och hämmar deras arbete på andra områden t. ex. jordbrukets inre rationalisering, som borde vara den viktigaste uppgiften för lantbruksnämnderna. Det är inte gott att bedöma, i vad mån den ena verksamhetsgrenen tar mer eller mindre tid i anspråk, men jag kan som ett exempel på den uppfattning som råder bland praktiska jordbrukare i detta avseende återopa en framställning, som förra hösten gjordes till Östergöt-

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

lands läns hushållningssällskap om att detta åter skulle ta upp täckdikningsverksamheten på sitt arbetsprogram. Täckdikningsverksamheten hade lantbruksnämnden övertagit när den inrättades, men eftersom nämnden i vårt län inte hann med arbetet, föreslog man från ett hushållningssällskap att sällskapet åter skulle ta upp denna verksamhetsgren. Motionen bifölls av hushållningssällskapet, och detta får alltså ånyo ta hand om en av de gamla arbetsuppgifterna, som det var meningen att lantbruksnämnden skulle sköta.

Med detta exempel vill jag alltså understryka riktigheten av påståendet i motionen, att frågan om kronans förköpsrätt inkräktar på det övriga arbetet inom lantbruksnämnderna.

Herr talman! Jag skall nöja mig med detta. Jag ber att få yrka bifall till motionen som avgetts i denna fråga, nr 305 av herr Bergh, angående upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr talman! Lagen om kronans förköpsrätt har, såsom herr Eskilsson redan påpekat, ingående debatterats i olika sammanhang, och riksdagens ledamöter har således också tidigare tagit ståndpunkt till frågan om lagens vara eller icke vara. Jag tror att om herr Eskilsson också talade med en ängels tunga, skulle han ändå inte förmå omvända någon som har en annan uppfattning till att tro på hans bedyranden om lagens förkastlighet.

Såsom också framgår av utskottets utlåtande har jordbruksministern för någon tid sedan tillsatt en utredning, som bland annat skall verkställa översyn av bestämmelserna i förköpslagen. Utredningen har till huvuduppgift att undersöka behovet av den provisoriska jordförvärvslagens fortsatta bestånd och de ofullständiga jordbrukens förstärkning med skog, men den skall i samband härmed även undersöka möjligheterna att bättre än nu samordna jordförvävslagen med förköpslagen. Lagen om kronans förköpsrätt torde således på nytt

komma upp till riksdagens behandling senast vid nästa års vårriksdag. Detta förhållande borde kanske i och för sig vara ett tillräckligt motiv för avslag på motionen, men när herr Eskilsson nu har berört vissa frågor i samband med lagen, anser jag mig också skyldig att i någon mån motivera min och utskottsmajoritetens ståndpunkt i frågan.

Lagen om kronans förköpsrätt har som alla vet till syfte att underlätta lantbruksnämndernas arbete med den yttre jordbruksrationaliseringen. Den har endast formellt karaktären av en förköpsrätt för kronan, och den innebär i realiteten att en innehavare av ett ofullständigt jordbruk som behöver kompletteringsjord erhåller företrädesrätt att förvärva mark för att förstärka hans egen fastighet.

De flesta av herr Eskilssons meningsfränder har hela tiden opponerat emot alla inskränkningar i den fria köpenkapen med svensk bondejord, och de motsatte sig därför också förköpslagens införande, vilket jag dock inte vill förmena dem. Det är därför inte förvånande eller anmärkningsvärt, att även denna riksdag har fått till behandling en högermotion om förköpslagens upphävande, och det är heller inte förvånande att högerns representanter i utskottet yrkat bifall till denna motion.

Vad som däremot är ägnat att väcka en viss förvåning är den motivering som lagens motståndare anför såsom skäl för att lagen omedelbart bör avskaffas. Vad man anstränger sig att bevisa är inte det förment principvidriga i att vägra någon att förvärva en jordbruksfastighet som han vill komma åt, utan det är att förköpslagen i allt för liten grad påskyndat jordbrukets rationalisering. Det är anmärkningsvärt, att de som anser att förköpslagen inte borde tillämpas i något enda fall, klagat över att den kommer till användning i ett alltför litet antal fall. Jag vill nu inte ge någon anvisning på hur motionärerna bör motivera sina ståndpunkter. Jag vill bara säga att om jag vore principiell motståndare till en viss lagstiftning — vilket jag förmodar att herr

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

Eskilsson och han partivänner är till lagen om kronans förköpsrätt — och jag upptäckte att denna lag som jag ogillade vore praktiskt taget betydelselös, som det nu påstås att förköpslagen är, så skulle ett sådant förhållande knappast ge mig anledning att klaga över att lagen har för liten verkan. Jag skulle tvärtom glädjas i mitt hjärta över att det hela trots lagens existens syntes utveckla sig till det bästa.

Nu säger herr Eskilsson och hans meningsfränder härtill, att lagens tillämpning kräver en mängd arbete och besvär av lantbruksnämndernas tjänstemän vilket de anser förkastligt. Ja, det är klart att allt vad som görs kostar arbete och besvär, men den arbetskraft som åtgår för tillämpningen av förköpslagen står ju i direkt förhållande till antalet förköpsärenden. Om, såsom nu påstås, nästan ingenting göres på förköpsfronten, så borde behandlingen av dessa ärenden icke heller föra med sig så förfärligt mycket arbete och kostnader.

Jag kan försäkra herr Eskilsson, att hushållningssällskapet i Östergötland beslutat att upptaga täckdikningen på sitt program inte alls sammanhänger med att lantbruksnämnden i Östergötland hade offrat så mycket tid på tillämpningen av förköpslagen, att den inte hann med täckdikningen. Om herr Eskilsson inte vet det förut, kan jag också tala om, att det är två helt olika avdelningar inom lantbruksnämnden som behandlar dessa ärenden. Det är en avdelning som behandlar bl. a. förköpsärendena och en helt annan avdelning som sysslar med täckdikning. Jag kan också försäkra, att om förköpslagen avskaffades i dag, så skulle inte en enda man inom någon lantbruksnämnd i landet komma att bli överflödig för den sakens skull.

Enligt min uppfattning har lagen om kronans förköpsrätt inte varit verkningslös. Den har tvärtom varit till mycket god hjälp i det nyss påbörjade rationaliseringsarbetet. Tabellen på s. 2 i utskottets utlåtande visar, hur många fall av direkta förköp som förekommit under de tre senaste kalenderåren. Om

man endast ser de nakna siffrorna, medger också jag, att de inte är särskilt imponerande, trots att antalet förköp ökats från år till år.

Jag vill emellertid också rätta ett misstag som herr Eskilsson gjorde sig skyldig till. Han trodde nämligen, att alla de eventuella förköpsfall som står omnämnda i tabellen utgöres av sådana som behandlats inom lantbruksnämnderna. Så är inte alls fallet. Kolumn 2 i utskottsutlåtandet upptar samtliga försäljningar av jordbruksfastigheter som ägt rum under de olika åren, om vilka försäljningar inskrivningsdomarna är skyldiga att underrätta lantbruksnämnderna. Med undantag av de direkta släktköpen, där förköp för kronans räkning inte får förekomma, upptar dessa siffror hela antalet försäljningar av jordbruksfastigheter över huvud taget. Men minst 95 procent av dessa fastighetsförsäljningar är fullkomligt självklara. De läggs utan vidare till handlingarna av en nämndens tjänsteman och behandlas aldrig av nämnden. Däremot upptas till behandling de ärenden, där det kan tänkas, att nämnden skulle komma att anse sig behöva använda kronans förköpsrätt.

Siffrorna i tabellen är alltså inte någon verklig mätare på förköpslagens betydelse. Det är nämligen ganska självklart, att en säljare blir betydligt mera benägen att överlåta sin fastighet till en granne, som behöver utöka sin jordareal, om han förstår att lantbruksnämnden i alla händelser i kraft av förköpslagen kommer att förvärva fastigheten till förmån för just den grannen, ifall han säljer den till en annan. Det förhållandet att lagen över huvud taget finns till, underlättar således de frivilliga försäljningarna för rationaliseringsändamål. Sådana försäljningar sker mycket ofta under lantbruksnämndernas medverkan och genom nämndernas direkta förmedling, men dessa ärenden blir i de flesta fall inte protokollförda och kommer således inte heller in i någon statistik. Det finns ingen statistik som visar det verkliga resultatet av denna nämndernas verksamhet, som så att säga

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

sker i förköpslagens skugga. Lagens betydelse för jordbruksrationaliseringen är följaktligen mycket större än vad dess motståndare gör gällande.

Å andra sidan bör det också erkännas, att den yttre jordbruksrationaliseringen hittills inte har gått framåt med några stormsteg. Men något sådant har ju heller aldrig varit väntat. Enligt riksdagens beslut skulle rationaliseringsarbetet i stort ske på frivillighetens väg, vilket betyder att en jordbruksfastighet aldrig kan användas för rationaliseringsändamål, förrän den blivit utbjuden till försäljning. Rationaliseringsverksamheten kan därför inte försiggå i hastigare takt än som motsvaras av antalet saluförda jordbruksfastigheter. Härtill kommer också, att alla försäljningar till nära släktingar är helt undantagna från både jordförvärvslagen och förköpslagen. Det är således endast ett mindre antal försålda fastigheter, som över huvud taget kan tas i anspråk för rationaliseringsändamål.

Jag vill också i detta sammanhang påminna om en annan sak, nämligen att i den yttre jordbruksrationaliseringen ingår inte endast — såsom herr Eskilsson ville göra gällande och såsom många för övrigt tycks tro — att göra de minsta brukningsdelarna större, utan det ingår också att hindra olämplig fastighetsbildning, att minska ägosplittringen samt att så långt som möjligt bilda förnuftigt sammansatta brukningsdelar. Det är alltså inte endast fråga om att förstora de befintliga brukningsdelarna utan också att söka åstadkomma lämpligare och bättre arronderade brukningsdelar.

Lantbruksnämnderna har vid tillämpningen av förköpslagen även att ta hänsyn till fastigheternas storlek och läge, byggnadsbeståndets beskaffenhet o. s. v. Det ligger därför i sakens natur, att rationaliseringsarbetet är en verksamhet på mycket lång sikt och att man inte kan vänta något språng i utvecklingen på detta område. Förköpslagen är emellertid enligt min erfarenhet ett instrument i lantbruksnämndernas hand, vilket man under nuvarande förhållanden inte kan undvara.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i det föreliggande ärendet.

Herr BERGH: Herr talman! Den ärade föregående talaren har erinrat om vad som också säges i utskottets utlåtande, nämligen att en utredning pågår om behovet av åtgärder för förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog m. m. och att i samband med denna utredning även skall övervägas, huruvida lagstiftningen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet skall bibehållas. När så är fallet, är det måhända befogat att, såsom den föregående ärade talaren gjorde, låta diskussionen huvudsakligen bli en opinionsyttring. Från min sida — jag är motionär här i kamraren — kan det i nuvarande läge inte heller bli något annat. Inom utskottet har inte utarbetats något lagförslag, som skulle täcka motionen, och följaktligen kan ju inte en diskussion föranleda ett bestämt yrkande.

Emellertid förefaller det mig lämpligt att börja min opinionsyttring med att säga den föregående ärade talaren, att hans skildring av tankegången i motionen nog inte är alldeles korrekt. Om jag fattade herr Hermansson rätt, antydde han, att motionen hade andats en aning beklagande av att förköpslagen inte hade lett till mera genomgripande resultat än den hade gjort. Motionen hänvisar emellertid till vad som sades föregående år, och herr Hermansson finner nederst på s. 1 i utskottets utlåtande ett återgivande av vad motionen har för tendens. Det är ingalunda något beklagande av att resultatet inte har inneburit flera köp, utan det är ett konstaterande av att erfarenheten har visat, att det våldsamma instrument som man tillskapade icke har medfört avsedd effekt. Det är jag nu något annat.

Vidare vill jag med anledning av den föregående ärade talarens inlägg säga som min mening — jag är inte sakkunnig på detta område, men jag kan ju läsa innantill — att utskottet är ganska blygsamt, förvånansvärt blygsamt. Ut-

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

skottet hävdar liksom dess talesman, att resultatet av verksamheten egentligen inte är så magert som man försökt göra gällande i motionen. För att styrka denna uppfattning har både utskottet och herr Hermansson åberopat den sammanställning som finns nederst på s. 2 i utskottets utlåtande. Siffrorna där visar, att under åren 1949, 1950 och 1951 har antalet hembud, antalet eventuella förköpsfall, som inskrivningsdomaren lämnat uppgift om, och antalet eventuella förköpsfall, som anmälts av köpare, under de tre åren stigit till sammanlagt 23 462. När vi sedan i kolumn 9 ser resultatet, sådant det kan anges siffermässigt, befinner antalet förvärvade brukningsenheter — antalet avser såväl förvärv genom aktiv inköspolitik som förvärv enligt de i det föregående nämnda kategorierna — vara 649, d. v. s. cirka 2,7 procent. Men utskottet säger, att resultatet blivit bättre sista året. Då är procenttalet cirka 4.

Man måste, såvitt jag förstår, ha rätt måttliga anspråk på verksamheten för att finna, att resultatet enligt tillskyndarnas mening är tillfredsställande. Vi, som icke önskade lagen, ser naturligtvis saken på ett annat sätt.

Men det är kanske också lämpligt att jämföra detta resultat med vad lantbruksnämnderna kostar. Lantbruksnämnderna har ju också andra arbetsuppgifter än att syssla med förköpslagen, men det är måhända av intresse att höra, att i nionde huvudtiteln i år föreslås till avlöningar, omkostnader, utrustning, ortsombud och planeringskommittéer ett anslag på icke mindre än 10 254 000 kronor, därav drygt 7,5 miljoner till avlöningar och mer än 2 miljoner till omkostnader i lantbruksnämndernas verksamhet. Jag har svårt att förstå, att de stora utgifterna står i rimlig proportion till de praktiska resultat som man har vunnit med denna verksamhet.

Med hänsyn, herr talman, till att icke något lagförslag utarbetats kan jag emellertid icke yrka bifall till motionen utan betraktar, som sagt, även för min del diskussionen mera såsom en opinionsyttring.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! Jag ber bara att få göra ett par korta kommentarer till herr Hermanssons yttrande. Han åberopar att rationaliseringskommittén fått i uppdrag att granska lagen om kronans förköpsrätt, verkställa en översyn av bestämmelserna i lagen och även undersöka möjligheterna att samordna jordförvärvslagstiftningen med lagstiftningen om kronans förköpsrätt. Detta innebär ju inte att kommittén satt upp på sitt program att utarbeta förslag om avskaffande av lagen om kronans förköpsrätt, utan det innebär endast att kommittén skall överväga en teknisk samordning av dessa båda lagar.

Herr Hermansson kom sedan tillbaka med samma argument som även utskottet åberopat och som vi diskuterade förra året, när denna fråga var på tal, nämligen de indirekta verkningarna av lagen om kronans förköpsrätt. Herr Hermansson säger att denna lagstiftning har gjort säljarna betydligt mera benägna till frivillig försäljning än de hade varit, om lagen inte funnits. Ja, vad som menas med frivillig försäljning kan ju vara en tvist om ord. Hur man ser på den saken beror väl på vad man lägger in för innebörd i begreppet frivillig. Om man har en lag som man vinkar med som ett hot mot den tilltänkte säljaren, så vill emellertid inte jag kalla den reaktion som detta hot utlöser från hans sida för en frivillig åtgärd, utan det är något som har tillkommit under tvång. Vi kan se, hur lagen verkar i det fall som jag här knapphändigt refererade från Gotland. Där skedde försäljningen vid en offentlig auktion. Endast en spekulant uppträdde, och han köpte fastigheten till ett mycket lågt och förmånligt pris. Sedan kom lantbruksnämnden efteråt och begagnade sig av lagen om kronans förköpsrätt. Nämnden kunde alltså köpa fastigheten till det låga pris som uppkommit just därför att man väntade att lantbruksnämnden skulle använda förköpsrätten i detta fall. Det blev av den anledningen ingen fri tävlan mellan olika spekulanter vid auktionen utan det var en-

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

dast en person som uppträdde som köpare.

Detta var, herr talman, ett par reflexioner med anledning av herr Hermanssons yttrande, men det var egentligen inte för den skull jag hade begärt ordet. Det gjorde jag i stället för att ta tillbaka mitt tidigare yrkande, sedan jag blivit uppmärksamgjord på att varken motionen eller reservationen innehåller någon lagtext. Under sådana förhållanden saknar ju kammaren formell möjlighet att fatta beslut i överensstämmelse med motionens yrkande.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr Bergh nämnde att han inte kände till dessa frågor, och det märktes ju också på hans inlägg att han var ganska främmande för de saker som här behandlas.

Herr Bergh kom åter in på sifferuppgifterna och talade om att så och så många förköpsrättsärenden — 6, 7, 8 tusen om året — behandlas av lantbruksnämnderna. Jag sade redan i mitt första anförande att det säkerligen är 95 proc. av dessa ärenden som icke kommer upp till behandling inom lantbruksnämnderna, enär de betraktas såsom fullständigt självklara och läggas till handlingarna av en nämndens tjänsteman. Den saken behöves alltså inte ta mycken tid. De flesta fastighetsförsäljningar är nämligen av den arten, att det är alldeles överflödigt och skulle strida emot all reson att lantbruksnämnderna skulle förvärva dessa fastigheter enligt förköpsrättslagen.

Herr Bergh talade sedan om hur mycket pengar lantbruksnämnderna kostade och satte detta i samband med fåtalet avgjorda förköpsrättsfall. Ja, om inte herr Bergh vet detta, kan jag tala om att lantbruksnämnderna även har åtskilligt annat än förköpsärendena att syssla med. Jag överdriver nog inte, om jag säger att lantbruksnämnderna torde ha minst 30 000 förrättningar av olika slag att verkställa varje år. Behandlingen av ärenden enligt förköpsrättslagen utgör således en mycket liten del av lantbruksnämndernas arbete. Trots detta anser

jag för min del att lagen likväl har en ganska stor betydelse.

När nu herr Bergh fortfarande klagar över fåtalet förköpsrättsfall, vilket han först säger att han inte klagat över, så skulle jag vilja fråga herr Bergh, om han önskar att förköpsrättslagen skulle tillämpas i mångdubbelt större utsträckning än för närvarande och om han då skulle vilja ge lantbruksnämnderna ett bättre betyg. Jag skulle också vilja fråga, hur pass många fastigheter om året herr Bergh vill att lantbruksnämnderna skall förvärva med hjälp av förköpsrättslagen för att han skall bli nöjd och belåten med lantbruksnämndernas arbete.

Herr Eskilsson var även i år liksom i fjol inne på frågan om huruvida de direkta försäljningarna av fastigheter för rationaliseringsändamål var frivilliga eller inte. Han menade, att de inte var frivilliga. Även jag medger att försäljningarna kanske inte alltid blir fullt frivilliga, när en person säljer en fastighet till en granne, då han vet att lantbruksnämnden i annat fall kommer att köpa densamma för att överlåta den till grannen. När herr Eskilsson säger detta, så medger han ju på samma gång att förköpsrättslagen således i verkligheten ger ett bättre resultat än de anförda siffrorna ger vid handen.

Gotlandsfallet känner jag inte till, och därför skall jag inte yttra mig om det, men jag tycker det vore tacknämligt, om herr Eskilsson, som ju har sin verksamhet förlagd till samma län som det jag representerar och vars lantbruksnämnd jag tillhör, ville anförda några anmärkningsvärda fall som skulle visa att lantbruksnämnden i hans hemlän hade handlat på ett felaktigt sätt. Vi kunde ju överlåta åt gotlänningarna att diskutera gotlandsfallen. Jag vill i alla fall inte diskutera vad som skett på Gotland, eftersom jag inte närmare känner till det fallet.

Jag finner det vidare ganska underligt att lantbruksnämnderna klandras för att rationaliseringsarbetet över huvudet taget går för sakta, medan de, som framför detta klander, samtidigt för-

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

söker, så ofta de kan, lägga hinder i vägen för rationaliseringsarbetet. Jag anser det nämligen vara ett försök att lägga hinder i vägen för den yttre rationaliseringen, när man, som här har gjorts, yrkar på förköpsrättslagens avskaffande och likaledes när man från samma håll konsekvent motsätter sig jordförvärvslagens bestämmelser.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr BERGH (kort genmäle): Herr talman! Herr Hermansson började med ett kanske riktigt konstaterande att jag mycket litet känner till dessa förhållanden. Jag beklagar att jag efter att ha hört herr Hermanssons inlägg knappast kan finna att jag kunnat få reda på så värst mycket mera, om jag hade haft honom till läromästare.

Herr Hermansson har ju redan i sitt inlägg vidgått, att en hel del av det arbete, som lantbruksnämnderna lägger ned på ifrågavarande ärenden, kan betraktas såsom överflödigt. Herr Hermansson har nämligen sagt att en hel del av vad som registerföres inte föranleder någon åtgärd. Det är också ett belägg på att vad jag sagt är riktigt.

Var det vidare ett rent missförstånd — avsiktligt eller oavsiktligt — när herr Hermansson gjorde gällande att jag skulle vara så okunnig om detta att jag trodde att förköpsrättsärendena var det enda arbete som lantbruksnämnderna sysslade med?

Trots mitt försök att klara upp begreppen kvarstår också fortfarande det missförståndet från hans sida, att vi skulle beklaga att inte flera förköp enligt lagen om förköpsrätten kommit till stånd. Vi beklagar snarare att köp kommit till stånd enligt förköpslagen. Men vad som i denna diskussion är det viktiga är att vi menar, att detta resultat inte står i rimlig proportion till de pengar som lägges ned på denna verksamhet. Vår mening torde vara framställd rätt klar, nämligen att vi över huvud taget inte vill vara med om att förköpsrättslagen skall tillämpas.

När herr Hermansson sedan i sin polemik mot herr Eskilsson förklarade att de missförhållanden, som påtalats i olika delar av landet, inte bör diskuteras här i riksdagen, som dock antagit lagen och har att ta ställning till lagens fortvaro, utan menade att detta får överlämnas till en provinsiell diskussion, så måste jag säga att jag finner resonemanget förvånande. Det är väl inte på Gotland man bestämmer om lagens vara eller icke vara, utan det är ju här i riksdagen.

Herr VELANDER: Herr talman! När jag här lyssnat till diskussionen, har för mig framträtt en synpunkt, som jag skulle vilja framlägga för kammaren.

Jag har ingen anledning att här tala om lantbruksnämndernas verksamhet på ifrågavarande område. Jag kan dock förställa mig, att när anhängarna av kronans förköpsrätt talar därom uppskattar de kanske betydelsen av lantbruksnämndernas verksamhet i överkant, under det att man i det motsatta lägret måhända har en viss benägenhet att uppskatta den verksamheten i underkant. Man bör emellertid inte glömma bort, att när statsmakterna fattade sina beslut om jordbrukets rationalisering år 1947 befann sig rationaliseringen på jordbrukets område i ett rastlöst utvecklingskede, och det är naturligtvis svårt att i dag söka klarlägga, huruvida och i vad mån den då pågående rationaliseringen därefter intensifierats. Det kan hända, att lagstiftningen har verkat på det sättet, att en del människor, som hade varit intresserade av att genom egna initiativ söka anpassa sig till utvecklingen, har sagt sig, att det inte tjänade någonting till att de själva gjorde så särskilt mycket eftersom lantbruksnämnderna sedan kanske komme och dekreterade att det inte finge gå till på det sättet, utan på ett helt annat sätt.

Det var emellertid inte detta jag avsåg att säga. När det gäller jordbruksfrågor brukar jag som regel inte yttra mig om slättbygden eller slättbygdens jordbruk. Jag plägar hålla mig till skogs-

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

länen och anlägga norrländska synpunkter. Jag vill då säga, att förutsättningen för en fruktbärande och uppbyggande verksamhet från lantbruksnämndernas sida är att syftet med eller målsättningen för denna verksamhet är fullkomligt klar. Jag tillåter mig emellertid fråga, huruvida man kan anse, att så är förhållandet. Jag utgår ifrån såsom en ganska självfallen sak att man i framtiden liksom för närvarande vid de flesta norrländska jordbruk inte kan inrikta driften på något annat än huvudsakligen mjölkproduktion. Jag frågar då, om lantbruksnämnderna vid tillämpningen av jordförvärvslagarna och lagen om kronans förköpsrätt i dagens läge verkligen kan ha ett befordrande av mjölkproduktionen såsom någon bärande utgångspunkt.

Mjölkproduktionens ställning är väl ändå i högsta grad oviss. Därtill kommer, att den är den mest arbetskrävande driftsinriktningen inom jordbruket, och när det gäller skogslänen, särskilt Norrland, är mjölkproduktionen, såvitt jag förstår, i högsta grad beroende av att det finns kvinnlig arbetskraft vid gårdarna. Hur länge kommer emellertid den norrländska kvinnan att stå till förfogande för sådant ändamål? I det ögonblick man inte längre kan räkna med att så är fallet — jag tycker också att det är en naturlig utveckling att våra bondhustrur inte skall väsentligen utnyttjas i ladugårdarna — i vilket läge försattes man då? Det räcker nog med att ställa frågan! Jag vill därtill säga, att om det är en uppgift för lantbruksnämnderna att med stöd av lagen om kronans förköpsrätt och med stöd av jordförvärvslagarna över huvud taget söka befordra jordbrukets yttre rationalisering, som för Norrlands del enligt min mening måste leda till en undan för undan ökad mjölkproduktion, så är detta förenat med ett alltför stort ansvar för det allmänna. Vi befinner oss nämligen i dag, såsom jag redan yttrat, i ett sådant läge att avsättningen för denna produktion måste te sig såsom synnerligen oviss.

Jag har velat rikta kammarens upp-

märksamhet på den framförda synpunkten. Jag har vågat göra det därför att man inte kan yrka bifall till motionen, eftersom den inte innehåller någon lagtext, utan att det här huvudsakligen är fråga om en opinionsyttring. Jag tror nämligen inte, att det är riktigt — jag talar alltjämt om Norrland — att man med stöd av förköpsrättslagen och jordförvärvslagarna skall forcera en rationalisering av jordbruket, därest man inte söker att anvisa även annan för skogslänen lämplig driftsinriktning vid sidan av mjölkproduktionen.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr talman! Herr Bergh meddelade nyss att han inte lärt sig något av det jag yttrade angående lantbruksnämndernas arbete och verksamhet. Ja, jag är kanske en dålig läromästare, i synnerhet när jag har folkskolinspektörer som elever, men jag skulle dock vilja säga att något kan ju även i detta fall tänkas bero på elevens större eller mindre läraktighet.

Herr Bergh avslöjade sig till sist — och det är det jag har väntat på — som principiell motståndare till lagen om kronans förköpsrätt, för vilket jag vill ge honom mitt beröm. Jag tycker nämligen att det är bra mycket renhårigare att bekänna sig som principiell motståndare till lagen än att anföra sådana skäl för dess avskaffande som att lagen har givit för obetydliga resultat, såsom man hittills har förklarat i debatten.

Herr Bergh trodde att jag skulle vilja förbjuda herr Eskilsson och andra ledamöter att här i riksdagen diskutera det s. k. gotlandsfallet. Sådana avsikter vare mig fjärran. Jag har icke makt att förbjuda någon diskussion i riksdagen, och jag skulle inte heller vilja göra det, om jag hade en sådan rätt. Jag har bara sagt att jag inte för min del kan diskutera ett fall som jag inte känner till. Och det är fortfarande min mening.

När man här diskuterar vad lantbruksnämnderna och deras behandling av förköpsrättsärenden kan kosta staten, så skulle jag vilja framhålla, hur oändligt mycket större vinster landet

Om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt.

kan göra, om man genom lantbruksnämndernas verksamhet kan tillskapa bärkraftiga jordbruk, vilket ju är lantbruksnämndernas huvuduppgift. Den saken har opponenterna inte omnämnt i diskussionen.

Herr SVEDBERG: Herr talman! Det var ett mycket märkligt inlägg herr Velander gjorde i diskussionen om förköpsrättslagens vara eller icke vara. Han talade om den animaliska produktionen och framför allt om mjölkproduktionen i Norrland, och med hänsyn till att det redan nu förelåg ett överskott inom den produktionsgrenen, drog han den slutsatsen att ett upphävande av förköpsrättslagen var motiverat. För min del måste jag, herr talman, såsom medlem av en lantbruksnämnd tvärtom säga att jag har kommit till den uppfattningen, att möjligheterna att utnyttja förköpsrättslagen borde ytterligare utsträckas. Enligt 7 § förköpsrättslagen har lantbruksnämnden endast en månad på sig att ta ställning till huruvida staten i ett visst fall skall utnyttja förköpsrätten eller inte. Om man i samband med ett fastighetsförvärv till nämnden insänder avskrift av fångsthandlingen och samtidigt begär förhandsbesked, så måste lantbruksnämnden svara inom en månad. Om denna handling kommer lantbruksnämnden till handa i mitten av vintern — februari och mars är de månader av året då marken är tungt snöbelagd i Norrland — är det ganska svårt för en lantbruksnämnd i de övre delarna av landet att bedöma värdet av en fastighet när det gäller att avgöra frågan, om förvärv och om förköpsrätten bör utnyttjas eller ej.

Herr Velander var inne på frågan om överproduktionen av mjölk och anförde detta förhållande som motiv för lagens upphävande. Jag vill då säga honom att det finns många andra problem som lantbruksnämnderna inte minst i Norrland har att brottas med. Ett sådant är den förbättring av jordbrukens arrondering som många gånger spelar en viss roll, när det gäller förköpsrättens ut-

nyttjande. Det torde vara en väsentlig skillnad mellan fastigheternas arrondering i södra delarna av landet och i Norrland. Det är inte sällsynt i Norrland med fastigheter uppdelade i fem, sex skiften. Sådana förhållanden är under all kritik ur rationaliseringsynpunkt.

Jag har den uppfattningen att statsmakterna borde i lagen ge lantbruksnämnderna längre tid på sig för att ta ställning till huruvida förköpsrätten skall utnyttjas eller ej.

Herr VELANDER: Herr talman! I anledning av herr Svedbergs anförande vill jag säga, att min tankegång var den att om lantbruksnämnderna skulle kunna fullfölja en verksamhet, som var ur samhällets synpunkt motiverad, så måste syftet med den verksamheten vara klart. Det var den synpunkten jag tillät mig framlägga för beaktande. Om det är riktigt att vi i Norrland i huvudsak inte har någonting annat att sikta till än mjölkproduktion, då måste det vara förordat med ett stort ansvar för det allmänna att befordra en rationalisering som leder till en undan för undan stegrad mjölkproduktion. Från alla håll varnas det ju nu för en sådan utveckling.

Medan jag har ordet, herr talman, vill jag på en punkt något förtydliga vad jag tidigare yttrade. Jag sade något om att vi nog komma i samma läge i Norrland som man redan befinner sig i på andra håll i landet, nämligen att bondhustrurna inte har sin verksamhet förlagd till ladugårdarna. Jag vill understryka, att detta enligt min mening är en riktig utveckling. Konsekvensen av den utvecklingen får dock inte förbises. Den blir att männen får sköta ladugården. Och jag vill då säga det, att oavsett om männen därigenom får full sysselsättning eller ej, så blir de genom ladugårdsarbetet bundna vid gården. Därmed kommer familjens ekonomiska bas att bli utsatt för stora påfrestningar, och i det sammanhanget kan man ha anledning att komma in på problemet om skogen.

Anslag till kostnader för planeringskommittéer.

Men det var inte min mening att här föra diskussionen så långt.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att jag beklagar, att direktiven för den utredning, som har igångsatts på detta område, inte fått en sådan utformning att utredningen har fria händer utan skall stanna vid en undersökning om och i vilka hänseenden lagen om förköpsrätt möjligen behöver modifieras. Jag tycker, att det hade varit riktigt, att utredningsmännen fått befogenhet att undersöka, även om skäl finns för lagens avskaffande.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Det var bland det mest svårsmälta, som jag har hört här i riksdagen, när herr Velander framhöll den alltför stora mjölkproduktionen just nu i landet som ett skäl för att man inte skulle förbättra bondejordbruken i Norrland. Han framhöll också nu i sitt sista anförande, att han inte ville blanda in skogen i sammanhanget. Då vill jag ställa den frågan till herr Velander: Vad skall bönderna i Norrland leva på?

Herr VELANDER: Herr talman! Jag finner det knappast riktigt lojalt av herr Näsgård att säga, att jag har understrukt, att mjölkproduktionen i landet vore alltför stor. Jag menar, att den för ögonblicket inte är för stor. Men varför är den inte det? Jo, för det första är det vissa återhållande krafter bl. a. av psykologisk art, som gör sig gällande på ifrågavarande område, och för det andra undergår ju jordbruksproduktionen, den animaliska och den vegetabiliska, ständiga förskjutningar. Vi är väl dock alla på det klara med att vi står vid gränsen till full självförsörjning och att vi kan överskrida den gränsen, när vi vill.

Frågan om vad den norrländska bonden skall leva på är ju en komplicerad fråga. Man kan ju ställa en motfråga för att belysa läget. Är det bättre och lättare för en innehavare av ett till omfattningen blygsamt jordbruk att förvärva skog och skogsmark, inte till toppriser

utan till priser, som kan anses någorlunda skäligen, och förränta det kapitalet, än att han utnyttjar sin häst och sin egen arbetskraft genom att tjäna storskogsbruket med de mycket betydande inkomster som därmed kunna påräknas? Det är en fråga, som man har all anledning att ställa. Man behöver dock inte gå vidare in därpå nu. Den utredning, som tillsatts och som åberopats här, skall ju syssla även med frågan om möjligheterna samt förutsättningarna för de ofullständiga jordbrukens förseende med skog.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag tror att det med tiden skulle bli mycket svårt för det norrländska storskogsbruket att få arbetskraft av olika slag, om man inte bibehöll böndernas utkomstmöjligheter vid jordbruket.

Herr VELANDER: Herr talman! Till det sist anförda kan jag säga att om man skulle gå så långt, att alla, som nu driver jordbruk i någon form, skulle ha ett skogsbruk också, vilket vore tillräckligt omfattande för att kräva vederbörandes fulla arbetsinsats, hur skulle då storskogsbruket kunna bedrivas?

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.**Anslag till kostnader för planeringskommittéer.**

Under punkten 10 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit

Ang. bekämpande av smittsam blodbrist hos hästar.

riksdagen att till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 299, av herr Nilsson i Bästekille, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande punkt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 299, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ebbe Ohlsson* och *Hæggbloom* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 299, avslå Kungl. Maj:ts framställning.

Herr **OHLSSON, EBBE**: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Hæggbloom avgivit en reservation vid denna punkt. Vi reser vanter har nämligen den uppfattningen, att man under nuvarande förhållanden bör bedriva planeringsverksamhet endast i den utsträckning, som kan påkallas av mera aktuella rationaliseringsbehov, en uppfattning som för övrigt också utskottet givit uttryck åt. Under sådana förhållanden borde lantbruksnämndernas ordinarie personal kunna handha denna verksamhet, som då skulle kunna bekostas med medel ur omkostnadsanslaget till lantbruksnämnderna. Riksdagen har ju knappast någon anledning att i tider, då den allra största sparsamhet är nödvändig, ställa medel till förfogande i större utsträckning än vad som kan anses oundgängligen nödvändigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande, har Kungl. Maj:t under denna punkt i huvudtiteln äskat ett anslag på 250 000 kronor. Jag vill erinra om att när utskottet i fjol behandlade motsvarande anslag, uttalade utskottet, att anslaget icke borde ned sättas under 250 000 kronor med hänsyn till det ändamål, vartill det skulle användas. Denna utskottets hemställan bifölls också av riksdagen. Det skulle väl ha sett egendomligt ut, om utskottet nu skulle ha sänkt anslaget, när det i fjol gjorde ett sådant uttalande.

Men jag vill erinra om att utskottet också har givit uttryck för att man bör framgå med varsamhet på detta område. Utskottet säger nämligen: »Oaktat utskottet anser, att berörda verksamhet i huvudsak endast bör bedrivas i den omfattning, som påkallas av mera aktuella rationaliseringsbehov, har utskottet icke funnit anledning att frångå den tidigare intagna ståndpunkten i frågan.» I anledning därav har utskottet i år tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag på den här punkten och alltså förordat ett belopp på 250 000 kronor.

Herr talman! Jag skall med dessa få ord be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 11—69.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 70.***Ang. bekämpande av smittsam blodbrist hos hästar.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter för budgetåret 1952/53

Ang. bekämpande av smittsam blodbrist hos hästar.

anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I:116 av herr *Grym* m. fl. samt II:155 av herr *Gavelin* m. fl., likalydande, vari hemställt, antingen och i första hand att riksdagen måtte, i anledning av vad Kungl. Maj:t föreslagit rörande ändrade metoder för bekämpande av sjukdomen smittsam blodbrist hos hästar inom Norrbottens län, uttala sig för att under tiden för föreslagen försöksverksamhet för sjukdomsbekämpandet statsbidrag med tre fjärdedelar av djurets värde alltjämt skulle lämnas hästägare eller, därest nämnda yrkande ej kunde bifallas, att riksdagen måtte uttala sig för att upphävandet av de nuvarande ersättningsbestämmelserna skulle träda i kraft först sedan aderton månader förflutit efter det att kungörelse härom utkommit från trycket;

2) I:117 av herr *Eskilsson* m. fl., samt II:154 av herr *Östlund* m. fl., likalydande, vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att medel, som anvisades under förevarande anslag, måtte efter Kungl. Maj:ts prövning få användas jämväl till att försöksvis anordna bekämpande av smittsamma juverinflammationer hos kor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I:117 och II:154, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

2) att motionerna I:116 och II:155 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»I fråga om bekämpandet av sjukdomen smittsam blodbrist hos hästar inom Norrbottens län ansluter utskottet

sig till vad departementschefen förordnat rörande ändrade bekämpningsmetoder. Enligt utskottets mening saknas skäl att, såsom yrkas i motionerna I:116 och II:155, utbetala ersättning till djurägarna även sedan den obligatoriska nedslaktningen borttagits. För att bereda samtliga hästägare inom länet tillfälle att försäkra sina hästar torde emellertid böra tillämpas en viss övergångstid före de nuvarande ersättningsbestämmelsernas upphävande. Det synes utskottet vara till fyllest att denna övergångstid — i enlighet med veterinärstyrelsens förslag — bestämmas att omfatta sex månader efter det kungörelse i ämnet utkommit av trycket. Utskottet kan således icke heller i denna del biträda hemställan i berörda motioner.»

Reservation hade anmälts av herr *Grym*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr GRYM: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en blank reservation, och jag är även motionär i frågan om ändrade metoder för bekämpande av sjukdomen smittsam blodbrist hos hästar inom Norrbottens län.

Vi motionärer har ansett att Kungl. Maj:ts förslag kommer att drabba hästägarna alldeles för hårt i övre Norrland. Denna smittsamma blodbrist förekommer ju inte överallt i Norrbotten utan framför allt i lappmarkens socknar och en del av Tornedalens kommuner. Veterinärstyrelsen har i sitt förslag ansett att det blir alldeles för dyrbart för staten att ha dessa bestämmelser gällande även i fortsättningen. Visst blir det dyrbart, det är ingen tvekan om den saken, men om veterinärstyrelsens förslag i övrigt är riktigt, kan mycket starkt ifrågasättas. Jordbruksministern har emellertid till alla delar följt veterinärstyrelsens förslag och föreslagit riksdagen att godtaga detta. Jordbruksutskottet för sin del har helt och hållet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag och hemställt om avslag på vår motion.

Jag är från de bygder, där denna hästsjukdom förekommer och härjar. Den har härjat många tiotals år och är alltså

Ang. bekämpande av smittsam blodbrist hos hästar.

inte någon ny sjukdom. Det är, herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, ett mycket hårt förslag som här föreligger, ty en häst som får denna sjukdom kan vara angripen därav i många, många månader och är praktiskt taget oanvändbar. Det är mestadels småbrukare och fattigare skogsarbetare, vilkas hästar drabbas av denna sjukdom, och det är uppenbart att de då ekonomiskt träffas mycket hårt.

Jag anser därför att det vore berättigat att följa länsstyrelsen i Norrbottens län, som i sitt remissyttrande föreslår att hästägare, vilkas djur drabbas av denna sjukdom, fortfarande skall få ersättning av det allmänna, till dess att forskningen kommit fram till effektiva bekämpningsmetoder. Jag måste verkligen förundra mig över att veterinärstyrelsen först nu tycks ha fått blicken öppen för angelägenheten av en intensifierad forskning om denna sjukdom, vilken ju, som jag redan sagt, härjat i många tiotal år.

Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget anför, att »praktiskt taget samtliga hästar i Norrbottens län är försäkrade». Motionärerna ifrågasätter riktigheten av detta påstående. Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget har emellertid inkommit till jordbruksutskottet med en skrivelse, i vilken bolaget vidhåller sin uppfattning, Jag tillåter mig trots allt att betvivla att denna uppgift är riktig. Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget anför att enligt den allmänna husdjursräkningen år 1949 fanns det över 12 000 hästar i Norrbottens län och att av dessa något över 7 000 var försäkrade i Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget. Bolaget utgår ifrån att de övriga hästarna i länet är försäkrade i något av de andra bolag som driver sin verksamhet i Norrbottens län. Jag tvivlar på den saken. Men låt oss säga, att bara 200—300 hästar är oförsäkrade. Om endast ett tiotal av dessa hästar drabbas av den smittsamma blodsjukdomen, medför detta stora förluster för ägarna.

Herr talman! Jag skall inte göra något yrkande, utan har endast velat framhålla dessa synpunkter. Jag vädjar till

jordbruksministern, som är närvarande i kammaren, att noga följa utvecklingen på detta område och, om så befinnes nödvändigt, för riksdagen framlägga erforderliga förslag för att hästägarna inte skall åsamkas alltför stora ekonomiska förluster på grund av denna husdjursjukdom.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Med anledning av herr Gryms anförande vill jag endast säga, att vad gäller bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna har utskottet gått så långt, att jag nog tycker att även herr Grym bör vara tillfredsställd på den punkten. Det förefaller mig också, som om utskottet hade gått så långt som man rimligen kan begära när det gäller anslag till bekämpande av sjukdomen smittsam blodbrist hos hästar inom Norrbottens län. Utskottet har ju helt följt det förslag, som i den delen framlagts av veterinärstyrelsen, och tillstyrkt det anslag som veterinärstyrelsen begärt. Då nedslaktningstvånget nu upphäves, kommer det ju att bli en tidsfrist på sex månader från de nya bestämmelsernas ikraftträdande, under vilken tid bidrag till djurägarna skall utgå i samma omfattning som hittills. Utskottet utgår ifrån att det efter denna övergångstid bör vara varje hästägares skyldighet att själv skydda sig mot förluster genom att försäkra sina hästar. Det förefaller mig vara möjligt att under en övergångstid av ett halvt år hinna ordna med erforderliga försäkringar, så att djurägarna kan få trygghet mot förluster på grund av denna sjukdom.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GRYM: Herr talman! Jag har inte med ett enda ord klandrat jordbruksutskottet för dess ställningstagande. Jag förstår mycket väl, att jordbruksutskottet inte haft stort annat att göra än att följa Kungl. Maj:ts förslag, trots att utskottet samtidigt haft att behandla en motion, som på sitt sätt måste anses vara

Anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

berättigad. Vad jag vände mig mot var framför allt att veterinärstyrelsen inte tidigare har börjat med forskning på detta område, då det ju här gäller en sjukdom som härjat i många år och som även i fortsättningen kommer att hårt drabba hästägarna i Norrbottens län.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 71—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121.

Anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 309 till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 237 av herr *Söderquist* samt II: 309 av herr *Jacobsson* i Igelsbo m. fl. hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av ifrågakvarande anslag måtte besluta om en medelsanvisning av 10 000 kronor till statistik rörande sötvattensfisket.

Reservation hade anförts av herrarna *Bror Nilsson*, *Utbult* och *Boman* i Staf-sund, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 237 och II: 309, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! Det är en mycket liten fråga som det här gäller, åtminstone sedd ur anslags-synpunkt. Det gäller ett anslag på 10 000 kronor till statistik rörande sötvattens-fisket.

En dylik statistik har tidigare under många år insamlats i vårt land, men av statsfinansiella skäl har anslaget under en följd av år indragits. Denna statistik kan synas inte vara av så stor betydelse, men i själva verket är det i många sammanhang förenat med stora olägenheter att vi här i landet icke har tillgång till någon som helst aktuell statistik rörande insjöfisket. Jag har kommit i kontakt med dessa frågor under de år jag rest omkring i landet i egenskap av medlem av statsrevisionen. Vid utbyggnad av vattenfall, sjöregleringar o. s. v. uppstår nästan alltid stora skador på fisket. Det gäller här inte obetydliga summor. Skador kan uppstå t. ex. på laxfisket i norrlandsälvarna eller på ålfisket i vissa insjövattnen. Det kan ibland förekomma att en industri, t. ex. ett sågverk eller en massafabrik, släpper ut syror och andra skadliga avfallsprodukter i vattnet, så att fisken dör. Då blir det ofta rätts-sak, och man kräver ersättning för skadorna. Vi har emellertid inga fasta hållpunkter när det gäller att värdera dylika skador på fisket i insjövattnen. Vi har därför tillåtit oss att vid denna punkt av utskottets utlåtande foga en reservation.

Reservanterna begär, att detta anslag på 10 000 kronor skall beviljas, så att fiskeristyrelsen kan lägga upp en statistik över sötvattensfisket. Samma fråga var uppe i riksdagen i fjol. Jordbruksutskottet uttalade då, »att det delade den i motionerna framförda uppfattningen, att avsaknaden av erforderlig statistik beträffande sötvattensfisket i vissa fall medförde stora olägenheter». Hänvisande till statsfinansiella skäl ansåg sig utskottet dock inte kunna biträda yrkandet. Jag tycker att det nu har gått tillräckligt många år för att vi i detta fall skall kunna bortse från de statsfinansiella synpunkterna, då det ju här blott gäller 10 000 kronor. Detta anslag skulle ju möjliggöra upprättandet av en pålitlig statistik över insjöfisket.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr TJALLGREN: Herr talman! Ehuru jag står på utskottsmajoritetens sida,

Anslag till skogsstyrelsen.

skulle jag i stort sett kunna instämma i vad herr Bror Nilsson anförde. Anledningen till att jag och nästan hela utskottet, kan jag säga, gått på avslag är att vi, i likhet med föredragande statsrådet, ansett att någon ökad medelsanvisning för ifrågavarande ändamål icke heller i år synts böra medgivas. Vi har utgått ifrån, att ärendet i vanlig ordning prövats inom departementet och att man där kommit till det resultatet, att det inte var motiverat med ett ökat anslag.

Jag vill för min personliga del säga, att om Kungl. Maj:t sedan skulle vilja gå in för ett ökat anslag för det ändamål, varom här är fråga, skall inte jag motsätta mig detta. I nuvarande ekonomiska läge har emellertid utskottet inte ansett sig på grund av en enskild motion kunna begära en höjning av anslaget.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 122—129.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 130.***Anslag till skogsstyrelsen.**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt,

att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skogsstyrelsen, som angivits i propositionen;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för skogsstyrelsen, att till-

lämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Skogsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kronor.

Herr HANSSON: Herr talman! Under nionde huvudtiteln har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hemställt att till skogsväsendet måtte anvisas ett sammanlagt anslag av i runt tal 21,5 miljoner kronor. Såsom av registret till huvudtiteln framgår skulle dessa 21,5 miljoner kronor, fortfarande i runda tal, fördela sig med: till skogsstyrelsen 0,5 miljon kronor, till skogshögskolan drygt en miljon kronor, till skogsforskningsinstitutet 1,7 miljoner kronor, till statens skogsskolor 600 000 kronor och till övertalig domänverkspersonal 375 000 kronor. Dessa poster gör sammanlagt 4,2 miljoner kronor.

Går vi över till skogsvården, kommer på skogsvårdsstyrelserna till avlöningar 7,3 och till omkostnader 5,2 miljoner kronor, vilket sammanlagt gör 12,5 miljoner kronor. Skogsvårdsbidragen uppgår till sammanlagt 4,4 miljoner kronor, fördelade på skogsförbättringsanslaget med 1,2 miljoner kronor, väg- och flottvägsbyggnader 1,7 miljoner kronor, ökad skogsproduktion i Norrland 1,2 miljoner kronor och slutligen skogsbrukskurser 300 000 kronor. Därtill kommer några småposter, kurser för virkesmätning och ersättning för rovdjursskador, på 250 000 kronor, vilka fyller ut de 21,5 miljonerna.

De första posterna i denna sammanställning skall jag inte närmare ingå på. Beträffande kungl. skogsstyrelsen, som ju diskuterats i riksdagen i olika sammanhang, skulle jag endast vilja säga, att om statsmakterna funnit behov av att inrätta ett statligt ämbetsverk, får de givetvis även trygga verkets ekonomi. Vidare är det för staten enligt min mening en given plikt att svara för den skogliga undervisningen. De brister, som onekligen vidlåder särskilt den lägre skogliga undervisningen, skall jag emellertid vid detta tillfälle inte beröra. Skogsforskningsinstitutet har under se-

Anslag till skogsstyrelsen.

nare år fått en upprustning — till stor del med särskilda medel — som skogens folk har all anledning att vara tack-sam för. Forskningen måste ju, som vi alla vet, gå i spetsen när det gäller skogsbrukets förkovran i olika avseenden.

I nuvarande läge har jag inte funnit anledning att ta upp en debatt kring punkterna 130:o)—146:o) i utskottets utlåtande, även om jag helt delar motionärernas uppfattning om behovet av en ny skogsskola i Älvsbyn och finner skogsskoleundervisningen över huvud taget kräva en grundlig översyn.

Däremot känner jag mig nödsakad att en stund ta kammarens tid i anspråk för några kommentarer till de förslag, som departementschefen framlagt rörande bidrag till skogsvård m. m., alltså punkterna 148:o)—152:o) i utskottets utlåtande. Här är det fråga om dels anslag till skogsvårdsstyrelsernas avlöningar och omkostnader, såsom jag nyss nämnde uppgående till 12,5 miljoner kronor, och dels de olika skogsvårdsanslagen på 4,4 miljoner kronor.

Skogsvårdsstyrelsernas uppgift är som bekant dels att utöva den uppsikt och vidtaga de åtgärder, som enligt gällande skogsvårdslag och andra författningar ankommer på dem, dels att befrämja och understödja den enskilda skogshushållningen. Allteftersom skogsvårdslagstiftningen i vårt land kompletterats — vi kan för övrigt nog säga skärpts — har skogsvårdsstyrelsernas verksamhet förändrats på så sätt, att deras övervakande åligganden har utvidgats. Inte minst gäller detta efter tillkomsten av 1948 års skogsvårdslag. Denna lag är, som nog de flesta av kammarens ärade ledamöter känner till, inte lättolkad. Till och med för fackmän med högre skoglig utbildning bereder den åtskilliga svårigheter i tolkningshänseende, och den inte fackutbildade skogsägaren saknar helt enkelt möjligheter att självständigt avgöra, om exempelvis skog i lagens mening är utvecklingsbar eller inte. Härigenom har onekligen det allmännas förmynderskap gentemot de enskilda skogsägarna skärpts, vilket tar sig det uttryc-

ket, att stämpling av skog av skogsägarna överlåtes på skogsvårdsstyrelserna för att skogsägarna skall undgå att dömas som lagöverträdare. Skogsägaren har visserligen enligt 10 § skogsvårdslagen rätt att kostnadsfritt inhämta skogsvårdsstyrelsens yttrande om huruvida viss skog är att betrakta som utvecklingsbar eller hur avverkning bör företagas utan att lagens stadganden överträds. Detta har emellertid i praxis kommit att betyda, att skogsägaren inseende sin oförmåga att följa lagens föreskrifter på egen hand överlämnar åt skogsvårdsstyrelsen att handlägga stämpningsförrättningarna. En följd av vår skogsvårdslag är alltså att skogsägarna på grund av bristande möjligheter till yrkesutbildning tvingas att anlita skogsvårdsstyrelserna för att förbli laglydiga medborgare. Vi kan också med fog säga, att när vi har en skogsvårdslag men inte bereder skogsägarna möjligheter att förskaffa sig de kunskaper, som erfordras för att följa den, måste det allmänna anses moraliskt förpliktigt att ställa fackmän till skogsägarnas hjälp som skogliga rådgivare.

Vidare vill jag i detta sammanhang framhålla, att i våra rätt betydande skyddsskogsområden ställs skogsägarna nästan helt under kontroll. På dessa skogar får som bekant avverkning för annat ändamål än husbehov inte äga rum utan tillstånd av skogsvårdsstyrelsen, vilket betyder efter av skogsvårdsstyrelsen utförd stämpling.

Jag har i all korthet velat understryka de berörda förhållandena för att underlätta en bedömning av frågan: Utgör anslagen till skogsvårdsstyrelserna ett bidrag till skogsägarna eller utgör de enbart täckning för med uppsikten över skogsvårdslagens efterlevnad förändade kostnader för det allmänna?

Inför svaret på denna fråga väntar jag givetvis invändningen, att skogsvårdsstyrelsepersonalen även i samband med övervakningen av lagens efterlevnad blir i tillfälle att lämna skogsägarna värdefullt biträde och råd av olika slag. Detta är givetvis riktigt. Men även härvidlag har under senare år en vä-

Anslag till skogsstyrelsen.

sentlig förändring skett. Tidigare ansågs det naturligt att skogsvårdsstyrelsernas ersättning för det av skogsvårdslagen betingade, oundgängliga biträdet åt skogsägarna lämnades mot en mycket blygsam taxa. Efter hand har denna taxa höjts. I mitt län har således biträdestaxan för exempelvis stämpningsförrättningar, vilka utgör huvudparten av alla förrättningar, genom diktat uppifrån sedan år 1939 tioudblats, och förhållandet är likartat i andra län. Det biträde för skogsvården, som de enskilda skogsägarna i gemen är i ett tvingande behov av, får de med andra ord numera i det närmaste helt betala själva. Detta mitt konstaterande utgör inte någon anmärkning, men man bör hålla detta i minnet, när man bedömer omfattningen av det statliga stödet till skogsnäringen.

Utän att ingå på ytterligare detaljer, vilket givetvis här skulle föra alltför långt, tillåter jag mig slå fast, att av anslaget till skogsvårdsstyrelsernas avlöningar och omkostnader den övervägande delen enbart utgör ett erforderligt belopp för att upprätthålla den ur det allmännas synpunkt angelägna uppsikten över hushållningen med och vården av vår kanske nationalekonomiskt sett viktigaste tillgång — skogen.

Det vore måhända att tvista om påvens skägg att ifrågasätta om möjligen något litet belopp, kanske en eller annan miljon av dessa 12,5 miljoner kronor, som går till skogsvårdsstyrelsernas avlöningar och omkostnader, är att anse såsom ett direkt stöd till den enskilda skogsvården. Jag avstår här från varje sådant bedömande, men medger att kanske någon del av beloppet kan räknas såsom ett stöd till det enskilda skogsbruket.

Ett direkt stöd utgör däremot givetvis de olika skogsvårdsanslagen, som jag räknade upp nyss, nämligen skogsförbättringsanslaget, anslagen till väg- och flottledsbyggnader, till ökad skogsproduktion i Norrland och till skogsbrukskurser, vilka sammanlagt utgjorde 4,4 miljoner kronor. Herr Näslund och jag har i motionen nr 228 i denna kamma-

re betecknat dessa anslag såsom njuugga. De är det enligt min mening inte bara i och för sig, utan särskilt sedda i belysning av vad jag här anfört samt det faktum att från skogsägarna i skogsvårdsavgifter inflyter till statskassan bortåt 5 miljoner kronor — jag vill minnas att det är 4,6 miljoner kronor — alltså ett belopp som överstiger skogsvårdsanslagen.

Jag tillåter mig, herr talman, att göra ännu ett konstaterande, nämligen att det med de ofta bortglömda skogsvårdsavgifterna insatta i ekvationen är på sin höjd en eller annan miljon som staten under nästa budgetår vill offra på skogsvårdens främjande och skogsbrukets rationalisering. Skogens folk har svårt att förstå att av de stora summor, som genom skogen tillföres vårt land och av vilka vår levnadsstandard ju ytterst beror, så litet — möjligen någon promille — återgår i form av anslag till skogsvårdens främjande. Det är inte underligt, om man ibland knorrar litet ute i skogarna. Vi vet nämligen alla — och det är belagt genom riksskogstaxeringen — hur mycket som av ålder ännu brister när det gäller våra skogar. Skogsvårdsstyrelserna får ju — det bör vi hålla i minnet — arbeta i två tredjedels takt. Särskilt betänkligt är detta för närvarande, då en viss personalbrist råder och oskolad personal i stor utsträckning måste anlitas. Jag tror mig våga säga, att det är många ute i skogarna som undrar, om detta förhållande är rimligt.

Man jämför också gärna med de summor som går exempelvis till jordbruket; jag kan ju hänvisa till dem, givetvis då särskilt till anslagen för jordbrukets rationalisering. För detta ändamål skall jordbruksnämnderna begåvas med anslag på i runt tal 31 miljoner kronor. Jag missunnar inte jordbruket detta belopp och kritiserar inte heller anslaget, men jag kan inte underlåta att framhålla, att hela skogsväsendet — med arbetsverk, forskning, undervisning, rationalisering o. s. v. —, om hänsyn tas till skogsvårdsavgifterna, får nöja sig med halva det belopp, som går till jordbru-

kets rationalisering. Här föreligger enligt min mening en disproportion som är iögonenfallande.

Jag inser fuller väl, att ingen väsentlig ändring till det bättre står att vinna i dagens läge. Min lilla översikt och de frågor, som jag här har ställt, syftar längre än till närmaste budgetår. För dagen vill jag emellertid betona, att alla de motioner, som väckts vid årets riksdag rörande höjda anslag till skogsväsendet, enligt min mening är ytterst väl befogade. Det erkänner faktiskt också utskottet, och jag skulle tro att även jordbruksministern och finansministern erkänner det.

Men kanske har jag då att emotse den motfrågan: Varför har min herre själv inte motionerat om höjda anslag mer än till skogsvägar och skogsbygdskurser? Kanske får jag, herr talman, ingå i svaromål på den punkten redan nu, då jag har ordet.

Ett av mina skäl är att jag anser en skattelindring i dagens situation vara så angelägen, att till och med skogsvårdens pockande och berättigade krav måste stå tillbaka. På den punkten vill jag alltså inte ge några hugg på mig. Därtill kommer att skogsvården i norra Sverige har fått en tillfällig hjälp genom de prisutjämningsmedel, som de där inrättade länsstiftelserna förfogar över. Ett annat starkt skäl är, att skogsbruket för närvarande ger så goda inkomster, att skogsägarna även kommande budgetår bör kunna utan särskild stimulans och hjälp i form av bidrag utföra en hel del förbättringsåtgärder, exempelvis röjningar, skogsodlingar och dikningar. Ett ytterligare skäl är att utvidgningen av våra plantskolor och den rationella frötäkten ännu inte har nått den omfattning, att vi kan alltför snabbt forcera skogsodlingen, åtminstone inte om vi ställer kravet att framtidens bestånd skall grundas med elitfrö och högklassigt plantmaterial.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag endast i två punkter har ansett mig böra stödja skogsstyrelsen gentemot departementschefen, nämligen dels i fråga om anslaget till väg- och flottleds-

byggnader, dels i fråga om anslaget till skogsbrukskurser.

Vad då först beträffar skogsvägarna — flottlederna kan vi bortse från, de är ju inte aktuella — så har skogsstyrelsen utförligt och varmt motiverat en ökning av anslaget från 1,7 till 2,5 miljoner kronor, medan departementschefen stannat vid oförändrat anslag. Skogsvägarna utgör en oundgänglig förutsättning för en intensivare skogsvård. De gör skogarna tillgängligare och minskar slitaget på skogens folk och dragare. Samtidigt som de höjer skogsvårderna möjliggör de i avlägsna områden en intensivare vård och uttag även av klen-dimensioner. Skogsvägbyggnad innebär både en rationalisering och en socialt betonad verksamhet, då kontakten med yttervärlden därigenom underlättas för skogarnas avsides boende folk.

En utbyggnad av skogsvägsnätet är oundgänglig, och den varken kan eller får eftersättas, då vägbehovet är mycket stort. Ansökningar ligger i lager utan att någon särskild propaganda bedrivits. Sammanlagda beloppet är i runt tal 16 miljoner kronor, och jag vet av erfarenhet att den tiodubbla siffran skulle komma fram i en handvändning, om skogsbygdernas befolkning manades att redovisa sina behov. Numera utgår bidrag bara till mindre bemedlade och till vägar med ett flertal delägare, vilka på sina håll räknas i hundratal per företag, och vägprojekten kan bara i sällsynta fall genomföras utan hjälp av en opartisk fackman som primus motor.

Departementschefen hänvisar i sin motivering för oförändrat anslag till det rådande arbetskraftsläget. Jag vill invända att den arbetskraft, som ägnar sig åt skogsvägbygget och hörjat specialisera sig på detta arbete, är så värdefull att skogsbruket inte har råd att mista den. Den behövs för överskådlig framtid i skogen, och det är en allmän angelägenhet, att den förblir sysselsatt i den skogliga rationaliseringens tjänst.

Ett oförändrat anslag enligt departementschefens och utskottets linje innebär i realiteten anslagsminskning. En-

Anslag till skogsstyrelsen.

ligt min bestämda mening utgör skogsstyrelsens hemställan om höjning till 2,5 miljoner ett minimum. Vid behandlingen av punkt 151 ville jag följaktligen helst yrka bifall till motion nr I: 228, men eftersom jag inser det omöjliga i att vinna gehör för ett sådant yrkande, kommer jag givetvis att ansluta mig till en av de vid denna punkt fogade reservationerna.

Den andra punkt i utlåtandet, där skogsstyrelsens anslagsäskande enligt min mening inte medger prutmän, är punkt 153 om bidrag till vissa skogsbrukskurser. Där föreligger tyvärr ingen reservation, men utskottet rekommenderar en anslagshöjning enligt herr Gryms linje med 50 000 kronor. Redan förut har jag nämnt, att jag finner det vara statsmakternas moraliska skyldighet att — om en lag stadfästes som skogsägarna saknar kunskaper om och därmed förmåga att följa, något som här har skett — ställa fackmän till förfogande, med vilkas bistånd skogsägarna kan förbli laglydiga medborgare. Men på längre sikt finns en annan och vida bättre utväg, nämligen att skapa möjligheter för det enskilda skogsbrukets män att förskaffa sig erforderlig yrkesutbildning. Det finns få områden i vårt undervisningsväsen som är så försummade som den skogliga yrkesutbildningens. Detta drabbar såväl skogsägare som skogsarbetare — och de två är ju ofta förenade i en och samma person. Vi har inom skogsbruket ännu så länge bara i mycket begränsad utsträckning en motsvarighet till de förnämliga yrkesskolor, som sedan länge har funnits för jordbrukets, industriens och hantverkets folk. Härvidlag måste en ändring komma till stånd, desto mera angelägen i en tid, då även skogsbruket befinner sig i en omvälvande rationaliseringsprocess. Vi har kommit ett stycke på väg, och utvecklingen får inte hämmas. Yrkesutbildningsakkunniga har härvidlag ålagt skogsvårdsstyrelserna en ledande roll, och saken får helt enkelt inte förfuskas.

Den tendens vår skogsvårdslagstiftning givit näring åt, nämligen att skogsägarna i alltmera utpräglad grad överlä-

ter ledningen av skogsvårdsarbetet åt skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän, är enligt min mening varken ändamålsenlig eller lycklig. Är en lantbrukare även skogsägare, skall han givetvis själv sköta och bruka också sin skog. Det vore orimligt att bygga ut skogsvårdsstyrelserna till några det enskilda skogsbrukets förvaltande institutioner. Våra enskilda skogar kan aldrig bli intensivt och kärleksfullt värdade av andra än yrkesskickliga ägare och brukare.

Landsbygdens ungdom måste redan från början inriktas på sina fäders yrke; det är därför jag är en mycket varm vän av den skogs- och lantbruksbetonade fortsättningsskolan. Sedan kommer turen till den vuxnare ungdomen och till de redan verksamma skogsägarna och skogsarbetarna. De rent sociala verkningarna av en sådan skolning blir också uppenbara, om man har sett resultaten av undervisningen i exempelvis redskapsvård och arbetsteknik och konstaterat, hur skogsarbetaren efter genomgången kurs kunnat med minskad kraftförbrukning höja sina prestationer — och därmed givetvis sin inkomst — högst väsentligt, kanske upp mot 50 procent.

Utöver en hänvisning till skogsstyrelsens motivering för höjning av anslaget till skogsbrukskurser från 300 000 till 450 000 kronor skulle jag vilja rikta en särskild vädjan — även om den är djärv — till regeringspartiernas företrädare här i kammaren: Det är inte enbart skogens talan jag här för, det torde i stor utsträckning även vara en talan för edra meningsfränder bland skogarnas folk.

Här går helt enkelt skogens och allas våra intressen samman, och jag förväntar därför ett bistånd över alla parti-gränser, när jag till den verkan det hava kan kommer att yrka bifall till vad i motionen nr 228 i denna kammare yrkats i denna punkt.

Jag är tacksam, herr talman, att jag har fått något beröra mina synpunkter på skogsvårdens problem. Jag skulle gärna ha velat avslutningsvis rikta mig med ett par ord litet mera direkt till herr statsrådet och chefen för jordbruksde-

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

partementet. När han nu inte är närvarande kanske det jag har att säga på någon väg kan framföras till honom.

I samband med slutuppgörelsen om jordbrukskalkylen beredde mig — skam till sägandes — en något vanvördig skildring av förhandlingarna ett visst nöje. Det skrevs »att herr Norup har med en grymtning satt slagbjörnen ur spel». Måhända kommer denna historiskrivning inte att stå sig inför en källkritisk forskning, men jag skulle ändå vördsamt vilja vädja till herr statsrådet att grymta ett slag igen, när anslagen till skogsvården härnäst kommer på tal. Det behövs säkerligen bara en liten älskvärd grymtning, ty med min kännedom om finansministern tror jag att han inser skogsvårdens berättigade krav. Speciellt hoppfull är jag beträffande det som kanske ligger mig närmast om hjärtat, nämligen upplysningen och yrkesutbildningen på det skogliga området. Jag skulle missta mig mycket, om inte finansministern härvidlag vore lätt att vinna för en generösare anslagstilldelning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkterna 131—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 141.***Anslag till statens skogsforskningsinstitut.**

I denna punkt hade utskottet, med förmälan, att utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skogsforskningsinstitut, som angivits i statsverkspropositionen;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens skogsforskningsinstitut, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Statens skogsforskningsinstitut: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 997 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebar bland annat, att för skötseln och bevakningen av skogsforskningsinstitutets trädgårdsanläggningar vid Bogesund skulle anställas en särskild befattningshavare med placering i lönegrad Cg 19 och med tjänstebenenämningen skogsmästare.

På sätt utskottet under punkten anfört hade Svenska skogsmästareförbundet i en till utskottet överlämnad skrivelse den 19 februari 1952 anhållit, att tjänstebenenämningen skogsmästare icke måtte komma till användning å den föreslagna befattningen i lönegrad 19.

Härom hade utskottet i sin motivering anfört, att utskottet i fråga om tjänstebenenämningen för innehavaren av nämnda befattning funnit sig kunna godtaga benämningen skogsmästare.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Näslund, Hjalmar Nilsson, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson* och *Hægglom* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits. Den av reservanterna förordade motiveringen innehöll bland annat följande uttalande:

»Med anledning av Svenska skogsmästareförbundets framställning i fråga om tjänstebenenämningen för den befattningshavare, som avses skola sköta en trädgårdsmästarsyssla vid Bogesund, vill utskottet uttala, att det anser förslaget om att benämna denne trädgårdsmästare för skogsmästare oantagbart. Då rätten att använda skogsmästaretiteln annars förutsätter godkänd examen vid statens skogsmästarskola, bör denna benämning icke sammankopplas med en befattning, för vilken avlagd skogsmästarexamen icke erfordras. Om lönenämnden med hänsyn till övriga statligt anställda trädgårdsmästares lönegradsplacering hyser betänkligheter mot att låta befattningen i Cg 19 vid Bogesund benämnas trädgårdsmästare, anser utskottet, att annan

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

benämning bör väljas än en som ger falsk uppfattning om befattningshavarens examensmeriter.»

Herr NILSSON, HJALMAR: Herr talman! Jag ber att få ta till orda angående en liten detalj rörande punkten 141. Den spelar ej någon ekonomisk roll, men däremot har den rent principiellt en viss betydelse.

Frågan rör en befattning vid statens skogsforskningsinstitut anläggning ute vid Bogesund. Institutets styrelse har hemställt att en befattning såsom trädgårdsmästare borde inrättas och att denne befattningshavare skulle sköta anläggningarna på Bogesund. Han skulle placeras i 19 lönegraden. Styrelsens förslag innebär att befattningshavaren skulle placeras i samma lönegrad som skogsmästarna vid institutet, men han skulle likväl kallas trädgårdsmästare. Hans arbetsuppgifter föreställer jag mig blir ungefär desamma som en trädgårdsmästare har exempelvis vid växtförädlingsanstalten för skogsträd vid Ekebo.

Förslaget innebär att trädgårdsmästaren placeras i en högre lönegrad än trädgårdsmästare i statens tjänst i allmänhet är placerade i. Av den anledningen har statens lönenämnd föreslagit att han inte skall kallas trädgårdsmästare utan skogsmästare. Nu är det emellertid så, att titeln skogsmästare alltid varit förbehållen dem, som har avlagt examen vid statens skogsmästarskola. Här gäller det däremot en person med trädgårdsbetonad utbildning.

Nu har det i dag under hand upplysts, att befattningen för närvarande är besatt med en skogsmästare och att befattningshavaren till väsentlig del skulle ha en skogsmästares arbetsuppgifter. Detta står inte fullt i samklang med vad som anföres i den kungl. propositionen. Det förefaller, som om man, när anslagsäskandet gjordes, mera hade tänkt sig att befattningshavaren skulle få rena trädgårdsmästaruppgifter. Det kan därför inte vara riktigt att befattningshavaren skall få bära skogsmästar-titel. Den titeln anser jag och andra reservanter bör förbehållas personer som

avlagt examen vid statens skogsmästarskola.

På den grund ber jag att få yrka avslag på utskottets uttalande i denna punkt och bifall till den reservation som är avgiven av herr Näslund m. fl.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Efter herr Hjalmar Nilssons anförande kan jag fatta mig mycket kort. Jag har under dagen liksom han blivit underrättad om att den ifrågavarande tjänsten torde vara besatt med en person som har skogsmästarexamen. Då har vi ingenting att erinra, ty då bortfaller ju det motiv, som statsrådet anført, nämligen att man tänkt sig besätta platsen med en trädgårdsmästare som skulle tituleras skogsmästare.

Titeln skogsmästare är en examenstitel, och vi reservanter har resonerat på det sättet, att det inte kan vara riktigt att man för att kunna placera en person i en lönegrad, där han inte hör hemma, lånar en examenstitel från ett annat håll. Var slutar det, mina ärade kammarledamöter, om man skulle fortsätta på det sättet? Av rent principiella skäl och av hänsyn till den examen vid skogsmästarskolan, som riksdagen och Kungl. Maj:t har instiftat, tycker jag att vi bör förhindra den utsvävning, som man i jordbruksdepartementet här har låtit förleda sig till i en besvärlig situation.

Jag instämmer, herr talman, i herr Nilssons yrkande.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag måste för min del säga, att enligt min uppfattning är detta en fråga av underordnad betydelse och att det är bra litet att gräla om. Frågan gäller inrättande av en befattning för en person som skall ha uppsikt över trädgårdar som finns vid Bogesund eller som kan komma att anläggas där, och han skulle även, tror jag, i någon mån ha en del att göra med skogsvården där.

Nu är det tvist om vilken titel denne man skall ha. Det är föreslaget i propo-

sitionen, att han skulle benämnas skogsmästare, men reservanterna anser att han skall kallas trädgårdsmästare. Nu är det så, att vare sig han kommer att heta skogsmästare eller trädgårdsmästare, skall han uppföras i lönegrad Cg 19, under det att trädgårdsmästarna, kanske med något enstaka undantag, tillhör 16 lönegraden.

Lönenämnden har sagt att skulle mannen tituleras trädgårdsmästare och uppföras i 19 lönegraden, är det alldeles klart, att sedan kommer alla andra trädgårdsmästare, som är anställda i statens tjänst, att begära löneförbättring. Jag tillåter mig att citera utskottets referat av statens lönenämnds yttrande. Det heter i utlåtandet: »Statens lönenämnd förklarar sig i yttrande ha under hand inhämtat, att den av institutstyrelsen föreslagna trädgårdsmästartjänsten i fråga om arbetsuppgifter och kompetensfordringar är likvärdig med skogsmästartjänsterna. Med hänsyn härtill har nämnden ej funnit anledning till erinran mot att tjänsten skall placeras i lönegrad Ce 19. Nämnden förordar emellertid, att innehavaren av tjänsten skall erhålla benämningen skogsmästare.»

Nu är det klart att de som på grund av examen är berättigade till denna titel, d. v. s. de, som gått igenom statens skogsmästarskola i Skinnskatteberg, känner sig trampade på tårna och att det går deras ära för nära att en, som inte har deras utbildning, också skall få bära deras titel. Det är kanske inte så mycket att säga om det.

Nu har jag inte förrän i dag hört att befattningen är besatt med en skogsmästare. Då är vi tydligen ännu mera på den säkra sidan i utskottet, ty i så fall har han väl i all rimlighets namn rätt att få bära titeln skogsmästare.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Det skulle vara en alldeles ny princip, som hade börjat tillämpas i statsförvaltningen, om det vore riktigt att, som utskottets ärade ordförande nyss sade, den-

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

na befattning redan vore tillsatt, när jordbruksutskottets utlåtande ännu ligger på kamrarnas bord för diskussion. Det kan väl möjligen vara så, att någon befattningshavare tillfälligt har fått vissa uppgifter sig förelagda där, men längre kan man ju inte ha kommit.

Vad beträffar befattningshavarens arbetsuppgifter står det tydligt i utskottsutlåtandet, att det gäller en trädgårdsmästarebefattning. Ur skrivelsen från institutets styrelse citeras i utlåtandet bland annat följande: »Sedan västra delen av egendomen Bogesund ställts till institutets förfogande och anslag beviljats till kostnaderna för uppförande, ombyggnad och reparation av vissa byggnader m. m., har utbyggandet av försöksfältet nu framskridit så långt, att en trädgårdsmästare behövs för skötseln och bevakningen av institutets anläggningar inom området, särskilt plus-trädsarkivet, plantskolorna och växthuset.»

Jag känner rätt väl till utbildningen vid statens skogsmästarskola, och jag kan försäkra att den skolan inte lämnar en sådan utbildning, att de utexaminerade eleverna kan söka en trädgårdsmästartjänst.

Nu har styrelsen för skogsforskningsinstitutet begärt att tjänsten skulle placeras i 19 lönegraden, och det har gett statens lönenämnd anledning att av lönetekniska skäl föreslå, att tjänstemannen inte skall benämnas trädgårdsmästare, trots att det i verkligheten är en trädgårdsmästarebefattning, utan att beteckningen skall bli skogsmästare. Jag, som inte är så värst mycket inne i lönekineseriet, har kanske alltför svårt att till fulla värdet uppskatta lönenämndens argument. Men jag anser att trädgårdsmästartiteln är en mycket fin yrkesbeteckning med gamla anor. Om jag inte tar fel, tror jag till och med att beteckningen fanns redan för ett par tusen år sedan i Österlandet. Jag skulle tro att vår bibelöversättnings benämning »örtagårdsmästare» är detsamma som trädgårdsmästare.

Om det nu inte går av lönetekniska skäl — man är kanske rätt för prece-

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

densfall — att utan vidare placera trädgårdsmästaren i 19 lönegraden, skulle det väl gå an att ge honom en ny titel utan att hoppa in på ett helt annat område. Jag skulle kunna tänka mig att man kunde kalla honom »förste trädgårdsmästare» eller någonting sådant. Vi har t. ex. förste länsskogvaktare vid sidan om länsskogvaktare och mera i den stilen. Jag tycker att det är brist på fantasi hos statens lönenämnd att tillgripa titeln skogsmästare, och i denna anklagelse för brist på fantasi får jag väl även innefatta regeringen och jordbruksutskottet.

Jag vill tillägga, herr talman, att jag från den tid, då jag hade uppdrag att utreda vissa frågor inom trädgårdsundervisningen, har ett livligt intryck av det utmärkta elevmaterial, som trädgårdsskolorna har i sina kurser. Eleverna har först en mycket lång praktik och får därefter en mycket god teoretisk och praktisk utbildning i skolorna. Jag tror inte man behöver vara så rädd för att använda beteckningen trädgårdsmästare även i fråga om befattningshavare i en något högre lönegrad, men som jag redan har sagt, kan man, om man anser det nödvändigt att skilja denne trädgårdsmästare något från trädgårdsmästare i den vanliga lönegraden, ge honom en särbeteckning med bibehållande av trädgårdsmästartiteln.

Vad skogsmästarna beträffar torde nog damerna och herrarna förstå, att det inte känns så trevligt för dem, att deras titel skall användas av personer med en helt annan utbildning, och jag vill framhålla att det var riksdagen själv som år 1944 direkt fastslog beteckningen skogsmästare för personer, som genomgått kursen vid statens skogsmästarskola i Skinnskatteberg. Kungl. Maj:t hade föreslagit att denna skola, som ligger mellan skogsskolorna och skogshögskolan, skulle kallas statens högre skogsskola, men riksdagen beslöt på jordbruksutskottets förslag att den skulle kallas statens skogsmästarskola.

Jag tycker med hänsyn till vad jag här har anfört att det är inkonsekvent av utskottet att föreslå beteckningen

skogsmästare, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Sten*.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet i detta materiellt mycket enkla spörsmål, om inte utskottets ärade ordförande hade tillåtit sig att läsa reservationen på ett annat sätt än den är skriven. Han sade att reservanterna föreslår att ifrågavarande befattningshavare skall erhålla titeln trädgårdsmästare. Det har reservanterna inte alls gjort, utan de har reagerat mot att han skall kallas för skogsmästare. Om statens lönenämnd hyser farhågor för att vid uppflyttningen av en person med examenstiteln trädgårdsmästare till en lönegrad, som ligger över den för trädgårdsmästarna gällande, låta befattningshavaren benämnas trädgårdsmästare, anser vi reservanter att en annan titel bör väljas, men man bör inte stjäla en examenstitel från en annan yrkesgrupp.

Personligen ställer jag mig litet tveksam, huruvida konsekvenserna skulle bli så allvarliga. Om jag inte är fel underrettad har man inom andra affärsdrivande verk personer med samma tjänstetitel, som är placerade i olika lönegrader — statens järnvägar har t. ex. stationsinspektorer i olika lönegrader, och kanske det finns trädgårdsmästare också i olika lönegrader. Reservanterna anser att vederbörande inte bör kallas skogsmästare, eftersom det är en examenstitel och han inte besitter de examensmeriter som bärarna av denna titel skall ha, och under sådana förhållanden bör inte, ärade utskottsordförande, reservanterna beskyllas för att de velat förleda kammaren att ge ifrågavarande befattningshavare titeln trädgårdsmästare.

Nu vill jag ännu en gång säga, att det förhåller sig på det sättet, att denna tjänst — som för första gången är tillsatt — är besatt av en person som *har* skogsmästarexamen. Då är Kungl. Maj:ts hela resonemang fullständigt överflödigt. Jag tycker att kammaren i så fall har all

anledning att med hänsyn till det principiellt betänkliga i att flytta upp en person i en lönegrad, som ligger över den hans yrkesgrupp egentligen tillhör, välja en annan titel.

Jag ber, herr talman, att ännu en gång få yrka bifall till reservationen.

Herr GRYM: Herr talman! Efter herr Näsgårds anförande kan jag fatta mig mycket kort. Jag kan till alla delar instämma i vad han sade.

Jag har deltagit i utskottets behandling av denna fråga men tillhör likväl inte reservanterna. Jag ansåg det emellertid oriktigt, att en trädgårdsmästare skulle ha rätt att bära titeln skogsmästare, ty det är ju fullkomligt felaktigt. Jag har dock inte reserverat mig, men det står mig fullkomligt fritt att rösta för reservationen, vilket jag också kommer att göra.

När denna fråga behandlades — jag tror det var, såsom herr Näsgård här anförde, år 1944 — gick Kungl. Maj:ts förslag ut på att denna skola skulle benämnas statens högre skogsskola. Det var jag som motionerade om att skolan skulle benämnas statens skogsmästarskola och att de, som genomgick denna skola, skulle få bära titeln skogsmästare. Jordbruksutskottet tillstyrkte denna motion och bägge kamrarna biföll den. Jag har därför på sätt och vis en moralisk skyldighet att värna om denna skogsmästartitel.

Det finns visserligen ett prejudikat på detta område, och det är möjligt att Kungl. Maj:t och jordbruksutskottet har tänkt på den saken vid frågans behandling. Jag minns att det för ganska länge sedan — jag var då inte här i riksdagen — fanns en forstmästare som blev utnämnd till distriktsjägmästare i Norrbottens län, och han fick rätt att sedermera bära titeln jägmästare. Finansminister Sköld var vid den tiden jordbruksminister, och det var på hans förslag som vederbörande blev utnämnd till distriktsjägmästare. Men det råder synnerligen stor skillnad mellan att kalla en forstmästare för jägmästare — de har

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

i stort sett samma utbildning på det skogliga området — och att kalla en trädgårdsmästare för skogsmästare, ty de har helt olika utbildning. Det är ungefär som om man skulle titulera en bagare för snickare eller någonting i den stilen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen, trots att jag inte är reservant.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag har nödgats begära ordet för att ytterligare betona, att det inte är jag som först kommit med påståendet att ifrågasvarande tjänst nu är tillsatt och att den skulle vara besatt med en skogsmästare, utan det var i anledning av herr Näslunds första anförande som jag fick den uppfattningen, men det må nu vara hur som helst därmed.

Om jag nu beträffande innehållet i reservationen har gjort ett felaktigt uttalande, som inte herr Näslund är nöjd med, får jag väl be om ursäkt därför. Jag kan bara påstå, att det inom utskottet ifrån en del av dem, som står som reservanter, har framförts önskemål att denne befattningshavare skulle tituleras trädgårdsmästare. Det kan väl ändå inte reservanterna komma ifrån.

Sedan skulle jag vilja säga till min vän herr Näsgård, att jag anser det ha varit hans plikt att gå på den linje i frågan som han gjort, ty om inte jag är fel undermålad är herr Näsgård ordförande i styrelsen för statens skogsmästarskola i Skinnskatteberg, och det är väl nästan hans skyldighet, höll jag på att säga, att företräda sina disciplar därifrån och se till, att inte någon obehörig kommer och använder deras titlar. Jag skall emellertid inte polemisera mot herr Näsgård av den anledningen. Det är ingen hjärtesak för mig, om vederbörande kallas för skogsmästare eller någonting annat.

Nu har herr Näslund gått ifrån benämningen trädgårdsmästare — jag vet inte varför. Men i utskottet gick hela resonemanget ut på att vederbörande skulle kallas trädgårdsmästare. Jag har

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

gått på utskottets linje därför att jag befarar — den åsikten kan jag inte komma ifrån — att skulle en enda av dem, som inte har skogsmästarexamen, uppföras i den högre lönegrad det nu gäller, skulle genast en hel mängd andra personer komma och begära uppflyttning i samma lönegrad, och jag är rädd för att det skulle kosta staten kanske inte så litet pengar. Däremot kostar det inte staten ett öre att förära denne befattningshavare en skogsmästartitel. Av denna anledning har jag gått på den linje jag gjort.

Jag har ingen anledning frånträda mitt tidigare yrkande. Jag tror nämligen att jag står på den rätta sidan.

Herr **AHLBERG**: Herr talman! Detta är till synes en rätt betydelselös fråga. Jag anser att den är det, därför att det i allmänhet betyder mera vad en tjänsteman eller en anställd har i lön än vad man ger honom för tjänstebeteckning eller titel. Vi har emellertid här råkat snudda vid ett problem i den statliga lönesättningen, som jag ett ögonblick vill uppehålla mig vid.

Konsekvensen av lönegradsplaceringen blir, särskilt vid förskjutningar i det allmänna löneläget, ofta den, att man, om man har en tjänsteman på vilken det ställes vissa kvalifikationer, inte har något rum i tjänsteförteckningen där man kan passa in honom. Då hänvisas man till att antingen ge vederbörande ett personligt tillägg, vilken möjlighet torde stå öppen i detta fall, eller ge honom en annan titel än han egentligen skulle inneha. Detta har medfört att man till exempel på några områden har haft kontorister, som har åtnjutit lön i egenskap av verkmästare, och att man har haft verkmästare, som har åtnjutit lön i egenskap av konstruktörer och liknande. Det är alltså konsekvensen av ett lönesystem, som är för stelt och för svårt att anpassa efter de individuella fallen.

Jag har emellertid, ehuru jag sysslat en del med dylika frågor, inte tidigare ramlat på något enda fall, där konsekvensen är så i mitt tycke utmanande för löjet som i detta fall, där man för

att någorlunda anständigt avlöna en duktig trädgårdsmästare vid Bogesund måste låna en titel från skogsbruket och kalla honom för skogsmästare. Då jag har till yrke att syssla litet med dessa tjänstemannaförhållanden är jag mycket tilltalad av att så många i kammaren har opponerat emot detta system, och jag vill förena mig med dem. Det kan inte vara en riktig metod och det är ingenting att rekommendera att man på detta sätt skall döpa om tjänsterna för att kunna betala en viss man en riktig lön. Detta bör man opponera emot. Det har skett tidigare här och jag gör det för min del också.

Alldeles speciellt besynnerligt blir ju detta system när det såsom här rör sig om yrkesutövare, dvs. personer som har ordentligt lärt sig ett yrke, som har skaffat sig en utbildning i av staten inrättade skolor, vilka ger rätt till en viss titel. Så är fallet med trädgårdsmästare, som genomgått de statliga skolorna här i Stockholm efter en föregående, lång praktik. De vill heta trädgårdsmästare och har rätt att få göra det och skall inte heta någonting annat. Den som genomgår skogsskolan, vilken leder fram till examen, har ensam rätt till skogsmästartiteln. Han vill bära den och vill se till att inga andra får göra det. Det finns fall, där vi svenskar har benägenhet att av artighet ge människor andra titlar än de förtjänar. Jag hör till dem som kallar en filosofie licentiat för doktor — jag är artig, när jag gör det, och licentiaten tar i allmänhet emot det. Men jag vägrar bestämt att säga skogsmästare till en trädgårdsmästare eller omvänt.

Jag utgår, herr talman, ifrån att den tjänst, vi talar om här, är en trädgårdsmästartjänst och under den förutsättningen vill jag yrka bifall till reservanternas förslag. Om det däremot är så att det faktiskt är en skogsmästare, som är utsedd att sköta denna tjänst, har utskottet och regeringen sinkadusmässigt kommit rätt, och då har jag inte något att erinra emot att personen i fråga kallas skogsmästare. Då skall han också få bära den titeln.

Anslag till statens skogsforskningsinstitut.

Herr SVEDBERG: Herr talman! När vi inom utskottets majoritet har den uppfattningen, att titeln för den person det här gäller bör vara skogsmästare, bygger vi vår motivering på följande. Den tjänst det här är fråga om sköts för närvarande av en skogsmästare. De växthus det här gäller är inte växthus för köksväxtodling eller för andra trädgårdsodlingar, utan det är fråga om sådana växthus, där man driver upp plantor för skogskultiveringsåtgärder. Eftersom de andra tjänstemän, som arbetar där, är skogsmästare och den man det här är fråga om sköter samma slag av tjänst och hans specialitet framför allt är inom skogsvården och skogskultiveringsbefrämjande åtgärder, för vilka växthusen används, har utskottsmajoriteten ansett att ganska starka skäl talar för att denne tjänsteman skall ha titeln skogsmästare.

Redan tidigare har ju i riksdagen förekommit diskussioner om tjänstetitlar. Så var fallet när det gällde titlarna för jordbruksinstruktörerna och lantbruksinstruktörerna. Båda grupperna av tjänstemän var utbildade som vandringssälskapen och den andra hos lantbruksnämnderna, men de förra kunde inte ha samma titel som de andra, som tjänstgjorde hos lantbruksnämnderna, och därför måste man ha två skilda titlar för de olika grupperna.

Enligt min mening är det ganska starka skäl som legat till grund för utskottsmajoritetens ståndpunkt, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag skall bara säga ett par ord till herr Svedberg.

Herr Svedberg har efter den överläggning, som ägt rum i detta ämne, kommit till den uppfattningen att utskottet har starka skäl för sin ståndpunkt, och den skall jag inte försöka ta ur honom. Det är väl tillräckligt, om jag säger honom, att icke minst efter den överläggning, som här har ägt rum, har jag blivit styrkt i min uppfattning, att reservanterna har rätt.

Till utskottets ärade ordförande vill jag bara säga, att hela resonemanget i hans senaste anförande ingenting annat innehöll än att det här inte finns mer än två titlar att välja på, trädgårdsmästare eller skogsmästare. Ja, kalla personen för förste trädgårdsmästare, eller kalla honom för skogsträdgårdsmästare eller något annat — jag vill inte betunga protokollet med flera uppslag, men inte kan väl vårt språk vara så fattigt, att det inte finns uppslag till en titel som vore lämplig i detta avseende.

Jag återkommer till vad som hänt sedan utskottet behandlade detta ärende, nämligen att tjänsten lär vara tillsatt med en person med skogsmästarexamen. Men, herregud — förlåt, herr talman — vad har då utskottsmajoriteten att slåss för? Det är väl att slå in öppna dörrar!

Herr ANDERBERG: Herr talman! Vi har redan upptagit kammarens tid alltför länge med en sådan här bagatell, men jag ber i alla fall att få tillägga några ord.

Av propositionen framgår, att lönenämnden föreslagit, att den befattningshavare, som man hade begärt skulle sköta de ifrågavarande arbetsuppgifterna vid Bogesund, skulle benämnas skogsmästare och placeras i lönegrad Ce 19. Den man som nu sköter detta arbete är skogsmästare, och en ledamot av Bogesundsstyrelsen har i dag sagt till mig att man tänkt sig på denna befattning ha en skogsmästare med litet fylligare utbildning i fråga om trädympling och modern teknik på trädskötselns område. Då kan man inte placera denne i 16 lönegraden, som gäller för trädgårdsmästare. Därför har man placerat honom i 19 lönegraden såsom skogsmästare.

Jag tycker att den här saken har drivits väl långt. Visst kan man slå vakt kring en titel och anse, som herr Ahlberg sade, att man inte skall »döpa om» en person, som kommer på ett nytt område, till en titel endast för att kunna betala en riktig lön. Men här är det föreslaget, att en person som har rätt till

Ang. statens skogsförbättringsanslag.

titeln och som skall fullgöra arbetsuppgifter, som skogsmästarexamen avser, skall inneha tjänsten, och då är det inte något att säga därom. Vi har inom utskottets majoritet inte kunna finna att Kungl. Maj:t kommit med något orimligt förslag härvidlag. Det har gått igenom i lönenämnden, som ju är mycket försiktig i sådana frågor. Vi känner till, hur vårt lönesystem är uppbyggt och att man inte utan vidare kan placera in en människa här och en annan där utan att det måste vara en viss ordning som följs. Det riktiga är, att den skogsmästare det här gäller placeras i Ce 19. En trädgårdsmästare står ju i Ce 16, men vad beträffar Bogesundsfallet, gäller det folk med annan utbildning och därför kunde denne inte placeras i Ce 16.

De invändningar häremot som gjorts under debatten har jag inte funnit vara i och för sig så bärande, att de kunnat inverka på mitt ställningstagande, utan jag hemställer, herr talman, kort och gott om bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Till herrar Svedberg och Anderberg vill jag säga, när de gör gällande, att det kanske här skulle kunna bli en skogsmästarplats i realiteten, att styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut i sina anslagsäskanden uttryckligen har begärt en trädgårdsmästar-tjänst. De vill alltså i denna befattning ha en trädgårdsmästare.

Till herr Tjällgren vill jag säga, när han gör gällande att det är ett billigt sätt att klara sig ifrån vissa konsekvenser, att trädgårdsmästarna inte är dummare än att de kan räkna ut, att om en trädgårdsmästare flyttas upp till en högre lönegrad och man kallar honom för skogsmästare, så är han i alla fall trädgårdsmästare.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bi-

fall till utskottets hemställan med godkännande av den ändrade motivering, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Hjalmar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 141 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av den ändrade motivering, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes herefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 59.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 142—149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 150.

Ang. statens skogsförbättringsanslag.

I förevarande punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med av-

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar.

slag å motionerna I: 227 och II: 300, såvitt nu vore i fråga,

a) till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor;

b) förklara, att under samma budgetår finge från nämnda anslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhopa högst 1 150 000 kronor;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att den bidragssumma, som stode till förfogande för de under b) avsedda ändamålen, finge överskridas med belopp motsvarande den odisponerade behållning å statens skogsutdiknings- och skogsodlingsanslag, som inlevererats eller inlevererades till budgetutjämningsfonden.

I de likalydande motionerna I: 227 av herrar *Velander* och *Eskilsson* samt II: 300 av herr *Staxäng* m. fl. hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 1 600 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Hjalmar Nilsson*, *Ebbe Ohlsson* och *Hæggblom*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 227 och II: 300, såvitt nu vore i fråga,

a) till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor;

b) förklara, att under samma budgetår finge från nämnda anslag för andra med detsamma avsedda ändamål än bekämpande av skogsinsekter beviljas bidrag å tillhopa högst 1 550 000 kronor;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — (lika med utskottet) — — — till budgetutjämningsfonden.

Herr NILSSON, HJALMAR: Herr talman! Efter den ingående belysning av skogsvårdens problem, som lämnats här

i kammaren av herr Hansson på blekingebänken, har jag ingen anledning att nu bli mångordig.

Jag delar i allt väsentligt herr Hanssons uppfattning om skogens behov och skogens problem. Jag kan inte annat än anse, att det skulle vara utomordentligt betydelsefullt att den praktiska skogs-skötseln finge ett starkare stöd från statsmakternas sida än vad nu är fallet.

Jag skall med detta inskränka mig till att yrka bifall till den vid punkten 150 fogade reservationen.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Då herr Nilsson yttrade sig så kortfattat med anledning av sin reservation, kan jag också fatta mig kort om utskottets ståndpunkt.

På grund av de rådande ekonomiska förhållandena har vi inte ansett oss kunna gå längre för närvarande än vad Kungl. Maj:t har gjort, och med hänvisning till motiveringen i utskottsutlåtandet ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 151.

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar.

1) I: 227 av herrar *Velander* och *Eskilsson* samt II: 300 av herr *Stavång* m. fl., likalydande, vari hemställt, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 2 100 000 kronor;

2) I: 228 av herrar *Näslund* och *Hansson* samt II: 301 av herr *Andersson* i Långviksmon m. fl., likalydande, vari hemställt, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte i enlighet med skogsstyrelsens yrkande för budgetåret 1952/53 anvisa till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo ett anslag av 2 500 000 kronor; ävensom

3) I: 229 av herr *Andersson, Lars*, och herr *Pålsson* samt II: 304 av herrar *Johansson* i Norrfors och *Persson* i Norrby, likalydande, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 2 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag dels å motionerna I: 227 och II: 300 samt I: 228 och II: 301, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, dels ock å motionerna I: 229 och II: 304 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Näslund, Hjalmar Nilsson, Ebbe Ohlsson, Antby, Hægglom* och *Mårtensson* i Smedstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning jämte motionerna I: 228 och II: 301 samt I: 229 och II: 304, förstnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall i denna del till motionerna I: 227 och II: 300 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 2 100 000 kronor;

b) av herrar *Bror Nilsson* och *Svensson* i Vä, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts framställning jämte motionerna I: 227 och II: 300 samt I: 228 och II: 301, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 229 och II: 304 — till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kronor.

Herr ANDERSSON, LARS: Herr talman! När det gäller bidrag till skogsvägarna har ju skogsstyrelsen i sin petita beräknat behovet till inte mindre än 16 miljoner kronor, varav 9,6 miljoner avser äldre ansökningar, som på grund av den begränsade medeltillgången inte kunnat bifallas.

Jag behöver inte här orda om skogsvägarnas nytta och betydelse. Därvidlag kan jag inskränka mig till att instämma i vad herr Hansson tidigare i dag sagt.

Jag vill emellertid säga några ord om de motiv, som föranlett departementschefen att pruta ned skogsstyrelsens äskande från 2,5 miljoner till 1,7 miljoner kronor. Departementschefen åberopar nödvändigheten av att begränsa investeringarna; ävenså åberopas den nuvarande arbetskraftstillgången. Vad nu särskilt gäller bristen på arbetskraft vill jag säga, att detta ju inte är ett förhållande som man kan räkna med snart skall bli bättre. I stället tyder ju alla prognoser på att arbetskraftstillgången, inte minst när det gäller skogsbruket, kommer att minska alltmer och därigenom försvåra skogsvården och avverkningsarbetena. Det framtidsperspektivet tycker jag för min del bör vara en maning till statsmakterna att i stället för att begränsa tillkomsten av skogsvägar forcera fram dem, ty de svårigheter, som skogsbruket i fortsättningen kommer att få kämpa med i form av brist på arbetskraft, när det gäller såväl det skogsvårdande arbetet som avverkningsarbetet, bör

Anslag till vägbyggnader m. m. å enskilda skogar.

kompenstras i form av ökade möjligheter till rationalisering på detta område. Faktum är att svårigheterna under denna vinters drivning mest har framträtt när det gäller att skaffa erforderligt antal dragare. Detta tyder ju på att hästbeståndet minskar och att tillgången på hästar är knapp, varför man följaktligen måste inrikta den framtida skogsdrivningen att ske med hjälp av bilar och traktorer. En förutsättning härför är givetvis att skogsvägar byggs.

Jag har tillåtit mig att tillsammans med herr Pålsson på denna punkt väcka en motion, där vi hemställer att anslaget på 1,7 miljoner måtte höjas till 2,2 miljoner, alltså en ökning med en halv miljon. Denna vår hemställan har vunnit ett visst gehör i utskottet, nämligen i så måtto att det föranlett en reservation, som i utlåtandet betecknas med nr 8 b, av herr Bror Nilsson och herr Svensson i Vä.

Jag skall, herr talman, inte ta kammarens tid i anspråk med att orda mer om detta nu. Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den nyssnämnda reservationen. Jag föreställer mig att företrädarna för den andra reservationen, nr 8 a, som yrkar på 2,1 miljoner kronor, rimligtvis bör kunna ansluta sig till mitt yrkande.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Med åberopande av vad som tidigare sagts under denna rubrik av länsjägmästare Hansson och nu senare av herr Andersson kan jag nöja mig med att endast med allvar understryka, att utvecklingen på arbetsmarknaden ser ut att tendera till att vi får börja söka upp arbetstillfällen under nästkommande sommarsäsong. Det närmast till bands liggande objektet är väl då skogsvägarna. Till detta kommer att skogsvägarna numera i allra största utsträckning byggs med maskiner. Det behövs inga stora mängder av manuell arbetskraft, utan här är det mera fråga om den s. k. dolda arbetskraften. Detta är inte bara ett skogligt intresse, utan det är också ett socialt intresse av allra största angelägenhetsgrad.

Jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen nr 8 a till punkt 151.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Jag vill inte förringa betydelsen av väg- och flottledsbyggnader för skogsbruket. Detta anslag har funnits i budgeten alltsedan 1930-talet — det betingades då av arbetslösheten — och riksdagen har beviljat stora anslag för detta ändamål.

I dagens läge måste vi emellertid ta hänsyn till den konjunkturbegränsning, som vi på alla områden arbetar för. Det beslöts också i följande vissa ändringar i bestämmelserna för utbetalandet av dessa bidrag, men vi har ännu inte hunnit se hur de verkar. Det har blivit så, att bolagen och de större skogsägarna nu inte kommer i åtnjutande av dessa medel, utan det blir i stor utsträckning de mindre skogsägarna som kommer i åtnjutande av dem.

Vi har nu fått bättre förhållanden på det skogliga området, som vi alla är glada över. Vi har ett bättre rotvärde och bättre inkomster, och därigenom har skogsägarna fått större möjligheter att kunna rationalisera och upprusta bl. a. vägbeståndet.

Nu är emellertid detta också ett selsättningsproblem, varför det inte är nog med att man anslår medel; man måste också skaffa folk till dessa arbets utförande. Bolagen har oftast inte statsbidrag, men de arbetar för fullt med sina vägbyggnadsprojekt. Genom sina ökade inkomster har de kunnat vidtaga åtgärder och sätta i gång arbeten utan statsbidrag, vilket vi är glada över.

Jag har här fäst mig vid en punkt i reservationen nr 8 a, där det heter: »Till följd av de löneökningar och kostnadsfördyringar, som inträtt jämväl sedan Kungl. Maj:ts proposition avlämnades, betyder ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat anslag en väsentlig nedsättning av här ifrågakörande verksamhets resultat.»

Men i propositionen säger skogsstyrelsen: »Rationaliseringen på vägbygg-

Anslag till förberedande skogskurs.

nadsområdet kan sägas ha hållit jämna steg med prisstegringen. Skogsbilvägar-
na kosta sålunda nu vid samma eller
till och med förbättrad standard unge-
fär lika mycket i kronor per meter som
för 10 år sedan.»

Det ena säger här emot det andra. Nu
betyder det kanske inte så mycket, men
det är klart att vi får vara glada och be-
lättna om vi i fortsättningen kan hålla
samma utbyggnadstakt som under de
senaste åren. Att vi inte nu kan utöka
dessa arbeten måste vi göra klart för
oss.

Det är ju alltid så, att den ene i sitt
hjärta ömmar för anslag till ett ändamål,
den andre för ett annat. När det nu är
statsmakternas strävan att hålla tillba-
ka, är det givetvis svårt för departe-
mentschefen att bifalla alla olika äs-
kanden, och lika svårt är det för jord-
bruksutskottet.

Majoriteten har inte ansett sig i nu-
varande tidsläge kunna gå med på en
så avsevärd förhöjning, som här ifråga-
satts, utan den har stannat för Kungl.
Maj:ts förslag. Jag skall, herr talman,
inskränka mig till det sagda och ber att
få yrka bifall till vad utskottet här före-
slår.

Efter det överläggningen förklarats
härmed slutad, yttrade herr talmannen,
att i avseende på den nu förevarande
punkten yrkats 1:o) att vad utskottet
hemställt skulle bifallas; 2:o) att det för-
slag skulle antagas, som innefattades i den
av herr Näslund m. fl. vid punkten av-
givna reservationen; samt 3:o) att det
förslag skulle godkännas, som innehölls
i herrar Bror Nilssons och Svenssons i
Vä vid punkten anförda reservation.

Sedermere gjorde herr talmannen pro-
positioner enligt berörda yrkanden och
förklarade sig anse propositionen på bi-
fall till utskottets hemställan vara med
övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Lars*, begärde vote-
ring, i anledning varav och sedan till
kontraposition därvid antagits god-
kännande av det förslag, som innefat-
tades i herr Näslunds m. fl. reservation,

uppsattes samt efter given varsel uppläs-
tes och godkändes en omröstningspropo-
sition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskot-
tet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punk-
ten 151, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som
innefattas i den av herr Näslund m. fl.
vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit
sina platser samt voteringspropositionen
änno upplästs, verkställdes till en bör-
jan omröstning genom uppresning. Herr
talmannen förklarade, att enligt hans
uppfattning flertalet röstat för ja-propo-
sitionen.

Då emellertid herr *Näslund* begärde
rösträkning, verkställdes nu votering
medelst omröstningsapparat; och befuns-
nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 50.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkänna-
givit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 152 och 153.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 154.

Anslag till förberedande skogskurs.

I denna punkt hade utskottet hem-
ställt, att riksdagen måtte, med bifall till
Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställ-
ning samt med avslag å motionerna I:
226 och II: 298, till Förberedande skogs-
kurs för budgetåret 1952/53 anvisa ett
förslagsanslag av 15 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 226 av
herr *Velander* samt II: 298 av herr *Öst-
lund* hade hemställts, att riksdagen måtte
för budgetåret 1952/53 till Förberedande
skogskurs anvisa ett förslagsanslag av
37 000 kronor.

Herr **VELANDER**: Herr talman! Under
den förevarande punkten diskuteras

frågan huruvida det skall anordnas en eller två förberedande skogskurser. Skogsstyrelsen och domänstyrelsen är på det klara med att det behövs två. Departementschefen menar också, att det finns ett stort behov av sådana kurser, och utskottet understryker denna mening. Det ligger vidare så till att dessa förberedande skogskurser kan åvägbringas med minsta möjliga medel, eftersom man kan anknyta till en utbildning, som redan försiggår i enskild regi. Det anslag, som behöves för de båda kurserna blir därför inte heller så stort, att man kan falla tillbaka på statsfinansiella skäl för ett avvisande av den framställning, som skogsstyrelsen här gjort.

Jag vill därför, herr talman, i avslutning till de i ämnet väckta motionerna hemställa, att det anslag, som här skall anvisas, måtte bestämmas till 37 000 kronor.

Herr TJÄLLGREN: Med hänvisning till utskottets motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 37 000 kronor; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 155—179.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 180.

Anslag till lappfogdarna m. fl.

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 236 och II: 277,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för

lappfogdarna m. fl. som angivits i statsverkspropositionen;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lappfogdarna m. fl., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till *Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 274 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 236 av herr *Bergh* m. fl. samt II: 277 av herr *Jansson* i Kalix m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om uppflyttning från och med budgetåret 1952/53 av de fem lappfogdetjänsterna i riket från nuvarande lönegrad Ca 27 till lönegrad Ca 29.

Reservation hade anmälts av herr *Grym*, som dock ej antytt sin mening.

Herr GRYM: Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en blank reservation, och jag skall be att i anledning därav få säga ett par ord.

Herr Bergh har jämte flera representanter från de s. k. lapplänen — dit hör Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län — motionerat om att lappfogdarna skulle placeras i lönegrad Ca 29 i stället för den nuvarande lönegraden Ca 27. Jordbruksutskottet har inte till någon del tillstyrkt vår motion utan hemställt om avslag och motiverat detta bland annat med att i avvidan på resultatet av den pågående tjänsteförteckningsrevisionen finner sig utskottet inte kunna biträda motionerna.

Nå, herr ordförande i jordbruksutskottet, det kan jag förstå men inte meningen före den jag nu anförde. Där skriver jordbruksutskottet: »Den av motionärerna åberopade jämförelsen mellan landsfiskalernas och lappfogdarnas arbetsuppgifter synes därför numera icke vara helt bärande.»

Jordbruksutskottet har för sin del ansett att landsfiskalernas distrikt har blivit större så att deras arbetsuppgifter och arbetsbelastning mycket väl kan jämföras med lappfogdarnas, ja kan hända rent av är större än deras. Jag vill

Ang. rätten till taxenedsättning vid permissionsresor.

inte på något vis förringa landsfiskalernas arbetsbörda, långt därifrån, men nog måste man väl ändå säga att det är att ta för lätt på saken om man jämför lappfogdarnas arbetsuppgifter med landsfiskalernas. Lappfogdarnas arbetsuppgifter är säkerligen mycket mera tyngande än landsfiskalernas. Den blygsamma begäran som vi har gjort till riksdagen att uppflytta dem till lönegrad 29, där en del av landsfiskalerna är placerade, tycker vi för vår del att jordbruksutskottet skulle ha kunnat tillstyrka.

Frågan angående lappfogdarnas löneställning har stötts och blötts i många år, men till något resultat har man ännu inte kommit. Jag skulle vilja vädja till jordbruksministern — han är inte här men jag hoppas att mina ord på ett eller annat sätt kommer till hans kännedom — att han när frågan om lappfogdarnas löneställning slutgiltigt skall behandlas ser till att den blir mera rättvist löst än vad den är för närvarande, så att de åtminstone kommer upp i lönegraden 29.

Om man tänker på det förvaltningsmässiga finner man att lappfogdarna har en oerhörd arbetsbörda i administrationen, och dessutom måste de vaka över lapparnas liv och leverna i många stycken. Det gäller här hela det väldiga området ovanför odlingsgränsen, delvis även nedanför denna.

Det var, herr talman, dessa synpunkter jag ville framhålla. Jag har inte något som helst yrkande att framställa på denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 181—194.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 195.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalin-

vesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett för budgetåret 1946/47 anvisat anslag till byggnadsarbeten vid veterinärinrättningen i Skara;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användningen av den tilläggsskatt å bensin, som under tiden den 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmässigt bedrivet fiske; samt

nr 8, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för främjande av fiskebåts- och fiskeredskapsförsäkring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om sänkning av taxorna för cykeltransporter å järnväg, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. rätten till taxenedsättning vid permissionsresor.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om vidgad rätt för militär personal att åtnjuta taxenedsättning vid permissionsresor.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 325, hade herr Bengtson m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära, att nu gällande bestämmelser måtte ändras

Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors.

så, att den medgivna taxenedsättningen för militär personals permissionsresor skulle kunna tillämpas även å resa med statens järnvägars bussar, samt att åtgärder måtte vidtagas för att, därest så vore möjligt, uppnå samma förmåner för permissionsresor å andra reguljära buss- och båtlinjer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motion I: 325 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr BENGTON: Värnpliktstjänstgöringen är onekligen en ganska stor uppoffring, herr talman, för alla som fullgör den. Det är kanske därför som vissa förmåner beviljas de värnpliktiga, bland annat i fråga om taxenedsättningar vid permissionsresor. Sådana taxenedsättningar, s. k. veckoslutsbiljetter, förekommer endast vid statens järnvägar. Vi har nu i en motion föreslagit, att sådan nedsättning också skall kunna gälla för resor med bussar och båtar. Motionen har avstyrkts av första kammarens allmänna beredningsutskott, och motiveeringen härför är praktiska svårigheter att tillämpa en sådan ordning. Huvudsakligen har dock utskottet anfört, att ett bifall till motionen skulle vara förenat med utgifter — det skulle bli större utgifter om man tillämpade nedsättningen också för bussar och båtar.

Jag kan visserligen erkänna att det finns ett visst berättigande i vad utskottet här säger. Men man måste också konstatera, att om man på det sättet anför ekonomiska skäl betyder detta ju att man sparar pengar genom att icke ge denna förmån åt dem som bor mera avlägset, alltså icke bor vid järnväg. Jag tycker att det är anledning att konstatera att man visserligen gör eu besparing men att detta sker på ett sätt som jag inte anser är fullt berättigat. Jag menar för min del att skall sådana här förmåner över huvud ges, bör de utgå så att alla värnpliktiga kan få del av dem.

I nuvarande situation, efter den behandling som har skett i utskottet, an-

ser jag mig, herr talman, inte ha anledning att framställa något yrkande. Jag hoppas dock att saken kommer att falla något framåt denna gång och att vi så småningom kan komma till vad jag anser vara riktigt, nämligen att alla värnpliktiga skall få samma förmån, d. v. s. att bidragen skall utgå även vid resa med buss eller båt.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Det framgår av utlåtandet, och det har ju motionären också erkänt, att utskottet ställt sig mycket välvilligt till motionen. Vi har t. ex. skrivit, att det kunde vara önskvärt att vidgad rätt för militär personal att åtnjuta taxenedsättning vid permissionsresor kunde genomföras. Men vi har framhållit svårigheterna, särskilt när det gäller trafikföretag som ägs av enskilda.

Jag skulle tro att det bästa sättet att ordna denna fråga vore rätt att uppföra ett särskilt anslag för ändamålet. Om motionären vill föra frågan vidare bör han gå den vägen ett annat år.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

 Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder för tillvaratagande av år 1952 motsedd ökning av turisttrafiken inom landet.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 174, hade herr *Lundqvist* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte företaga omedelbara åtgärder för tillvaratagande av den ökning av turisttrafiken inom landet, vilken kunde antagas bli en följd av 1952 års olympiad i Helsingfors.

Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motion I: 174 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Lundqvist*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av motionen I: 174 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga omedelbara åtgärder för tillvaratagande av den ökning av turisttrafiken inom landet, vilken kunde antagas bli en följd av 1952 års olympiad i Helsingfors.

Herr **LUNDQVIST**: Herr talman! Det är ju en relativt sällsynt händelse, att olympiska spelen förläggs hit upp till Norden. När nu emellertid så sker och sommarspelen förläggs till Finland, är det ju självfallet att detta kommer att dra en betydande utländsk turistström hit upp till de nordiska länderna. På grund härav och med tanke på den utländska turismens betydelse även för vårt land synes det mig både naturligt och angeläget, att vi verkligen gör vad vi kan för att få de många utlänningarna att antingen nu göra ett uppehåll även i vårt land för att lära känna det eller också att vid annat tillfälle återkomma hit.

För sakens skull är jag personligen ledsen över det ringa intresse, som från utskottets sida har kommit till synes i den här frågan. Ledsnaden uppvägs i någon mån av att andra kammarens motsvarande utskott tydligen har haft en helt annan inställning — i alla händelser en helt annan vilja att göra något — och det får ju tas som ett litet plåster.

Det är klart, herr talman, att tiden är allt för långt framskriden för att några mera omfattande åtgärder nu skulle hinna vidtagas för denna sommarens stora turisttrafik, om de inte har varit planerade redan långt tidigare. Jag har emellertid i min reservation med direkta exempel påvisat, att mycket som bör göras är ogjort och ännu kan hinna

göras. Då menar uppenbarligen utskottet — i den mån utskottet nu har bildat sig någon närmare uppfattning — att dessa åtgärder skall klaras utan att riksdagen behöver besvara Kungl. Maj:t.

Jag tror att utskottet här har varit något för optimistiskt och att utskottet har tilltrött de enskilda organisationerna och företagen möjligheter, som dessa inte med bästa vilja i världen besitter.

Jag erinrar här endast om det stora behovet av lättnader i gränsformalitetsna och i tullbehandlingen, där säkerligen Kungl. Maj:ts medverkan är nödvändig för att någonting av betydelse verkligen skall kunna åstadkommas. Vi skall komma ihåg, att det ju här i stor utsträckning gäller saker och ting som måste bli föremål för förhandlingar emellan de olika länderna och i regel då mellan ländernas regeringar. Jag skall inte här trötta med att anföra några mera ingående exempel, det tror jag inte behövs. Jag har gjort det i utskottet, och behöver det göras här, skall jag be att få återkomma.

Jag erinrar vidare om behovet och värdet av att man till sommaren får en gemensam informationscentral. Detta är ju inte någonting alldeles nytt, det har vid olika tillfällen sedan flera år tillbaka framförts från turistorganisationernas sida. Kungl. Maj:t har alltså tidigare fått framställning om en sådan informationscentral, avsedd även för normala förhållanden. Ingenting har emellertid blivit åtgjort, och nu framgår det ju av remissyttrandet, att Turisttrafikförbundet, som närmast har att svara för detta, återigen med skärpa understryker vikten av att någonting blir gjort. Det är väl ingen tvekan om att ett initiativ från regeringen skulle i väsentlig grad bidra till en positiv lösning av denna när det gäller att ta hand om den utländska turisttrafiken erkänt viktiga fråga.

Det är klart att det mesta, som här behöver göras för att vårt land skall kunna sägas ha på ett tillfredsställande sätt tagit vara på detta sällsynta tillfälle att söka intressera de utländska turis-

Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors,

terna för vårt land och för ett besök här, åvilar de stora turist- och resebyråorganisationerna, kommunikationsföretagen, hotell- och restaurangföretagen m. fl. Jag tror för min del visst, att alla dessa kommer att göra vad de över huvud taget kan göra. Men all erfarenhet som jag har tillägnat mig under många år, då jag inte har varit främmande för detta arbete, säger mig, att det inte går för dem att på egen hand här åstadkomma det bästa möjliga resultatet — och det är ju detta som såvitt jag förstår vi alla bör vara angelägna om.

På grund härav och med hänsyn till den utländska turismens betydelse för vårt land anser jag, att det ingalunda är opåkallat, utan tvärtom mycket naturligt, att riksdagen här gör en hänvändelse till Kungl. Maj:t. Bl. a. synes det mig angeläget att regeringen på lämpligt sätt tar något initiativ för att, medan tid ännu är att komplettera detta, få en överblick över vad som hittills har åtgjorts och för att få se vad som ytterligare kan behöva göras och vilken medverkan som till äventyrs kan erfordras från regeringen.

Detta är de få synpunkter som jag i frågans nuvarande läge, herr talman, här har velat framhålla. Även om nu utskottets negativa linje biträdes av kamraren, vågar jag genom protokollet ändå vädja till närmast handelsministern och kommunikationsministern att välvilligt ägna sitt personliga intresse åt dessa frågor. Jag tror, att det skulle vara av utomordentligt stort värde och att man på det sättet skulle ha större garantier för att de olika åtgärderna bleve samordnade så, att vi finge ut bästa möjliga resultat av våra ansträngningar.

Med vad jag nu har sagt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min reservation till utskottets utlåtande.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Herr Lundqvist hyser ett oerhört förtroende till Kungl. Maj:t när det gäller att vidta åtgärder. Utskottet har ansett, att man också bör lita på den enskilda fö-

retagsamheten, och har skrivit, att det torde få anses ankomma på vårt lands turistorganisationer och resebyråföretag att vidta förberedelser för att möta den föreliggande situationen.

Det är ju inte så, att utskottet inte har varit intresserat av frågan — vilket man skulle kunna tro av herr Lundqvists anförande. Utskottet har ansett för det första att mycket borde kunna göras på enskild väg, och för det andra att tiden är för långt framskriden för några mera omfattande åtgärder från statsmakternas sida. Motionen är ju i stort sett byggd på det betänkande angående turisttrafiken på utlandet, som lämnats den 12 december 1951 av 1948 års turistutredning. Detta betänkande ligger sedan årsskiftet under Kungl. Maj:ts prövning. Vi kan alltså räkna med att Kungl. Maj:t redan har fått uppmärksamheten riktad på en hel del av dessa spörsmål.

I övrigt har vi ingenting att invända mot vad motionärerna ur turisttrafikutredningens betänkande anför om betydelsen för ett land av ett rikt turistliv. Vi är också ense med dem om att de onödiga hinder, som föreligger för en ökad turism, bör avlägsnas i den mån det låter sig göra. Vidare nämnes den skriande hotellbristen — det är en långsiktig affär som inte kan ordnas på en gång — och bristen på transportmedel. Sedan kommer man till de osmidiga valutabestämmelserna, alltför besvärliga gränsformaliteter, tullsvårigheter o. s. v. Nu säger motionärerna, att dessa spärrar för ett ökat turistutbyte väl så småningom kommer att undanröjas på enskilt initiativ och med statsmakternas understöd. Om den förhoppningen är vi helt och hållet ense med motionärerna — det har vi också strukit under i vårt utlåtande.

Det förefaller som om herr Lundqvist i sin reservation, som ju är mycket utförlig, lägger huvudvikten vid en punkt, som också är medtagen i motionen, nämligen inrättandet av en informationscentral här i Stockholm inför högsommaren 1952. Herr Lundqvist skriver i reservationen: »Kostnaderna behöva

Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors.

inte uppgå till större belopp. Det gäller närmast lokal, hyra och en personal på några få personer, förslagsvis under tiden 1 maj—15 oktober. Sammanlagda kostnaderna torde röra sig om 30 000—35 000 kronor, vilket får betraktas som en skälig utgift med tanke på den lättnad av svårigheter av olika slag, som en dylik central skulle kunna bereda turisterna.»

Detta är gott och väl, herr Lundqvist. Men varför motionerade inte herr Lundqvist samtidigt om ett anslag på 35 000 kronor för att bekosta denna central? Herr Lundqvist kanske svarar, att handelsdepartementet bör kunna skaffa pengar. Nu vet jag inte så noga hur handelsdepartementet har det ställt med pengar, som kan disponeras utan riksdagens direkta medgivande. Om man i handelsdepartementet har det ställt på ungefär samma sätt som i andra departement, skulle det väl närmast gälla anslaget för extra utgifter. Jag har tagit reda på att detta anslag under tionde huvudtiteln är upptaget till 50 000 kronor för nästa budgetår, och erfarenheten säger, att de anslag, som ett departement självt får fördela, vanligen i stor utsträckning i förväg är bundna år från år för vissa bestämda ändamål. Jag tror därför, att det skulle ha varit klokt av motionärerna att samtidigt som de framförde önskemålet om denna central också begära anslag till den.

Svenska turisttrafikförbundet har under tionde huvudtiteln för nästa budgetår fått ett anslag uppfört på 360 000 kronor, men att döma av den framställning från förbundet, som finns refererad i propositionen, anser man det anslaget långtifrån tillräckligt. Man kunde då också ha tänkt sig, att herr Lundqvist hade motionerat om ett högre anslag till Svenska turisttrafikförbundet för att detta skulle kunna åta sig uppgiften att ordna en central. En ganska märklig sak i det sammanhanget är, att Svenska turisttrafikförbundet i sin petitionskrivelse, refererad i tionde huvudtiteln, inte alls nämner olympiaden i Helsingfors 1952.

Jag skulle som en sammanfattning vil-

ja säga, att vi inom utskottet nog varit intresserade för denna fråga, men vi har inte kunnat komma till den slutsatsen att det skulle vinnas något genom en riksdagsskrivelse, och därför har vi föreslagit, att motionen skulle avstyrkas. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDQVIST: Utskottets ärade ordförande var uppenbarligen mycket angelägen att betona, att även om man kommit med en negativ kläm, så hade man varit mycket positivt inställd till denna fråga i utskottet. Jag skall vara så grannlaga, herr talman, att jag inte skall blotta några interiörer från utskottsbehandlingen. Jag måste emellertid beklaga, att det levande intresse som ordföranden påstod fanns inom utskottet, hade så svårt att komma till uttryck när det gällde att fästa utskottets åsikt på papperet.

I anledning av vad utskottets ärade ordförande sade i början, där han erinrade om att jag uppenbarligen hade ett mycket stort förtroende till Kungl. Maj:t under det att utskottets majoritet i stället hade minst lika stort förtroende för den enskilda företagsamheten, vill jag bara säga, att mitt förtroende till den enskilda företagsamheten på detta område är så stort som över huvud taget är rimligt, och det sade jag också i mitt förra anförande.

Mitt förtroende till Kungl. Maj:t är naturligtvis någonting relativt, men jag förmodar att herr Näsgård är glad om jag inte har alltför starkt misstroende mot Kungl. Maj:t i denna fråga, och något sådant föreligger inte heller från min sida.

Vad jag emellertid har velat lägga huvudvikten vid är, att den enskilda företagsamheten inte kan ingripa på sådana områden där den saknar befogenhet att göra det. De enskilda organisationerna kan t. ex. inte göra någonting för att underlätta tullformaliteterna vid våra gränser; det tarvas i varje fall Kungl. Maj:ts medverkan och förhandlingar med våra grannländer om den saken.

Ang. turisttrafiken till olympiaden i Helsingfors.

Jag är säker på att turistorganisationerna och liknande organisationer hittills har gjort allt vad de kunnat, utan att det emellertid har lett till önskat resultat, och jag förstår därför inte varför vi i detta fall inte skall ha både rättighet och skyldighet att vädja till Kungl. Maj:t att göra vad som är möjligt.

Nu säger utskottets ärade ordförande, att vi här anlagt ungefär samma synpunkter som kommit fram i 1948 års stora turistutredning. Det är riktigt, och likaså att denna utredning ligger hos Kungl. Maj:t. Men enligt mitt förmenande får den inte bara bli liggande på Kungl. Maj:ts bord ifall vi redan nu till i sommar vill söka göra något för att väcka utlänningarnas intresse för Sverige som turistland. Det är därför som vi tillåtit oss att motionsvägen försöka få några extraordinära åtgärder till stånd redan till instundande sommar.

Utskottet säger att tiden är försuttan, vilket är felaktigt, och att Kungl. Maj:t redan fått uppmärksamheten riktad på denna fråga, vilket naturligtvis är riktigt. Men jag förmodar att Kungl. Maj:t skulle blivit ännu mera intresserad om riksdagen kommit med ett enigt uttalande om att här verkligen borde göras någonting. Trots att det inte har blivit så vågar jag hoppas, att regeringen i alla fall kommer att visa, att det ännu är tid att göra någonting.

Herr ANDERSSON, BIRGER: Herr talman! I den motion, som vi här behandlar och som allmänna beredningsutskottet har avstyrkt, framförs en hel del önskemål. Alla har inte redovisats här i debatten. Här har närmast talats om den mottagningscentral, som motionären har föreslagit och som skulle ta sig an de utländska turister man har skäl att emotse under olympiaden i sommar. Men enligt motionärens egen skrivning skulle mottagningscentralen även söka stimulera de tillfälliga besökarna att kvarstanna inom landet under någon tid. Den skulle verka för att anskaffa största möjliga antal privatbostäder som

rumsreserv till turisterna, och vidare skriver motionären: »Åtgärder borde vidtagas för att underlätta genomfarten för det stora antal turister, vilka med bil komma att fara genom Sverige över Haparanda ned till Helsingfors och tillbaka igen.» Och så heter det: »Tillfälliga lättnader i utskänkning av sprit och vin på hotell och restauranger skulle kunna göras.»

När vi inom utskottet haft att behandla motionen har vi funnit att åtskilliga av önskemålen framkommit alldeles för sent. Motionen är dagtecknad den 24 januari, nu befinner vi oss i slutet av mars och åtskilliga av de ting, som herr Lundqvist önskar förverkliga för att underlätta turisttrafiken, tar mycket längre tid att genomföra än den som nu står till förfogande. Inom utskottet har vi med andra ord ansett att motionen är alldeles för sent väckt. Om de föreslagna åtgärderna — i den mån de inte redan är vidtagna — beslutades, skulle detta ge ganska litet resultat.

Utskottet har utgått ifrån att de stora turistorganisationerna, som är angelägna om att leda turistströmmen både till och från Sverige, för flera år sedan gjort vissa ansträngningar för att bereda turisterna, om inte lättnader i alla de avscenden som motionären önskar, så dock vissa möjligheter både i fråga om logi och annat sådant. Jag vet av egen erfarenhet att de stora turistorganisationerna inför kongresser och när det gäller att över huvud taget ta emot utlänningar förhär privatrum och vidtar andra sådana åtgärder som motionären nu menar att en statligt ledd mottagningscentral skulle få till uppgift.

När allmänna beredningsutskottet har avstyrkt motionen, är det inte alls därför att utskottet saknar intresse för turismen. Men utskottet saknar däremot tilltro till att man i dag skulle kunna besluta om åtgärder som kunde leda till några resultat. Jag tror inte ens att motionären är övertygad om att lättnaden i fråga om utskänkning av vin och sprit på hotell och restauranger skulle vara till gagn för bilisterna, om det så än är utlänningar.

Interpellation ang. bristen på utbildningsplatser för medicine kandidaters kliniska undervisning.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag förstår att det var för att säga det allra sista som den föregående ärade talaren begärde ordet, ty det var det enda nya i hans anförande; övriga synpunkter har redan förut anförts i debatten.

Det bör inte vara svårt att förstå, att vi i motionen har vågat erinra om vad den stora statliga utredningen av år 1948 har framhållit som önskemål, när det gäller att söka i större utsträckning dra utländska turister till Sverige. Det är vad vi har gjort. Men sedan jag erfarit reaktionen i utskottet på den punkten tog jag inte med ifrågasvarande detaljfrågor i min reservation. Uppslaget är alltså inte mitt, utan det har hämtats från 1948 års turistutredning som ju hade många förfarna män som ledamöter. Då de vågade trycka på denna sak, som, det är allmänt känt, spelar en ganska stor roll, vågade också jag som motionär nämna den.

För övrigt vill jag bara till den föregående ärade talaren säga, att det är alldeles självklart, att de stora turistorganisationerna redan för flera år sedan varit ute för att propagera och planera för sommarens trafik till och över Sverige. Det är inte några åtgärder av det slaget som har begärts i motionen, utan vi har velat söka åstadkomma de ytterligare lättnader här hemma som ännu inte har blivit vidtagna och som heller inte gärna kan genomföras utan statsmakternas välvilliga medverkan. Att sådana lättnader förr eller senare kommer till stånd är jag övertygad om med tanke på den omställning i sinnelaget, som nu har skett i fråga om umgänget olika länder emellan. Vad det gäller är emellertid, att vi inrättar oss därefter redan till i sommar, så att utlänningarna redan då skall få ett intryck av hur långt framme vi är i detta avseende här i Sverige och hur roligt det därför kan vara att stifta närmare bekantskap med ett så modernt turistland.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först

på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående ratifikation av konsularkonvention mellan Sverige och Storbritannien.

Den kungl. propositionen blev nu förredragen och lagd på bordet.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 104, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.

Interpellation ang. bristen på utbildningsplatser för medicine kandidaters kliniska undervisning.

Ordet lämnades på begäran till herr LUNDGREN, som yttrade: Bristen på läkare i vårt land vållar allvarliga svårigheter och hindrar genomförandet av i princip beslutade reformer. Icke minst med hänsyn härtill är det nödvändigt, att de medicinska studierna, vilka redan i och för sig tar förhållandevis lång tid i anspråk, ordnas så rationellt som möjligt. Tidigare har det under vissa perioder förekommit, att medicine kandidater efter avlagd medicine kandidatexamen fått vänta avsevärd tid på att vinna inträde vid de grundläggande tjänstgöringarna i medicin och kirurgi. Detta var i viss mån förklarligt då antalet intagna medicine studerande vid universiteten och karolinska sjukhuset var praktiskt taget obegränsat, men sedan en begränsning av antalet intagna medicine studerande sedan lång tid tillbaka genomförts, bör en sådan väntetid icke tolereras. Denna

Interpellation ang. bristen på utbildningsplatser för medicine kandidaters kliniska undervisning.

väntetid kan nämligen icke utnyttjas av de studerande på ett rationellt sätt.

Det är under sådana omständigheter anmärkningsvärt, att de studerande nu åter får vänta på inträde till de grundläggande tjänstgöringarna efter avlagd medicine kandidatexamen. Enligt uppgift har åtskilliga av de studerande, vilka avlagt examen den 1 december, först den 1 mars kunnat börja sina grundläggande tjänstgöringar i de kliniska ämnena. Då denna väntetid ur utbildnings-synpunkt måste anses tämligen värdelös, förlänges alltså studietiden med den tid de sålunda får vänta på inträde.

Av undervisningsskäl går det icke att utöka antalet deltagande i varje kurs utöver ett visst antal då därigenom undervisningens kvalitet alltför mycket försämras. Det finns emellertid möjlighet att anordna klinisk utbildning åtminstone i vissa ämnen vid andra sjukhus än dem, där sådan för närvarande bedrivs. Det skulle säkerligen i hög grad förbättra undervisningen om en del av denna förlades till vissa större landsortssjukhus, där för klinisk undervisning kompetenta läkare finns.

På grund av det sålunda anförda får jag anhålla om första kammarens till-

stånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet företaga för att avhjälpa den brist på utbildningsplatser som medför att medicine kandidater efter avlagd medicine kandidatexamen får vänta på inträde till kliniska kurser?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakavande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Ericson, Eric*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.19 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.